

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Programı

10. SINIF FELSEFE DERSİNDE ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÖĞRENCİLERİN ÜST DÜZEY DÜŞÜNME BECERİLERİNE ETKİSİ

Ogün ÖZDEN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Programı

10. SINIF FELSEFE DERSİNDE ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÖĞRENCİLERİN ÜST DÜZEY DÜŞÜNME BECERİLERİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF THE ENRICHED EDUCATIONAL PROGRAM IN THE 10TH GRADE
PHILOSOPHY LESSON ON THE STUDENTS' HIGH-ORDER THINKING SKILLS

Ogün ÖZDEN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ogün ÖZDEN'in hazırladığı "10. Sınıf Felsefe Dersinde Zenginleştirilmiş Öğretim Programının Öğrencilerin Üst Düzey Düşünme Becerilerine Etkisi" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Prof. Dr. Nuray SENEMOğLU	İmza
Jüri Üyesi (Danışman)	Prof. Dr. Eda GÜRLEN	İmza
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Gülgün BANGİR ALPAN	İmza

Enstitü Yönetim Kurulunun
.../.../.... Tarihli ve
sayılı kararı.

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından / / tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca / / tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selahattin GELBAL
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Öz

Bu araştırmanın amacı, 10. sınıf Felsefe Dersi Bilgi Felsefesine ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının öğrencilerin bilişsel becerilerine etkisinin belirlenmesidir. Araştırma, MEB 2021-2022 eğitim öğretim yılında, sekiz haftalık bir süre içerisinde araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, mevcut felsefe programının eleştirel bir değerlendirilmesi yapılarak programın iyileştirilmesi için yapılması gerekenlerin belirlenmesi amacıyla karma yöntem araştırması kullanılmıştır. Araştırma, ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerine yönelik geliştirilecek felsefe öğretim programı, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Kütahya ili Merkez ilçesindeki Hayme Ana Anadolu Kız Teknik ve Meslek lisesinde uygulanmıştır. Araştırma haftada bir gün, bir ders saati 40 dakika ve aynı gün içinde art arda gerçekleştirilen iki ders ile toplamda sekiz hafta 14 ders ile tamamlanmıştır. Deney ve kontrol grupları toplamda 54 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Bilgi Felsefesine yönelik geliştirilen zenginleştirilmiş felsefe öğretim programı, açık uçlu değerlendirme sorularından oluşan başarı testi, yarı yapılandırılmış gözlem formu kullanılmıştır. İfade edilen program ve test araçları araştırmanın amaçları doğrultusunda üç felsefe, üç ölçme ve değerlendirme ve iki eğitim programları ve öğretim bölümünden olmak üzere toplamda sekiz uzmandan görüş alınarak hazırlanmış, düzenlenmiş ve geliştirilmiştir. Araştırmada başarı testine verilen cevaplar MAXQDA programında aracılığıyla temalanmış ve kodlanmıştır. Nitel verilerin analizi iki kişi tarafından gerçekleştirilmiştir. Nicel verilerin analizi puanlama anahtarı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Gruplar arasındaki anlamlı farklılığı saptamak için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Puanlayıcılar arası güvenilirlik Fleiss Kappa testi ile yapılmış ve 0,72 değeri tespit edilmiştir. Analiz sonrası öğrencilerin Platon konusunda %32, Sofistler %48, Septikler %24, Descartes %30 ve Hegel %52 başarı yüzdesi elde ettikleri genel olarak incelendiğinde ise bu başlık doğrultusunda %37 başarı gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Anahtar sözcükler: bilgi felsefesi, felsefe, zenginleştirilmiş öğretim programı, üst düzey düşünme, bilişsel beceriler

Abstract

The purpose of this research is to determine the effect of the enriched curriculum on the subject of Philosophy of Knowledge in the 10th grade Philosophy Course on the cognitive skills of the students. The research was carried out by the researcher in eight weeks in the MEB 2021-2022 academic year. In the research, mixed-method research was used to determine what needs to be done to improve the program by making a critical evaluation of the current philosophy program. The research, philosophy teaching program to be developed for secondary school 10th-grade students, was implemented in Hayme Ana Anatolian Girls' Technical and Vocational High School in the Central district of Kütahya province in the 2021-2022 academic year. The research was completed with a total of 14 lessons for eight weeks, one day a week, 40 minutes for one lesson, and two consecutive lessons on the same day. Experimental and control groups consist of 54 students in total. The enriched philosophy curriculum developed for the Philosophy of Information, an achievement test consisting of open-ended evaluation questions, and a semi-structured observation form were used as data collection tools in the research. The stated program and test tools were prepared, arranged, and developed in line with the purposes of the research by taking the opinions of eight experts, three from the philosophies, three from the measurement and evaluation department, and two from the education programs and teaching department. The answers given to the achievement test in the research were themed and coded through the MAXQDA program. The analysis of qualitative data was carried out by two people. The analysis of the quantitative data was carried out using the scoring key. Independent groups t-test was used to determine the significant difference between groups. Inter-rater reliability was made with the Fleiss Kappa test and a value of 0.72 was determined. After the analysis, it was observed that the students achieved a success rate of 32% on Plato, 48% on the Sophists, 24% on the Septics, 30% on Descartes, and 52% on Hegel.

Keywords: epistemology, philosophy, enriched curriculum, higher-order thinking, cognitive skills

Teşekkür

Uzun süren tez sürecimde desteklerini esirgemeyen, anlamlı anlamsız bütün sorularımı büyük bir sabırla dinleyen ve sakinlikle cevap veren, bilgilerini ve yardımlarını benden esirgemeyen, görüşleri ve destekleriyle tezimi bu aşamaya getiren çok kıymetli danışmanım Prof. Dr. Eda GÜRLEN'e,

Tez jürimde yer alan, önerileri, fikirleri ve yapıcı görüşleriyle çalışmama önemli katılar sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Nuray SENEMOĞLU'na, ve Prof. Dr. Gülgün ALPAN'a,

Kıymetli görüşleriyle araştırmamın gelişimine katkı sağlayan Prof. Dr. Nuri DOĞAN'a, Prof. Dr. Kurtuluş DİNÇER'e, Doç.Dr. Özge Can ARAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Nihan AKKOCAOĞLU ÇAYIR'a, Dr.Öğr.Üyesi Sevda ÇETİN'e,

Tez sürecimde takıldığım durumlarda sorduğum her soruya bıkmadan, usanmadan, yılmadan cevaplayan, sürecime nitelikli katılarda bulunan kıymetli dostlarım Arş. Gör. İsmail ORBAY'a ve Arş. Gör. Derya KARADENİZ'e,

Son olarak yüksek lisans eğitim sürecimin başından tez yazım sürecimin sonuna kadar anlattığım her olayı, durumu, ruh halimi sabırla dinleyen, motivasyonumu yüksek tutmayan çalışan, düşüncelerimi anlamlandırmaya çalışan canım aileme ve bu sayfayı okuyan kıymetli dostlarıma teşekkürlerimi iletiyorum.

İçindekiler

Öz.....	iii
Abstract.....	iv
Teşekkür.....	vi
İçindekiler	vii
Tablolar Dizini.....	xii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xiii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
Araştırma Problemi	6
Alt problemler	6
Sayıtlar	6
Sınırlılıklar.....	6
Tanımlar	7
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	8
Eğitim Nedir?	8
Eğitimde Felsefenin Önemi	9
Eğitim Felsefeleri	10
Felsefe Nedir?	11
Felsefe Türleri.....	12
<i>Varlık Felsefesi (Ontoloji)</i>	12
<i>Değerler Felsefesi (Aksiyoloji)</i>	13
Bilgi Felsefesi (Epistemoloji)	13

Bilgi Nedir?	14
Platon'un Bilgi Felsefesi.....	15
Sofistler	16
Septisizm	17
Descartes'in Bilgi Felsefesi	18
Hegel'in Bilgi Felsefesi.....	19
Eğitim Programlarında Felsefenin Yeri.....	21
Felsefe Öğretim Programı.....	22
Üst Düzey Düşünme Becerileri	23
İlgili Araştırmalar	24
Bölüm 3 Yöntem.....	28
Araştırmanın Çalışma Grubu	31
Veri Toplama Süreci	31
<i>Nicel Veri Toplama Süreci</i>	<i>31</i>
<i>Nitel Veri Toplama Süreci</i>	<i>32</i>
<i>Nitel Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği</i>	<i>32</i>
Zenginleştirilmiş Felsefe Öğretim Programı	33
<i>Öğretim Programının Hazırlanması.....</i>	<i>33</i>
<i>Öğretim Programının Uygulanma Süreci.....</i>	<i>34</i>
Veri Toplama Araçları	39
Başarı Testi	39
Gözlem Formu	41
Verilerin Analiz Yöntemi.....	42
Doküman Analizi.....	43

Bölüm 4 Bulgular Yorumlar ve Tartışma.....	46
10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	46
10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine ilişkin MEB tarafından hazırlanan öğretim programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	56
10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?.....	57
10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programına ilişkin etkinliklerin uygulanma sürecine yönelik araştırmacı gözlemleri nelerdir?	58
Tartışma.....	60
10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	60
10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine ilişkin MEB tarafından hazırlanan öğretim programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	62
10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?.....	63
10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programına ilişkin etkinliklerin uygulanma sürecine yönelik araştırmacı gözlemleri nelerdir?	64

Bölüm 5 Sonuç ve Öneriler.....	65
Sonuçlar	65
Öneriler.....	67
Araştırmacılara yönelik öneriler.....	67
Uygulayıcılara yönelik öneriler	68
Kaynakça.....	70
Ekler Dizini	xiv
EK-A: Öğretim Programında Yer Alan Ders Planları.....	xv
EK-B: Belirtke Tablosu	xxv
EK-C: Başarı Testi	xxvii
Platon:	xxvii
Sofistler ve Septikler:	xxviii
Descartes:	xxix
Hegel:	xxx
EK-Ç: Değerlendirme Rubriği.....	xxxı
Platon:	xxxı
Sofistler	xxxii
Septikler	xxxiii
Descartes	xxxiv
Hegel.....	xxxv
EK-D: Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formu	xxxvi
EK-E: Öğrenci Konu Başlığı Önerileri	xxxvii
EK-F: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	xxxviii
EK-G: MEB Araştırma İzini.....	xxxix
EK-Ğ: Etik Beyanı	xli

EK-H: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	xlii
EK-I: Thesis/Dissertation Originality Report	xliii
EK-İ: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	xliv

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Araştırmanın Modeli</i>	29
Tablo 2 <i>Analiz Tablosu</i>	30
Tablo 3 <i>Puanlama Anahtarı</i>	40
Tablo 4 <i>Ögeleri Tespit Etme Teması</i>	43
Tablo 5 <i>Yorumlama Teması Tablosu</i>	45
Tablo 6 <i>Deney Grubu Ön Test- Son Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonucu</i>	46
Tablo 7 <i>Platon Konusu Ögeleri Tespit Etme Teması Verileri</i>	47
Tablo 8 <i>Sofistler Konusu Ögeleri Tespit Etme Teması Verileri</i>	48
Tablo 9 <i>Septikler Konusu Ögeleri Tespit Etme Teması Verileri</i>	49
Tablo 10 <i>Descartes Konusu Ögeleri Tespit Etme Teması Verileri</i>	51
Tablo 11 <i>Hegel Konusu Ögeleri Tespit Etme Teması Verileri</i>	52
Tablo 12 <i>Deney Grubu Ögeleri Tespit Etme Teması Ön Test – Son Test Puanlarının Aritmetik Ortalamaları ve Başarı Yüzdeleri</i>	53
Tablo 13 <i>Yorumlama Teması Tablosu</i>	54
Tablo 14 <i>Deney Grubu Yorumlama Teması Ön Test – Son Test Puanları Aritmetik Ortalamaları ve Yüzdeleri</i>	54
Tablo 15 <i>Deney Grubu Temaların Ön Test – Son Test Nihai Puanları, Aritmetik Ortalamaları ve Yüzdeleri</i>	55
Tablo 16 <i>Kontrol Grubu Temaların Ön Test – Son Test Nihai Puanları, Aritmetik Ortalamaları ve Yüzdeleri</i>	56
Tablo 17 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testine Ait Son Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonucu</i>	57

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

PISA: Programme for International Student Assessment

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi problem cümlesi, alt problemler, sayılılar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Ülkelerin, toplulukların, kültürlerin yapı taşlarını incelediğimizde temelde bireylerin varlığına ve bu öğelerin devamlılığının sağlanması da bireylerin yetiştirilmesine bağlıdır. Bireylerin yetiştirilmesi toplumsal kurumlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Okan (2010), toplumsal kurumların bir toplumun temel kaygılarını ve faaliyetlerini düzenleyen ve toplumsal ihtiyaçlarını (düzen, inanç, eğitim, üreme) karşılayan tüm yapısal bileşenlerini karşıladığına değinmiştir.

Toplumsal kurumların bileşenlerinin özünde felsefi bir temel ve felsefi temel doğrultusunda gelişen bir düzen söz konusuysen her kurumun felsefesi de filozoflarca farklı yorumlanmaktadır. Toplumsal kurum olan din kurumunun felsefi temelini Schopenhauer, dinin ortaya koyduğu fenomenlerin (mitler, dogmalar ve kültler) kesinlikle 'hakikat' olarak anlaşılamayacağını ve insanın dünyada varlığa dair bir şeyler söyleyen ve ilişkilerini düzenleyen bir sisteme (dinlere) ihtiyacı olduğunu ifade eder; Gazzâli ve Augustinus, felsefi temellerini tanrısallığı ve yaradılışın öncesinin özünü, bilinemezliğini anlamlandırmaya çalışan, aynı zamanda da anlayışlarını dinsel açıdan meşru bir zemine oturtmaya çabalamaktadır. (Aydın 2007; Aliy, 2005; Babür, 1996). Bir başka kurum olan siyaset kurumunun felsefi temelini John Locke, insanın iyi bir toplum ve iyi bir hayat idealini aramasını ve bu idealden vazgeçmemesini isteyen, rasyonel ama sloganik olmayan bir çağrı olarak tanımlarken; Augustinus, dünyevi barışı sağlayacak olan adalet kavramı; Machiavelli de siyasette amaca ulaşmak için her tür aracı meşru sayan görüş (Makyavelcilik) olarak tanımlamıştır. (Machiavelli, 2012; Arslan, 2010; Toku, 2003).

Eğitim kurumu ise tasarlandığı ilk günden günümüze kadar insanları ve kitleleri bir felsefe doğrultusunda Őekillendirmek ve bireyleri yetiştirme görevini üstlenmektedir. Bu süreçte eğitim kurumunun felsefesi çeşitli dönemlerde farklılık arz etmektedir. Eğitim, okullar aracılığıyla antik çağda filozofların benimsedikleri felsefeyi yeni insanlara öğretmek ve fikirlerini topluma kazandırmanın etkili yollarından biriyken; modern dönemde kümülatif bilgiyi bireylere aktarma ve bireyleri belirlenen ideal insan profiline sokmayı, bu doğrultuda geliŐtirmeyi hedeflemektedir. Cevizci (2009), okul kavramını Latince “felsefi konu ve problemlere bakış ve yaklaşım açısından, görüşleri arasında benzerlik bulunan filozofların oluşturduğu birlik” olarak ifade etmektedir.

Antik Yunan’da kurulan İyonya Okulu filozofları, dünyayı açıklama eylemini doğaüstü olgular (mit, metafizik) yerine arkhe temelli bir felsefe üzerine temellendirmekte ve hiçten hiçbir Şey çıkmayacağını dolayısıyla da maddenin ezeli olduğunu belirtirken; Phthagoras Okulu filozofları felsefe eğitiminin yanı sıra, dini bir tarikat ve politik bir örgüt misyonlarını da yerine getiren, anlamak ya da öğrenmekten ziyade arınmayı, bilgi yoluyla saflaŐarak evren ruhuyla birleŐmeyi temellendirmekte; Elea okulu filozofları ise evrendeki değişme olgusunu açıklamaya, kalıcılık ve süreklilik gerçeğiyle değişme gerçeğini uzlaŐtırmaya çalıŐmaktadır (Cevizci, 2009). Helenistik dönemde ortaya çıkan EpikuroŐu, Stoacı ve Septik okullar felsefeyi, 1) bilgi kuramı veya mantık 2) doğa felsefesi veya fizik 3) ahlak felsefesi veya etik olarak üç ana alandan meydana gelen bir etkinlik olarak tanımlayarak felsefi disiplinlerin okullardaki temellerini oluşturmuşlardır (Arslan, 2008).

Ergün (2016), Eski Mısır’dan 18. yüzyıla kadarki süreçte eğitim, ağırlıklı olarak ruhban ve elitist sınıfına verilen bir olgu iken; ulus devletlerin ve eğitim devletinin ortaya çıkmayıyla artık eğitim elitist kesimin yanı sıra halka da verilmeye baŐlandıđından söz etmektedir. 18. yüzyılda dünyada ve eğitimde hâkim olan tek tip birey yetiştirme anlayışı olan modernizm, 20. yüzyılda gelişen ve değişen koşullar karşısında zayıflayarak yerini postmodernizme bırakmakta ve postmodernizmin etkisiyle de eğitim; çoğulculuk, kültürel

görecelilik, kişiliğin özerkliği, problem çözme, iletişim becerileri gibi özellikleri içinde barındıran birey yetiştirme sistemine geçiş yapmaktadır (Kırbaçoğlu-Kılıç & Bayram, 2014).

Postmodern düzende eğitim kurumu, toplumsal düzenin kurallarını bireylere öğretmeyi, bireyleri hayata hazırlamayı ve toplumsal düzen doğrultusunda nitelikli ve ideal profilleri yetiştirmeyi hedefleyen bir kurum olarak görevlerini sürdürmektedir. Eğitim kurumu hakkında Yüksel (2002), insanların belirli amaçlara göre yetiştirilme sürecini organize eden, öğretim uygulamalarını tümüyle ideal insan yetiştirmek için düzenlenmesi şeklinde ifade ederken; Tezcan (1985), eğitim kurumu ve eğitimin, ideal insanın kişiliğinin gelişmesine yardım eden ve onu esas alan, onu yetişkin yaşamına hazırlayan, gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesini amaçlayan bir süreç olduğundan bahsetmiştir. Özden (2013), ise postmodern dönemde, ideal insanın bilgiyi mutlak olarak kabul etmemesi gerektiğini söylemekte; ideal insanın bilgi, bilginin doğası ve bilginin kaynağı üzerinde yoğunlaşması gerektiğinden; eğitimin, bilginin aktarılması yerine, bilgiyi üretmeye yönelik düzenlenmesi gerektiğinden ve postmodern dönem sonrası eğitimin, bilgi toplumunun ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğinden söz etmiştir.

Aristoteles'in (1996), bütün insanların doğaları gereği bilme isteğinden ve bireyin sahip olduğu bilgi düzeyi kadar bilme eyleminden haz alacağından söz etmiştir. Postmodernizm sonrası sanayi toplumu hâkimiyetini yavaş yavaş yerini bilgi toplumlarına kaptırmakta ve oluşan bu yeni düzende yeni metayı kontrol edebilecek bireylere ihtiyaç artmaktadır. Öyle ki bilgi toplumunda ihtiyaç olan ideal insanın eğitimi sürecinde hedeflenen ideal insanın; evrenseli düşünebilen, bilgiyi sürekli sorgulayan, sorunlara çözüm üretebilen, kendini sürekli yenileyip geliştirilebilen bir yapıda olması gerekmektedir (Parlar, 2012).

Bilginin keşfinden günümüze kadar bilginin kümülatif bir ilerlemesi ve var olan bilgi yığını arasında bireyin maruz kalacağı bilgilere karşı takınacağı tavır önemli görülmektedir. Günümüz dünyasının ideal insan tipinin maruz kalacağı, edineceği ve seçeceği bilgileri eleştirebilmesi, sorgulayabilmesi, tartışabilmesi, öz denetimini sağlayabilmesi, düşünme süzgecinden geçirmesi beklenmektedir. PISA 2015 sonuçlarına göre Türkiye, "geniş ve iyi

yapılandırılmış düşünme ve akıl yürütme becerilerini” ve “ileri düzeyde matematiksel düşünme ve akıl yürütme kapasitesi” gibi becerileri ölçen düzeylerde başarısız olmuştur (MEB, 2019). PISA 2018 sonuçları, PISA 2015 sonuçlarına göre kayda değer bir biçimde artış gösterse de Türkiye, OECD ülkeleri ortalama puanının altında kalmıştır.

Türkiye’de MEB 2018 Felsefe Öğretim Programının öğeleri doğrultusunda felsefe dersleri planlanmaktadır. Program incelendiğinde Bilgi Felsefesi ünitesine ayrılan haftalık ders saati süresi ve ders içerikleri doğrultusunda öğrencinin, doğru bilgiyi edinme; bilgiye eleştirel yaklaşma, bilgi doğrultusunda üst düzey düşünme becerilerini kazandırma konusunda yetersizlikler olduğu düşünülmektedir. Kullanılan kavramların temelini bilgi olduğu bir çağda öğrencilerin, bilgi karşısında araştırmayı; sorgulamayı; tartışmayı, düşünmeyi alışkanlık haline getirmesini; bilginin doğasına uygun davranması ve anlamlı öğrenmelerin gerçekleşmesi beklendiğinden mevcut programdaki Bilgi Felsefesi ünitesinin yukarıda söz edilen üst düzey becerilerini yeterince sağlayamayacağı gerekçesiyle bu araştırma kapsamında, Bilgi Felsefesi ünitesini zenginleştirilecek programda eksik görülen ihtiyaçları gidermesi beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Toplumsal kurumların temel amaçları, çıkarları, felsefi yaklaşımları doğrultusunda çeşitli insan profillerine ihtiyacı söz konusudur. Aile, eğitim, din, siyaset ve ekonomi temel toplumsal kurumlar olarak ifade edilen (Okan, 2010) ve ifade edilmeyen nice kurumun da normlarına uygun, çıkarlarına hizmet edecek ve kurumun sürekliliğini sağlayabilecek profillerde insan yetiştirme görevi ağırlıklı olarak eğitim kurumu aracılığı ile gerçekleşmektedir. Eğitim kurumunun yetiştireceği bu profildeki bireyler için gerekli olan öğretme-öğrenme süreçlerinde felsefi bir temele ihtiyacı vardır. Bu temel hakkında Ersözlü (2009), öğretme-öğrenme sürecinin teorilerinin bir fikre, bir başka ifadeyle felsefeye dayalı geliştiğini, felsefenin de öğretim yoluyla işe vuruklaştığını ifade etmiştir. Karakaya (2006), ise felsefeyi hem ideal insanı yetiştirme düzeni hem de bireylerin akıllarını en faydalı

biçimde kullanabilmesi için düşünme yollarını, öğretme sürecini, bireysel yeti ve becerilerin geliştirilmesini temel alan bir alan olarak tanımlamaktadır.

Bilginin önemli olduğu postmodern dönemde, öğrencilerin bilgiyi kullanma becerisine sahip olmaması problem olarak görülmektedir. Öğrencinin alacağı felsefe dersi ile bilme eylemini gerçekleştirebilmesi ve bilgiye bütüncül bir yaklaşım sergilemesi felsefe dersi ve yöntemleri ile mümkün görülmektedir. Arslan (2016), eğitimi ve diğer kurumları etkileyen faktörün felsefe -felsefi temel- ve felsefenin alanlarından da bilgi felsefesi olduğuna değinmektedir. Bilgi felsefesi Cevizci (2009), tarafından, bilginin neliğini, bilginin nasıl yorumlandığını ve bilginin hangi kaynaklardan geldiğini; bilme sürecine giren bütün öğeleri inceleyen, bilgiyi bilen özne ile bilinen nesne ya da varlık arasında öznenin yönelimiyle kurulan bir bağ olarak tanımlamaktadır.

Bilginin bireylere aktarımı, edinimi ve çeşitli süreçleri eğitim aracılığıyla; bu eğitimin nasıl gerçekleşeceğinin ifade edilmesi de öğretim programı vasıtasıyla gerçekleşir. Öğretim programı Ertürk (2013), tarafından “yetişek” olarak tanımlanmakta; yetişeceği de öğrencileri belirli bir zaman süresi içerisinde yetiştirmeye yönelik düzenlenmiş eğitim durumlarının tümü olarak ifade etmektedir. Şeker (2018), ise öğretim programını, belirli bilgi kategorilerinden oluşan bilgi, tutum ve becerilerin eğitim programlarının felsefesi doğrultusunda planlanan öğretme-öğrenme süreçleri ile kazandırılması olarak tanımlamıştır. Öğretim programının felsefesi ise belirlenen hedefler doğrultusunda ideal insan profilinin kazanması gereken yetilerin fikri temelini oluşturmaktadır. Demirel (2017), felsefenin eğitimin hedeflerini, içeriğin seçilmesini ve örgütlenmesini, öğretme-öğrenme süreçlerini ve genel olarak okulda ve sınıflarda üzerinde durulmak istenilen etkinlikleri belirlemede temel sağladığını belirtmiş; program geliştirmenin her ögesinin bir felsefi temele dayandığını ifade etmiştir. Bu çalışma kapsamında geliştirilen felsefe programı ile çocukların bilgi karşısında düşünme, merak duyma, eleştiri, tartışma, sorgulama, araştırma, yorumlama yetilerinin gelişmesini; bilginin yaparak yaşayarak öğreniminin gerçekleşmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma Problemi

10. Sınıf Felsefe dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının öğrencilerin bilişsel becerilerine ve başarılarına etkisi nedir?

Alt problemler

1. 10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. 10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine ilişkin MEB tarafından hazırlanan öğretim programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. 10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. 10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programına ilişkin etkinliklerin uygulanma sürecine yönelik araştırmacı gözlemleri nelerdir?

Sayıtlar

Katılımcıların verdiği cevaplar gerçeği yansıtmaktadır.

Sınırlılıklar

- 1- Bu araştırma, 2021-2022 öğretim yılında Kütahya ilinde MEB’e bağlı belirlenmiş olan bir Anadolu lisesi ile;
- 2- 2021-2022 öğretim yılında Kütahya ilinde MEB’e bağlı bir Anadolu lisesinin 10. sınıf seviyesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerle;

- 3- 2021-2022 öğretim yılında Kütahya ilinde MEB'e bağlı bir Anadolu lisesinin 10. sınıf Felsefe dersiyle;
- 4- 10. Sınıf Bilgi Felsefesi ünitesiyle;
- 5- Üst düzey düşünme becerilerinden sorgulama, araştırma, mantık yürütme, tartışma ve yorumlama becerileri ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Öğretim Programı: "Belli öğrencileri belli bir zaman süresi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü, yetişek." (Ertürk, 2013, s. 14)

Bilgi Felsefesi: "Bilgi felsefesi, "bilginin ne olduğu", "bilginin nasıl doğrulandığı" ve "bilginin hangi kaynaklardan geldiği" ile ilgilenmektedir." (Arslan, 2016, s. 47)

Zenginleştirilmiş öğretim programı: Tespit edilen eksiklikler doğrultusunda geliştirilen öğretim programı aracılığıyla belirlenen zaman içerisinde öğrenci yetiştirmeyi ve eksiklikleri gidermeyi hedefleyen eğitim durumu.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Eğitim Nedir?

Bireylerin yaşantılarındaki deneyimleri sonucu düşünme süreçlerinde ve davranışlarında bilinçli ya da örtük biçimde değişimler, gelişmeler meydana gelmektedir. Bu değişim ve gelişim süreci eğitim olarak tanımlanmaktadır. Eğitim, Ertürk (2013) tarafından kültürleme kavramı üzerinden açıklanmaktadır ve Ertürk kültürleme kavramını açıklarken kendiliğinden kültürleme ve kasıtlı kültürleme olmak üzere iki ayrı başlıkta incelemiştir. Ertürk, kendiliğinden kültürlemeyi, bireylerin eğitim maksadı olmadan, çevrelerinde uyarıcılar doğrultusunda uyum sürecinde gerçekleştirdiği davranış değişiklikleri olarak ifade etmiştir. Kasıtlı kültürlemeyi ise -eğitimi- bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlamıştır. Senemoğlu (2021), ise eğitimi kasıtlı istendik değişimlerin aracı olarak formal eğitim olarak ifade etmiş ve ifade edilen değişimlerin okullardaki öğretim programı aracılığıyla gerçekleştiğini belirtmiştir. Senemoğlu (2021), öğretim programını da hedefleri ve hedeflerin kapsadığı davranışları, davranışları kazandırmak üzere düzenlenecek eğitim durumlarını ve davranışların ne derecede kazandırıldığını ortaya koyabilecek sınıma durumlarını kapsayan, gelişmeye açık ve çok yönlü etkileşim için olan öğeler bütünü olarak açıklamıştır.

Eğitim hakkında Tezcan (1985), bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerlerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin toplamı; Gül (2004), ise insanın eğitimden beklentisini eğitimin kişisel gereksinimlerini karşılamada ve kendisini geliştirme konusunda yardım etmesi, toplumun beklentisi olarak da yaşamasını sürdürmesi için insan gücü girdisini, kendi gücüne çevirmesi olarak tanımlamıştır.

Eğitim, tarih boyunca toplumdan topluma farklılıklar göstermiştir. Antik Yunan'da eğitim, sosyal tabakalaşmanın sürekliliğini sağlayan, asil erkekleri ve kahramanlıklar ideallerini yetiştiren; Roma döneminde insanın kendi değerlerini ön plana çıkarmasını,

insanın kendini tanımasını ve kendi hayatına uygun olarak eğitim almasını; 17. yüzyılda, dogmatik bilgilerin akıl yoluyla sorgulanması ve bilginin yeni metotlarla irdelenmesini; 18. yüzyılda ise eğitim, insanın sorunlarının bilinci içinde, kendi yeteneklerini özgürce geliştirmesini hedefleyen bir yapı olarak tanımlanmıştır (Karslı, 2012). Teknolojinin gelişmesi, modernizm ve postmodernizm süreci ile gerçekleşen küreselleşme hareketleri eğitimi de etkilemektedir. Bu doğrultuda ilk keşfedilen bilginin diğer insanlara aktarımından günümüze kadar geçen süreçte eğitimin tanımı dönemin temel aldığı düşünce ve felsefe doğrultusunda farklı biçimlerde tanımlandığı ifade edilebilir

Eğitimde Felsefenin Önemi

Eğitim felsefesi, öğretme-öğrenme süreçlerinde tercih edilecek her yöntemin ve her fikrin temel misyonunu ifade eden kavramdır. Fer (2020), eğitim felsefesinin bir bilim olarak Sanayi Devrimi sonrasında, modernleşme sürecinin bir parçası, eğitimin yaygınlaşması devamında eğitimi etkileyen toplumsal ve politik unsurların artması sonucuna oluştuğunu ifade etmiştir. Cevizci (1999), eğitim felsefesinin eğitimin olanaklılığını, eğitimin bir ideoloji ya da öğreti aktarmaktan bağımsız olup olmadığını, eğitimde öğretmenin gerekliliğini, eğitimin temel amacının bilgi aktarmak mı yoksa bilgilenme yeteneği kazandırmak mı olduğunu, eğitimin olguları mı konu alması gerektiğini, bilgiyi amaçlayan eğitimin eyleme yönelen eğitimden farklılık gösterip göstermediğini sorgulayan felsefe dalı olarak ifade etmiştir.

Ergün'e (2015), göre eğitimde felsefe, insanın tabiatını, toplum ve öğrenme gibi konularda felsefi düşünmeyi ve eğitim yaklaşımlarını bir araya getirmeyi; eğitim politikalarına ve uygulamalarına yön vermesi gereken fikirleri, inançları, kararları ve ölçütleri incelemeyi, tutarlık ve anlam açısından da kontrol etmeyi amaçlamaktadır. Eğitim felsefesi ise, eğitimin anlamını, eğitimin amaçlarını, öğretim yöntemlerini, öğretmen ve öğrencinin rollerini, eğitimin içeriğini konu edinir ve eğitim alanının temel problemlerini varlık, bilgi ve değer bağlamında sorgular (Yavuz, 2018).

Eğitim için gerekli olan felsefenin, ulaşılmak istenen hedefler doğrultusunda tanım ve uygulama esasında farklılaşması söz konusudur. Eğitim felsefesini Kilpatrick, eğitimde yapılması gerekenleri belirlemeye çalışan bir çaba olarak yorumlarken; Dewey, ağdaş sosyal yaşamın problemlerini ve bunlara uygun bilişsel ve ahlaki alışkanlıkların kazandırılma sorunlarını çözmeye yarayan bir alan olarak; Brauner ve Burn ise felsefi dşuncenin eğitim programlarına uyarlanması olarak tanımlamıştır (Dal, 2016). Eğitimin var eden olguların bir bütün halinde ve sistemli çalışabilmesi, yol haritasının belirli olabilmesi, sistemin kendini yenileyebilmesi ve eleştirebilmesi adına eğitimde felsefenin gerekliliği söz konusudur.

Eğitim Felsefeleri

Eğitim felsefeleri Daimicilik, Esasicilik, İlerlemecilik ve Yeniden Kurmacılık olarak dört başlıktan oluşmaktadır. Demirel (2017), Daimiciliğin Realizm felsefesi temelli bir felsefi yaklaşım olduğundan; Daimicilik'te eğitimin evrensel nitelikteki gerçeklere göre şekillenmesi gerektiğinden, insanların doğasının ve ahlaki değerlerinin değişmediğinden bu sebeple insanların değişmez gerçeklerine göre eğitimin şekillenmesi gerektiğinden, eğitimin asıl amacının sağlam ve doğru karakterli insan tipinin yetiştirmeye yönelmesi gerektiğinden, insan zihnine, aklına diğer bir değişle entelektüel eğitime önem vermesi gereken bir görüş olarak ifade etmiştir. Realizm ve İdealizm Felsefeleri doğrultusunda ortaya çıkan Esasicilik'i Sönmez (2020), insanın toplumsal ve kültürel varlık olarak gören, bilginin aposteriori olduğunu ancak tümevarım yoluyla elde doğru, mutlak bilgiye ulaşılabilineceğini, bu bilgilerin teknik ve toplumda biriken, okullar aracılığıyla öğrenciye aktarılan bir öğrenim kurumu olarak gören, toplumun hakim kültürel değerlerini öğrenciye kazandırılması gerektiğinden, topluma uyan insan yetiştirilmesi gerektiğinden ve bu koşulları sağlayan insanın ahlaklı ve erdemli olduğundan söz eden bir görüş olarak tanımlamıştır.

Pragmatik Felsefenin eğitime uygulanmış karşılığını Demirel (2017), İlerlemecilik olarak belirtmiş ve İlerlemeciliği sürekli gelişim içinde olan, çeşitli gelişmeler, değişmeler

yeniden inşa sürecini başlatan ve bu inşa sürecinde geçmişteki yaşantıları referans alarak gelecekteki davranışların daha doğruya, daha iyiye, daha güzele yönlendirilmesini sağlayan bir görüş olarak ifade etmiştir. İlerlemeciliğin devamı olarak görülen Yeniden Kurmacılık Felsefesi'nin Sönmez (2020), temelinde Pragmativizm Felsefesi'nin olduğunu ve zaman zaman varoluşçu felsefesi yaklaşımının etkilerinin de görüldüğünü; Yeniden Kurmacılık'ın eğitimdeki amaçlarının toplumu gelişen ve değişen bir çağda sürekli yeniden şekillendiren, düzenleyen, insanların güncelle çatışan toplumsal değerlerinden kurtulup daha tutarlı bir uygarlığa geçiş için gerekli olan eylemleri gerçekleştiren, bu geçişi sağlayacak unsurlar olan öğretmenlerin ve okulların geleceğe şekil verecek ve yeniliklere uygun olabilecek şekilde var olmasını sağlamaya çalışan bir görüş olarak ifade etmiştir.

Felsefe Nedir?

Felsefe kavramı üzerine ilk çağlardan günümüze kadar çeşitli tanımlar ifade edilmektedir. Felsefe kavramı, genel bir felsefe tanımı ve filozoflara özel felsefenin tanımını içermektedir. En genel tanım olarak felsefe, bilgelik sevgisi aslında gerçek bir bilme ve bilgilenme eylemi, doğal ve doğal olmayan her türlü varlık hakkında düşünme, bilme, tanıma, öğrenme, anlama, anlamlandırma ve açıklama eylemi ve etkinliği olarak betimlenmesi gereken bir alandır (Topdemir, 2009). Felsefe dinsel, siyasal, hukuksal ve ahlaksal görüşlerin yanı sıra var olan, kendisine has bir toplumsal işlevi ve konusu olan özel bir toplumsal bilinç biçimidir (Suslakov ve Yakovleva, 2013).

Gelişen felsefe alanı belli bir süre sonra alt disiplinlere ayrılır ve bu disiplinlerin konuları ve yaklaşımları kendi içerisinde değişiklik gösterir. Sofistlere göre felsefenin temeli, insanı anlamak; ona günlük davranışlarını yönlendirecek, şöhret ve onur kazandıracak, yüksek görevler almasına yardım edecek bir imkân sağlamaktır (Demirci, 2007). Karl Jasper, felsefenin temelinin varoluşçu bir yaklaşımla insanın benliği olduğuna ve insanın evren içinde kalan ve evrene karşı soru sorma gereğinde bulunan, soruların çözümünü de kendi benliğinde arayan bir varlık olduğuna değinmiştir (Jasper, 1997). Kant ise felsefeyi

“kendisini akla dayanan nedenlerle meşru kılmak veya haklı çıkarmak iddiasında olan bir zihinsel etkinlik biçimi” olarak tanımlamıştır (Arslan, 2016).

Kale (2014), felsefeyi evreni, olguları anlama, tanımlama, çözümlene ve eleştirme çabası olarak tanımlamakta ve bu çabasını değişik yollardan gerçekleştirirken; metafizik, epistemoloji (bilgi felsefesi), etik, estetik, mantık, din, siyaset, dil, tarih, kültür, eğitim, çevre alt dallara bölündüğünü belirtmekte; Sönmez (2017), de felsefenin alt dallarının araştırma sorusunun ve neliğinin farklı olduğunu dolayısıyla bir görüş birliğinin olmadığını belirtmektedir.

Bilgi kuramı, bilgi felsefesi ya da epistemoloji olarak adlandırılan felsefe disiplini genelde insan bilgisinin sınırları, kaynağı, doğruluğu ve doğasıyla ilgilidir (Çüçen, 2003). Bu araştırmanın temeli bilgi felsefesine dayandığından dolayı araştırmada bilgi felsefesinin açıklamasına yer verilmiştir.

Felsefe Türleri

Varlık Felsefesi (Ontoloji)

Nesnelerin (şey) tözlerini, ana maddelerini (arkhe) araştıran, soruşturan, tartışan felsefe dalı varlık felsefesi (ontoloji) olarak ifade edilmektedir. Sönmez (2020), ontoloji kavramını ilk ortaya atan filozofun Aristoteles olduğunu ve Aristoteles’e göre ontolojinin var olanın bütünsel bir anlayışla incelenmesi, şeylerin neliğini, yasal düzenliliklerini konu alan ve çözümlenmeye çalışan bir felsefi disiplin olarak ifade etmiştir.

Ontolojide sorunsallaştırılan konular dönemin şartları doğrultusunda değişiklik göstermektedir. Ergün (2019), varlık kavramının Antik Yunan zamanında evrenin aslı, Hint filozoflarınca ilk nefes ve ateş kavramı, Platon döneminde idealar dünyası üzerinden, Orta Çağ Hristiyan felsefesinde Tanrı merkezli bir yaklaşımla açıklamaya gidilirken ilerleyen dönemlerde J.P. Sartre, Spinoza, Hegel, Nietzsche gibi filozoflarca varlık kavramı yokluk kavramı ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bu veriler ışığında varlık felsefesi var olanın dönemin

mevcut bilgileri doğrultusunda incelenmesini ve değillenmesini irdeleyen felsefe dalı olarak ifade edilebilir.

Değerler Felsefesi (Aksiyoloji)

Değerler felsefesi etik, ahlak, sanat, estetik kavramlarını içeren genel bir kavram olarak kullanılmaktadır. Aksiyoloji kavramını Sönmez (2020), insanların yapıp etmelerini inceleyen ve bu yapıp etmelerin dayandığı ilkeleri ve değerleri araştıran felsefe bilim dalı olarak ifade etmiştir. Çetintaş (2017), ontolojik alanda bir varlığın, epistemolojik alanda da hakikatin tespit edildiğinden; aksiyoloji alanında ise, varlıksal alandan elde edilen epistemolojik hakikatlerin kullanılarak teorik ve pratik sonuçlar üretildiğini söz etmiştir.

Dönemin şartlarına göre de aksiyolojinin incelediği konularda çeşitlilik göstermektedir. Demokritos aksiyolojinin içinde barındırdığı kavram olan ahlakı mutluluk olarak tanımlamış ve insanın mutluluğa ulaşmak için duygularını yenmesi gerektiğini, Sofistler ise genel geçer bir ahlak kavramının olmayacağından bu doğrultuda erdemli insan yetiştirmenin temel alınması gerektiğinden söz etmiştir. İlk ahlak filozofu olarak tanınan Sokrates, ahlak kavramını bilgi ile temellendirmiş, Orta çağ filozoflarına göre ahlak Tanrısal olguların uygulanmasıyla, Locke, haz ve acıya dayanmaya, özgür olarak yapılan eylemlerin yasaya uyuşup uyuşmamasıyla ilişkilendirirken, Hume ise faydalı ve hoş olanlar olarak belirtmiştir Sönmez (2020). Değerler felsefesi başlığı altındaki incelenen konular, dönemin şartlarına ve genel yargıları doğrultusunda şekillenmesine rağmen temel olarak insanın yapıp etmelerini dönemin genel olguları doğrultusunda açıklama çalışmasıyla ifade edilebilir.

Bilgi Felsefesi (Epistemoloji)

Felsefenin içinden alt disiplin olarak ayrılan bilgi felsefesi tüm şeylerin ifade edilebilmesinin kaynağı olarak görülmektedir. İlk şeyin neliğine ve bilgisine ulaşılması ile bilginin mahiyeti önem kazanmaktadır. Bu bağlam doğrultusunda, bilginin neliğinin sorgulanması hakkında sorulacak her soru felsefenin bir dalı olan epistemolojiyi, bir başka ifadeyle bilgi felsefesini ilgilendirmektedir (Büyükdüvenci, 1986).

Platoncu bir açıdan bakıldığında, gözlemlenen dünya doğası gereği “gerçek bilgi”nin nesnesi olamaz. Gözün görebildiği dünyada, yani Phainomena'nın alanında, yalnızca bitmek bilmeyen bir akış ve sürekli değişimler vardır. Görüngüsel olanın normunun ve olanaklığının sırrı bu değişken alanın kendisinde bulunamaz. Olgusal dünyamızın sonlu ve değişken nesnelere varlığının ve bilgisinin felsefi açıklamasını verebilmek için bir “değişmeyene” gönderme yapmamız gerekir (Baç, 2011).

Locke'ye göre bilgi felsefesi; bilginin kökenini, doğruluğunu ve sınırlarını, buna göre de inanç, kanı ve yargılarımızın derece ve temellerini araştırır (Kale, 2014). Kant, bilgiyi a posteriori ve a priori olarak ikiye ayırmaktadır ve a priori bilgiyi deneyimlerin kökenlerinin de bağlı olduğu, duyu tasarımları bağlamaya hizmet eden deneyimden bağımsız bilgiler; a posteriori bilgiyi de deneyim yoluyla olanaklı olan şekilde ifade etmektedir (Kant, 2008).

Bilgi Nedir?

İlk çağlardan itibaren bilginin ne olduğuyla ilgili, doğru bilginin tanımı ve hakikat kavramı hakkında çeşitli görüşler ifade edilmiştir. Tepe (2016), filozofların sağlam ya da güvenilir buldukları belirli bir bilgiyi araştırdıklarını ifade etmiştir. O, bilgiye ulaşmada temele alınan bilgi türünün Platon' da ideaların bilgisi ya da episteme, Aristoteles'te ilk nedenlerin bilgisi, Kant'ta sentetik a priori yargılar ya da bilim olarak metafizik, Mantıkçı Pozitivizm' de deneye dayalı ya da deneyle doğrulanabilen bilgiler şeklinde farklılık gösterebileceğini ifade etmiştir.

Kale (2014), bilginin oluşabilmesi için öncelikle süje (özne) ve bu süjenin tercihiyle ya da çalıştığı alanıyla ilgili yöneldiği bir ya da birden fazla objenin (nesnenin) olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda Kale, bilgiyi, süjenin ilgilendiği obje ne ise ona yönelik yaptığı bir açıklama, verdiği yargı olarak tanımlamıştır. Topdemir (2009), ise bilgiyi açıklarken bilgi biliminden bahsetmektedir ve bilgi biliminin ilk temel probleminin bilginin tanımıyla ilgili olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, her bilgi anlayışı bilgi olgusunun nasıl gerçekleştiğini, bilginin doğasını, kaynaklarını ve sınırı sorunlarını ele alınır.

Platon'un Bilgi Felsefesi

Platon, sağlam bilginin kesin, tartışmasız bir temele oturtulması gerektiğini, ölümsüz ruhun tasarımlarının da sallantılı olabileceğini, hatırlamaya dayalı tasarımların güvenilir bilginin kaynağını oluşturamayacağını ve daha temel bir bilgi kaynağına ihtiyaç olduğunu belirtir. Platon'a göre bilgi kaynağı, nesnelere yanında ikinci bir varlık alanı oluşturan 'kavramlar' ile ilgilidir ve ifade edilen kavramlar, öteki nesnelere yanında kendilerine ait bir dünyayı temsil ederler. Platon, bu dünyayı öncesi sonrası olmayan, mutlak bilginin kaynağı olan idealar dünyası şeklinde; bu kavramların geçici nesnelere dünyasındaki karşılığını da *orthodoxa* olarak ifade etmektedir. (Platon, 2010).

Platon'a göre felsefenin sağlam temelini hep oluş halinde olan, cisimsel olmayan idealar dünyası ve mutlak bir varoluşu olmayan, sonsuz varlıkların ve duyum algılarının dünyası olan nesnelere dünyası oluşturmaktadır (Platon, 2010). Ona göre idealar, akıl bilgisinin dünyası olan, var olan fakat hiç oluş halinde olmayan bir dünyaya aittir ve kavramlar aleminin bilgisi *doxa*, yani sanılar olurken; idealar aleminin bilgisi de –bir başka ifadeyle kesin bilgi- episteme'dir (Çakıroğlu, 2017). Ona göre episteme ne uzayda ne de cisimlerin içindedir. Episteme, kendi kendilerinin nedeni olan varlıklardır ve kendi başlarına var olmaktadır. Bunları kavramanın yolu onları duyumlar ile algılamak değil, düşünmektir. Düşüncenin nesnesi de –idealar- kavramlardır (Platon, 2010). Platon'un idealar kavramını Arslan (2010), tikellerle-şeylerle- tümeller-idealar- arasındaki mantıksal bilgiyi, kuramsal ilişkiyi ve tikellerin bilgisinin nasıl mümkün olabileceğine yönelik sorguları içeren kavram olarak ifade etmiştir. Arslan aynı zamanda tümellerin tikellerin ontolojik statülerini açıkladığını ve tikellerin idealardan nasıl pay aldıklarını gösterdiğini ifade etmiştir.

Platon'un Devlet kitabının 7. Bölümündeki mağara alegorisi, onun hem bilgi hem de varlık konusundaki düşüncelerini bir arada açıklar. Platon, insan eğitiminin nasıl olması gerektiğini açıklarken mağara alegorisi geliştirmesinin temelinde yer almaktadır. Platon, doğduğu andan itibaren mağaranın duvarına yüzü dönük bir biçimde zincirlenmiş insanları tasvir etmiş ve bu insanların, arkadan gelen ışık aracılığıyla mağara duvarına yansıyan

gölgelerden başka bir şey göremediğini ifade etmiştir. Bu ışık aynı zamanda bu insanların bilgilerinin kaynağıdır. Mağaradaki insanlar ile ışık arasında hareket eden nesnelerin duvara yansıyan gölgeleri de mevcut bilgilerini oluşturmaktadır. Doğduğu andan itibaren yıllar boyunca mevcut bilgileri bu şekilde algılayan bir insanın, bir gün zincirlerinden kurtularak bilginin ana kaynağına -gölgelerin sahibi olan gerçek nesnelere- ulaşması durumunda bu bilgileri -nesnelerin- algılama sürecinde zorlanacağını ifade etmiştir (Platon, 2015). Taştan (2017), ifade edilen alegori ile ilgili sonsuz varlıkların -formların- bilginin nesnesi olduğundan ve doxanın nesnesinin de duyulara konu olan varlıklar ve değişim olduğundan bahseder. O, bilginin (episteme) konusunu varlık, kanaatin konusunu ise varoluş olarak açıklamıştır. (Taştan, 2017).

Sofistler

Sofistler, Yunan toplumunda o zamana dek hiçbir şekilde sorgulanmamış olan kurumlara, geliştirmiş oldukları eleştirel tavır ile dine, gelenek ve göreneklerle ve devamında bunlara dayanan kurumlara meydan okumuşlar ve bu eleştiri kültürü, onların kendilerini akla dayalı bir bilgi temellendirmesi için gerekli zemin oluşturmuşlardır. Bilginin temeline algıları yerleştiren sofistler, bilginin de görel olduğunu, mutlak ve değişmez bir doğrunun olmadığını, bilgi ve doğrunun bireyin algılarına, toplumsal, kültürel koşullara ve kişisel eğilimlere bağlı olduğunu belirtirler. Onlar, duyularımızın ötesinde algılanamayan ve dolayısıyla bilinemeyen bir gerçeklik olmadığını; doğal dünyanın yalnızca duyularımız aracılığıyla bilinebildiğine; duyularımız ve algılarımız vesilesiyle yorumlanan fenomenlerin gerisinde, zihin ya da dünya ruhu gibi, algılanamaz bir gerçekliğin bulunmadığına; gerek akla gerekse algıya dayanan bilginin imkânsızlığını dile getirirken, bilgi için gerekli nesnelerin ve ölçütlerin sağlanması zorunluluğuna işaret etmişlerdir (Cevizci, 1996, 2009), Sofistler hakkında Uçak (2006), da var olanın bilgisinin kaynağını duyulara dayandırılan nesnel, bilimsel bilginin -epistemenin- mümkün olmaması savı doğrultusunda geliştirdikleri felsefenin, sofist felsefenin temeli olduğunu belirtmiştir.

Sofistlerin temel felsefesi; Protagoras'ın "İnsan her şeyin ölçüsüdür, var olan şeylerin varlıklarının, var olmayan şeylerin de yokluklarının." (Zeller, 2008), aynı zamanda "herhangi bir şey bana nasıl görünüyorsa benim için öyledir, sana nasıl görünüyorsa senin için de öyle. Üşüyen için rüzgâr soğuktur, üşümeyen için ise soğuk değildir." (Arslan, 2006, s. 28) cümleleri aracılığıyla açıklanabilmektedir. O, bilginin sadece duyu organlarımızla bilinebileceğini, duyu organlarının ise farklı insanlarda ve farklı zamanlarda eşyalar hakkında farklı duyular verebileceğini, dolayısıyla da algıların ve yorumların insandan insana değişebileceğini ifade etmektedir. (Arslan, 2006).

Septisizm

Yunanca 'skepsis' kelimesi, 'bir şeyi ele alma, inceleme, bir şey üzerinde düşünme' anlamına gelmekte ve kelimenin bu anlamından hareketle özel olarak insanın herhangi bir konuyu araştırma ve incelemesini ifade eden bir anlam doğrultusunda kullanılmaya başlamıştır (Arslan, 2008). Septisizm aynı zamanda "kuşkuculuk" anlamının dışında "gerçeğin peşinden koşan araştırmacılar"ın meydana getirdiği felsefe okulunu tanımlıyordu (Cevizci, 2009). Bir süre sonra da filozof ve bilim insanlarının herhangi bir konu üzerindeki yöntemli soruşturmasına karşılık gelmeye başlamış ve 'septik' kelimesinin kendisi özel olarak 'felsefi araştırmacı, soruşturmacı' anlamını kazanmıştır (Arslan, 2008).

Çüçen (2005), septiklerin, sofistlerin sağlam, kesin ve doğru bilgide nesnelliği ortadan kaldırdıklarını ve bilgiyi insanın öznel duyu ve algılarına indirgemelerini kendilerine temel kabul ettiğini ve bilginin olanaklı olmadığını, varlıkların özünün, kendilerinin hiçbir zaman bilinemeyeceğini ancak varlıkların bize göründükleri şekilleriyle bilinebileceğini belirtmiştir. Septikler, insan zihninin kesin bir biçimde hiçbir doğruya erişemeyeceğinden (Bumin, 2002); duyuların öznel olup kişiden kişiye göre değişebileceğinden, öznelin bilgisinin ötesindeki nesnel bilgisinin, insanlar için kapalı olduğundan dolayısıyla da insanın bilme arzusundan vazgeçmesinin, doğruluğu söz konusu olmayan öznel şeyler hakkında da yargıda bulunmamasının gerekliliğinden bahsetmişlerdir (Çüçen, 2005).

Septisizm kurucusu olan Pyrrhon, septik görüşlerini ve septisizmin temelini ifade etmeye, bir önceki felsefenin sorusunu “gerçekliğin ne olduğu” sorarak başlamıştır. Pyrrhon'a göre hiçbir şey ne doğrudur ne de yanlıştır; bu nedenle her yargının çelişği yargının savı doğrultusunda değillenebilir (EYUDER, 2018). Bu noktada Septikler hem Platon ve Aristoteles'in felsefesinin hem de Sokrates öncesi doğa felsefesinin temelinde bulunan, “gerçekliğin, şeylerin doğasının bilinebileceği ve anlaşılabilceği, dünyanın gerçekte ne olduğunun ortaya konabileceği” kabulünü reddetmişlerdir. Felsefi spekülasyonun meşruluğunu da yadsıyan Pyrrhon'a göre dış gerçeklik bilinemez ve bileşenleri birbirinden ayrılamaz. O, şeyler arasında fark bulunmadığını, şeylerin ayırım ve belirleme kabul etmediğini, bize onları kavrama, tanımlama imkânı verecek bir ölçütün bulunmadığını söylemektedir (Cevizci, 2009).

Descartes'in Bilgi Felsefesi

Descartes, bilen biz ile bilinecek şeyler olarak bilgide göz önünde tutulacak, bilinecek yalnız iki nokta var olduğundan bahsetmekte ve bilgiye ulaşmada dört yetinin (anlık, imgelem, duyular ve bellek) var olduğuna değinmiştir. Doğruyu, doğru bilgiyi algılamada sadece anlığın yetenekli olduğunu ama becerilerin yararlanabileceği şeylerin hiçbirinin rastlantı olarak savsaklamış olmamak için, imgelem, duyular ve bellekten de yardım görmesi gerekmektedir (Descartes, 1986). Descartes, anlığın sağlam bilgiler elde edebilmesi için kendisinden başka bir şeye gerek olmadığına; imgelem ve duyular iyi işledikçe, anlığın da daha sağlıklı sonuçlar elde edeceğini ifade etmiştir. Anlık kadar yetenekli olmadıkları için, doğrudan doğruya bilgi elde edemeyen ama bilginin maddesini hazırlayan diğer yetiler, iyi işlemezlerse, anlığı yanlış yargı vermeye sürükleyebilirler. Ama yine de doğruluk ve yanlışlıktan birinci derecede sorumlu olan anlıktır ve "ben"in yapısının temelini anlık belirlemektedir (Timuçin, 1999). Gerçeklik yönünden ise üç yetiyi incelemek -önce kendiliğinden görüneni, sonra belli bir nesne bir başkası aracılığı ile nasıl bilineceğini ve bunların her birinden hangi çıkarsamaların yapılabileceğini- yeterlidir (Descartes, 1986).

Descartes, sırf şüphe duymak için şüphe duyan (septikler) ve her zaman kararsız görünen şüphecilerden tamamen farklı olduğunu belirtmektedir. O kendi varlığından – ‘ben’den- bile şüphe edenlere karşı çıkmış ve ‘Kendi Ben’inin değerini bilerek ve kendinden şüphe etmeyerek metodik şüphe yöntemini ortaya çıkartmıştır. Bu yöntemin, hiçbir otoriteye bağlı olmadığını, sadece akli çıkarımlara dayanmakta olduğunu ifade etmiştir (Çebi,2020; Descartes, 1984).

Descartes, ilk ilke olarak nitelediği cogitoyu-insanın kendi bilincini doğrudan doğruya yaşaması olayı- kesinlikle kendisinden şüphe edilemeyecek olan bir olgu olarak tanımlamakta; şüpheciliğin sonunda varmış olduğu kesin, doğru, apaçık, zorunlu ve sarsılmaz olan ilk gerçeklik olarak yorumlamaktadır. Descartes'in epistemolojisinin temelinde Tanrı fikri vardır ve her şey, Tanrı'dan dolayı vardır. Ona göre sezgiyle kavranan açık-seçikliği, açık-seçik ilkelerden çıkarılan sonuçlardan ayrılması gerektiğini; sezgiyle kavranan açık seçiklik için Tanrı'nın varlığına ihtiyaç olmadığını, açık-seçik ilkelerden çıkarılan sonuçlar için ise, hafızamızın bizi her zaman yanıltması mümkün olduğuna göre, Tanrı'nın varlığına dayanmak gerektiğini ifade etmiştir. Böyle bir ayırım yapıldıktan sonra Descartes'in epistemolojisi ile ontolojisinin kaynaştığını; bir taraftan epistemolojisinin, ontolojisine temel teşkil ederken, öte yandan, ontolojinin, epistemolojinin temelini belirlediği söylenebilir. Cogito, sezgiyle kavranan bir hakikat olduğu için, Tanrı'nın varlığına bağlı değildir ve cogito, var olan açık-seçiklik ile bilginin doğruluğunu sağlamaya yeterlidir. (Descartes, 1984; Öktem,2000; Şimşek, 1997).

Hegel'in Bilgi Felsefesi

Hegel'in felsefesi, bilgi alanlarının bütününe kapsayan geniş ve derin bir sentez biçiminde ortaya çıkmaktadır. Hegel, diyalektik metodunu kusursuz bir biçimde kullanarak, insan ile evreni bir tüm halinde ve tarihsel bir açıdan değerlendirmektedir. Hegel'e göre, düşüncenin diyalektiği ile varlığın diyalektiği arasında kökensel bir ayrılığın olmadığını, aynı gerçeğin iki ayrı yüzü olduğunu ifade etmektedir. O, evrensel varlığın, bir gelişme, bir oluş

olduğuna değinir ve her Şeyin temelinde ide olarak nitelediği bu mutlak varlığın bulunduğunu belirtir. İde'nin varlıklar halinde belirmesi, biçimlenmesinden evrenin gerçekliğin olduğunu ifade etmiş fakat ide, tek tek varlıkların çeŐitliliđi içinde kaybolmaz; -düşünen zihin-de yeniden kendisini bulur (Tokatlı, 1983). Hegel'in diyalektiğini Kale (2014), ise evrensel usun (ide), ilk aşamada (tez) kendi kendine olan; ikinci aşamada (antitez) doğada bulunan ve kendini tanımak, gerçekteŐirmek için baŐkalaŐan fakat kendi biçiminde olmayan evrensel düşünce'nin özüne ters düşerek yabancılaŐtıđını -Hegel'e göre de yabancılaŐma, insanlık tarihi yani insanoğlunun yabancılaŐmasının tarihidir- devamında tin (geist) kavramıyla belirlenen üçüncü aşamada (sentez), geist yabancılaŐmaktan kurtularak, kendi özüne döner ve özgürlüğüne kavuŐtuđu Şeklinde belirtmiştir. Gökberk (2013), ise Hegel'in diyalektik kavramının genel felsefesinin temelini oluŐturduđunu ifade etmektedir. Hegel'in "her us'la ilgili olan gerçektir; her gerçekte olan da usla ilgilidir." sözü ile 'us (akıl)' her insanda az ya da çok bulunan düşünme yetisini değil; insanın dışındaki bir ilkeyi; insanı da, insanın içinde bulunduğu doğa dünyasını da, kültür dünyasını da, her Şeyi oluşturan temel varlığa işaret ettiğinden; Hegel'in, 'us' haricindeki Őeylere ide, töz, ya da kendi terimiyle 'geist (tin)' dediği ve Hegel'e göre bütün varlık, bu tinsel ilkenin, evrensel usun kendini açmasından, taŐıdıđı olanakları ortaya koymasından meydana geldiğinden söz etmiştir.

Bilgi felsefesinin ne olduğunu ifade etmek için tarih boyunca birçok düşünür kendi görüşlerini ifade etmiştir. Bu doğrultuda Platon bilginin arkasındaki gerçekte üzerinden bilgi kavramını açıklamaya çalıŐmıŐtır. Sofistler, temel olarak duyular aracılığıyla elde edilen bilgilerin yanıltıcılığını ve doğru bilginin mümkün olamayacağını belirtirlerken Septikler ise sadece görünenin öznel bilgisine sahip olunabileceğini bu doğrultuda da genel geçer bir doğruya ulaŐılamayacađını belirtmişlerdir. Descartes'in epistemolojisinin temelini Tanrı fikri oluşturmaktadır. Ona göre her Şey, Tanrı'dan dolayı vardır ve açık-seçik ilkelerden çıkarılacak sonuçlar için Tanrı'nın varlığına dayanmak gerektiğini ifade etmiştir. Hegel ise her us'la ilgili olan gerçektir; her gerçekte olan da usla ilgilidir cümlesiyle ifade etmektedir. Ona göre bilginin kaynağı akıl ve gerçekteŐirilecek çıkarımlardır.

Eğitim Programlarında Felsefenin Yeri

Eğitim programlarının temelinde yer alan eğitim felsefeleri, eğitim programlarını çeşitli açılardan etkilemektedir. Ertürk (2013), yetişenin felsefesinin toplumun başat toplumsal felsefesiyle tutarlı, bilimsel bulgulara uygun, iç tutarlılığının sağlam ve eğitimdeki sonuçları bakımından da açık olması gerektiğini savunmaktadır. Fer (2020), program geliştirme açısından eğitim felsefesinin, eğitimin hedeflerinin neler olabileceği sorusuna yanıt aramaya çalıştığını ifade etmekte ve bu süreçte varlık, bilgi ve değerler felsefesinin politik konularla birlikte derinlemesine incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Şeker (2017), eğitim felsefesinin eğitimin amaçlarını şekillendirdiğini, felsefenin eğitim programlarına ve eğitim uygulamalarına yön veren bir disiplin veya sistemli fikir ve kavramlar bütünü olduğunu ve eğitim felsefesi eğitimle ilgili olan tüm unsurları dikkate alarak eğitime bütün olarak anlam vermeye çalışması gerektiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda eğitim programının felsefi temelini de insan ve bilgi fenomenlerine ilişkin fikir ve düşüncelerinden oluşması gerekmektedir çünkü felsefe, insan ve bilgi konularında ortaya koyduğu düşüncelerle eğitim programının genel çerçevesini belirler ve eğitim programının iskeletini oluşturmaktadır (Oral ve Yazar, 2017). Eğitim programın iskeletini oluşturan felsefe hakkında Demirel (2017), toplumun değerleri, kültürü ve düşünceleri doğrultusunda ve eğitimin genel felsefesi paralelinde programın felsefi temelini belirlemeli ve toplumsal bakış açısını yansıtacak uygun felsefi temeller baz alınması gerektiğine değinmiştir. Fakat Ertürk (1978), toplumsallaşmış bireylerin, genelgeçer değerler ve hakikatler dışında kendilerine ait değer yargıları ve kabul ettikleri hakikatlerin varlığı söz konusu olduğundan; toplumsal gerçeklerin, genelgeçer değerlerin, hakikatlerin ve ihtiyaçların hızla değiştiğini; toplumsal yapının temel yapı taşı olan insanın da ilgi ve ihtiyaçlarının da bu doğrultuda şekillendiğini ifade etmiştir. Bu bilgiler ışığında ilgi ve ihtiyaçların, değerlerin hızla değiştiği bir dönemde geliştirilecek programın felsefesinin; yeni olgular ve bu olguların problemlerinin değerlendirilme sürecinin sadece geçmişin değerleri doğrultusunda yapılmadığı, geçmişin değerlerini dışlamayan fakat mevcut değerlerin ve yeninin kendi değer yargıları içerisinde

değerlendirildiği (Ertürk, 1978), ve çağın gerekliliklerini barındıran bir yapıda olması gerektiği düşünülmektedir.

Felsefe Öğretim Programı

2018 yılında yürürlüğe giren ve 2021-2022 öğretim yılında geçerliliği devam eden MEB 2018 ortaöğretim Felsefe dersi öğretim programının temel felsefesi şu şekilde ifade edilmiştir:

“Felsefe dersi öğretim programı ile öğrencilerin; insan, bilgi ve yaşanan dünya ile ilgili sorular sormalarını, sorulara ilişkin düşünme ve akıl yürütmeye dayalı cevaplar arayarak oluşturdukları düşüncelerini sözlü ve yazılı bir şekilde ifade edip, tutarlı, temellendirilmiş ve güncel hayatla ilişkilendirilmiş bir şekilde düşüncelerini sağlamak ve felsefenin temel alanları ile soruları hakkında edinilecek bilgilerden hareketle, düşünce tarihi örnekleri üzerinden felsefi düşünceye, tarihsel ve bütüncül bir bakış açısı geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Programda, felsefi düşünce dönemlerinin temel özellikleri, örnek filozoflar ve felsefi metinler değerlendirilirken dönemin koşullarının göz önünde bulundurulması ve bunların çağımız koşulları ve güncel içerikleri ile ilişkilendirilerek yorumlanması esas alınmaktadır. Varlık, bilgi ve değere dair temel sorular üzerinden felsefi düşünmeye ve felsefenin diğer bilimlerle ve güncel sorunlarla ilişkilerine değinilmektedir. Öğrencilerin düşünmeye, araştırmaya, tartışmaya ve fikirler oluşturmaya, eylemlerinde insani-toplumsal, etik-ahlaki sorumluluk taşımaya ve siyasi-estetik duyarlılık göstermeye teşvik edilmeleri hedeflenmektedir.” (MEB, 2018, s. 12)

Bilgi Felsefesi ünitesinin MEB programındaki hedefleri,

“10.3.2. Bilgi felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

a) “Doğru bilgi mümkün müdür?”, “Bilginin kaynağı nedir?”, “Bilginin sınırları ve doğru bilginin ölçütleri nelerdir?” problemlerinden hareketle bilgi felsefesinin konusu kısaca açıklanır.

b) Felsefi bir metnin üzerinden doğruluk ve gerçeklik kavramları arasındaki ilişkinin tartışılması sağlanır.

c) Öğrencilerin dergi ve gazete haberleri, internet, sosyal medya veya TV programlarında paylaşılan bilgileri, bilginin değeri ve güvenilirliği açısından tartışmaları sağlanır.” (MEB, 2018, s.20). şeklinde ifade edilmiştir.

Aynı zamanda MEB (2018), Felsefe dersi öğretim programının hedefleri doğrultusunda öğrencilere program aracılığıyla kazandırılacak becerileri; felsefi kavram ve bilgi edinimi, akıl yürütme, sorgulama, argümantasyon, analitik düşünme, eleştirel düşünme, ifade ve yazma becerisi, felsefi okuryazarlık, özgün fikirler üretme olarak belirtilmiştir. MEB programının bilgi felsefesi ünitesi için hazırlanan hedeflerinin bu amaç doğrultusunda yeterli olmayacağı düşüncesiyle bu konu doğrultusunda zenginleştirilmiş felsefe programı geliştirilmiştir. Bu araştırmada üst düzey düşünme becerilerinden “sorgulama, yorumlama, araştırma, eleştirel düşünme ve tartışma” becerilerinin kazandırılmasına yönelik program geliştirilmiştir.

Üst Düzey Düşünme Becerileri

Üst düzey düşünme becerileri Ezberci-Çevik (2021), tarafından bilgiyi bütünleştirilmiş bir sistem dahilinde bilgiyi organize etme, problem çözme, tartışma, eleştirel düşünme, analitik düşünme, farklı çözümler ortaya koyma, yaratıcı düşünme, karar verme ve bir yargıya varma şeklinde bilişsel etkinlikleri içeren beceriler olarak tanımlamıştır. Bu araştırma kapsamında sorgulama, yorumlama, araştırma, mantık yürütme ve tartışma becerileri temelli bir program geliştirilmiştir.

İlgili Araştırmalar

Akkocaoğlu Çayır'ın (2015), "Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Üzerine Nitel Bir Araştırma" adlı doktora tezinde, çocuklar için felsefe eğitiminin ilkökul üçüncü sınıf öğrencilerinin bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanlarını nasıl etkilediğini tespit etmeyi amaçlamakta ve çocuklar için felsefe eğitiminin neden gerekli olduğunu ve nasıl kullanılacağını ele almaktadır. Araştırma sonucunda çocukların, felsefenin kendisinden, felsefi sorulardan ve filozoflardan hoşlanabileceklerini, felsefenin ilgilerini çekebileceğini; çocukların felsefeyi anlayamayacağı düşüncesinden vazgeçilmesi gerektiğini, felsefenin ve filozofların küçük yaşlarda çocukların hayatına girmesi gerektiğini belirtmektedir.

Ser (2016), ortaöğretim 11. sınıflar için web destekli öğretim içeriği ile felsefe dersinin öğretilmesi konusunda yapmış olduğu araştırmada, "Bilgi Felsefesi" ünitesi ile alakalı hazırladığı içeriği web destekli olarak işlenmiştir. Araştırmada öğrenci için geliştirilen hedefler açısından değerlendirildiğinde, öğrencilere uygulanan sınavda ve etkinliklerde başarı gösterdikleri görülmüştür.

Kars (2018), "Yaratıcı Dramanın Felsefe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinde, ortaöğretim 11.sınıf Felsefe dersi "Siyaset Felsefesi" ünitesi hedefleri doğrultusunda geliştirilen yaratıcı drama atölyesinin; öğrencilerin felsefe dersine yönelik tutumlarını, akademik başarılarına etkisinin incelenmesini ve öğrencilerin başarılarının nedenlerinin belirlenmesi amaçlamıştır. Geliştirilen siyaset felsefesi yaratıcı drama atölyesi doğrultusunda, öğrencilerin derse yönelik başarılarının arttığı belirtilmiş ve yaratıcı drama atölyesinin öğrencilerin felsefe dersine yönelik duygu, düşünce ve davranışlarını da olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Taş (2018), "Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Programı'nın 48-72 Aylık Çocukların Zihin Kuramı ve Yaratıcılıklarına Etkisi" adlı doktora tezinde, Matthew Lipman ve Ann Sharp tarafından geliştirilen "Çocuklar İçin Felsefe (Philosophy for Children(P4C))" adını taşıyan bir düşünme eğitimi programı geliştirilmiştir. Araştırmada, Matthew Lipman'ın felsefe programı okul öncesi dönemdeki çocuklara uygulanabilirliği bakımından tercih edildiği ve

tercih edilen Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Programı'nın 48-72 aylık çocukların zihin kuramına ve yaratıcılıklarına olumlu etkisi bulunduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz, Cihan ve Şahin'in (2005), araştırması, felsefe öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları öğretim yöntemlerinin hangi düzeyde olduğu belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen veriler doğrultusunda öğretmenlerin felsefe derslerinde en çok soru-cevap, anlatım, tartışma, problem çözme yöntemini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Dombaycı (2008), "Türkiye'de Ortaöğretimde Felsefe Öğretiminin Değerlendirilmesi" doktora tezinde öğretmenler açısından, felsefe öğretimi programının öğretmene rehberlik etme konusunda yetersiz olduğunu, hedef ve davranışlarının gerçekleştirilebilirliği konusunda olumsuz görüşler belirtildiğini, öğretim programının güncel olmadığını, bilgi yükünün çok fazla olduğu ve sorgulama boyutunun yetersiz kaldığını, felsefe dersinin ve programının öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olmadığını, derslerin düz anlatım yöntemi ile işlendiğini, üniversiteye giriş sınavı içeriği ile programın içeriği arasından doğrudan ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Karasu (2018), "İlkokul Çocuklarıyla Felsefe Yapmak Üzerine Nitel Bir Çalışma: Dördüncü Sınıf Örneği" yüksek lisans tezinde, çocuklarla felsefe yaparak onların bilişsel düzeylerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada çocuk edebiyatından eserler ve pasajlarla çocuklarla felsefe yaparak üst düzey düşüncelerinin sağlamayı hedeflenmiş, araştırma sonucunda da işlenen 10 kavramın (isimler, duygular, gerçek-hayal, sevgi, mutluluk, arkadaşlık, iyilik-kötülük, özgürlük, adil olma, güzellik-çirkinlik) çocuk edebiyatı eserleri aracılığıyla çocuklarla felsefe yapılarak irdelendiğinde öğrencilerin Bloom taksonomisinin üst basamakları olan çözümlenme, değerlendirme ve yaratma düzeylerinde düşündüklerini tespit etmiştir.

Farahani'nin (2014) çocuklar için felsefe öğretimindeki zorluklar hakkında yapmış olduğu araştırmada çeşitli tespitleri ve çözüm önerileri söz konusudur. Bu sorunlardan bazıları, öğretmen-öğrenci arasındaki gereksiz tartışma ve öğretmenin belirli bir kaynak doğrultusunda ilerlemesi ve felsefenin bilgiden ibaret olduğu, yaşamın bir bağlantısı

olmaması şeklinde aktarılmasıdır. Çözüm önerisi olarak da öğretmen-öğrenci arasında aktif katılımın sağlanmasını, felsefenin yaşantılara transfer edilmesi ve yaşam biçimi olarak görülmesinin mümkün kılınması olarak ifade etmiştir

Cleary (2011), gerçekleştirdiği araştırmada öğrencilerin tartışma ve sorgulama becerilerini geliştirebilmek için reklamlardan faydalanmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların reklam etkinlikleri aracılığıyla analiz yapabilme, tartışabilme ve sorgulayabilme becerilerinin geliştiği ve felsefi diyalogların üst düzey becerilerin gelişimine de katkı sağladığı belirtilmiştir.

Lipman'ın (1980), çocuklar için felsefi düşünmeyi geliştirecek felsefe eğitimi araştırmasında, deney grubundaki öğrencilerde eleştirel düşünce, akıl yürütme, kişisel iletişim, dinleme kabiliyeti, özgür düşünce ve felsefi okuma becerilerinde gelişmeler gözüktüğü tespit edilmiştir

Erfani ve Rezai (2016) felsefe öğretiminin, öğrencilerin eleştirel düşünme üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla, üçüncü sınıfta okuyan 40 kız öğrenciyle yarı deneysel bir uygulama gerçekleştirmiştir. Süreçte kontrol grubuna normal müfredat uygulanmış ve araştırma sonucunda, felsefe öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünmesinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Marashi'nin (2009), gerçekleştirdiği çalışmada, Lipman tarafından geliştirilen çocuklarla felsefe programının, deney grubundaki öğrencilerinin akıl yürütme becerilerini geliştirme üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma yarı deneysel bir araştırmadır ve İran'ın Ahvaz Nemooneh şehrindeki bir okulda gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 30 kontrol ve 30 deney grubu olmak üzere 60 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda çocuklarla felsefe eğitiminin erkek öğrenciler arasında akıl yürütme becerilerini geliştirme konusunda yardımcı olduğu görülmüştür.

Daniel, Lafortune, Pallascio, Splitter, Slade ve Garza (2005) ortak çalışmasında 10 ve 12 yaşları arasındaki 120 kız 120 erkek toplamda 240 öğrenciyle felsefe çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların üst düzey düşünme, yaratıcı ve mantıksal düşünme becerilerinin geliştiği tespit edilmiştir.

Bölüm 3

Yöntem

Bu araştırmada, karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilen 10. Sınıf Felsefe dersi öğretim programı ile ortaöğretimde var olan felsefe öğretimini iyileştirilmesi hedeflenmiştir. “Karma yöntem araştırması araştırma problemini kapsamlı ve çok boyutlu incelemek amacıyla, pragmatist felsefenin ilkeleri doğrultusunda nitel ve nicel yöntemleri birlikte kullanarak gerçekleştirilen araştırmalardır (Yıldırım ve şimşek, 2016; 322).”

Cresswell (2021), ise karma yöntem hakkında araştırmanın problemlerinin anlaşılması için hem nicel hem de nitel veri setlerin bütünlüştirilmesi ve bütünlüştirilme sonucu iki veri setinin olumlulukları doğrultusunda sonuçlar çıkarılması olarak tanımlamıştır. Creswell'e (2021), göre bu yöntem ile nicel ve nitel yöntemlerden yalnızca birinin kullanılması yerine birlikte kullanılarak araştırma problemiyle ilgili daha kapsamlı bir yaklaşımın oluşturulması hedeflenmektedir. Bu çalışma kapsamında nitel ve nicel veri toplama araçları beraber kullanılmış ve karma yöntem açımlayıcı sıralı deseni tercih edilmiştir. Creswell (2017), nicel verilerin daha detaylı bir şekilde açıklamak için nitel verilerin de kullanılmasının desenin amacı olduğunu ifade etmiştir. Bu desende ilk olarak nicel verilerin toplanılması ve devamında verilerin analizinin gerçekleştirilir. Nicel verilerin analizi sonrasında nitel verilerin analizi gerçekleştirilir ve elde edilen veriler, nicel verilerin desteklenmesinde kullanılır (Creswell, 2017).

Bu çalışmanın nicel boyutunda sosyal bilimler alanında tüm değişkenler kontrol edilemeyeceğinden ön test – son test kontrol gruplu yarı deneysel çalışma yürütülmüştür. Karasar (2012), ön test- son test kontrol gruplu modellerde deney ve kontrol gruplarının belirlenmesi gerektiğini, deney öncesi ve sonrası ölçmelerin yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmanın modeli Tablo 1'de simgesel olarak gösterilmiştir.

Tablo 1*Araştırmanın Modeli*

Grup	Ön test	Uygulama	Son test
G ₁	O _{1.1}	X	O _{1.2}
G ₂	O _{2.1}		O _{2.2}

G1= Deney grubu

G2= Kontrol grubu

O1= Ön test

O2= Son test

X= Zenginleştirilmiş felsefe öğretim programı

Çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler arasından birbirine denk iki grup belirlenmiştir. Bunlardan biri deney grubu (G1) diğeri ise kontrol grubu (G2) olarak atanmıştır. Araştırmada yer alacak gruplar belirlendikten sonra nicel veri toplama aşamasında grupların ikisine de araştırmacı tarafından geliştirilen ve programın etkisini ölçen başarı testi, uygulamanın başında ön test olarak uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarına uygulanan başarı testinde doğrultusunda ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir. Uygulama tamamlandıktan sonra aynı başarı testi son test olarak iki gruba da uygulanmıştır. Araştırmanın nitel boyutu kapsamında ise doküman analizi ve araştırmacı tarafından geliştirilen gözlem formu nicel verilerin desteklenmesi amacıyla kullanılmıştır.

Araştırma kullanılan veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri, araştırmanın alt problemleri ile eşleştirilerek Tablo 2’de açıklanmıştır.

Tablo 2*Analiz Tablosu*

Alt Problemler	Kullanılan Veri Toplama Araçları	Kullanılan Veri Analiz Yöntemi
1. 10. Sınıf Felsefe Dersi "Bilgi Felsefesi" ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	<ul style="list-style-type: none"> • Başarı Testi • Gözlem Formu 	<ul style="list-style-type: none"> • Puanlama Anahtarı • Doküman Analizi
2. 10. Sınıf Felsefe Dersi "Bilgi Felsefesi" ünitesine ilişkin MEB tarafından hazırlanan öğretim programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	<ul style="list-style-type: none"> • Başarı Testi 	<ul style="list-style-type: none"> • Puanlama Anahtarı • Doküman Analizi
3. 10. Sınıf Felsefe Dersi "Bilgi Felsefesi" ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	<ul style="list-style-type: none"> • Başarı Testi 	<ul style="list-style-type: none"> • Puanlama Anahtarı • Doküman Analizi
4. 10. Sınıf Felsefe Dersi "Bilgi Felsefesi" ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programına ilişkin etkinliklerin uygulanma sürecine yönelik araştırmacı gözlemleri nelerdir?	<ul style="list-style-type: none"> • Gözlem Formu 	<ul style="list-style-type: none"> • Doküman Analizi

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmada, ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerine yönelik geliştirilen felsefe öğretim programı, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Kütahya ili Merkez ilçesindeki Hayme Ana Anadolu Kız Teknik ve Meslek Lisesinde uygulanmıştır. Deney grubu ve kontrol grubunun sınıf mevcudu toplamda 54 kız öğrenciden oluşmaktadır. Bunların 27'si deney grubu, 27'si kontrol grubu öğrencisidir. Fakat salgın ve hastalık sebebiyle sınıftaki öğrenci sayısı zaman zaman farklılık göstermiştir. Yıldırım ve Şimşek'in (2018), maliyet ve ulaşılabilirliğin örneklem yöntemi belirlenmesinde dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2018), araştırmanın da örneklem yöntemi olan kolay ulaşılabilir durum örneklemini, araştırmalara hız ve pratiklik kazandırdığını, diğer örnekleme yöntemlerinin kullanma olanağının olmamasından ve genellikle araştırmacı için yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durum karşısında tercih edildiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda araştırmanın yapılacağı okul, araştırmacının ikamet ettiği ilde yer alması, araştırmacının uygulama sürecinde gerekli olabilecek maddi ve manevi ihtiyaçlarının giderilmesinin ekonomik ve ulaşılabilir olması, araştırmacı ile okul görevlileri arasındaki ikili ilişkilerin süreçte kolaylık sağlaması gerekçesiyle tercih edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Nicel Veri Toplama Süreci

- 1- 2021-2022 öğretim yılının birinci dönemi başında kontrol ve deney gruplarının bilgi felsefesi ünitesi hazırbulunuşluk düzeylerini ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi ön test olarak uygulanmıştır.
- 2- Araştırma süresince deney grubuna zenginleştirilmiş felsefe programı uygulanırken kontrol grubunda MEB tarafından hazırlanan mevcut program ile öğretime devam edilmiştir. Deney grubuna Bilgi Felsefesi ünitesinin haftada bir gün, 40 dakikalık bir ders süresi ve bir günde art arda gerçekleştirilen iki ders ile toplamda sekiz hafta 14 ders ile tamamlanmıştır. Bu sekiz haftanın dördüncü ve beşinci haftasında uygulamaya sınıfın

karantinaya alınması sebebiyle öğrencilere çalışma kağıtları verilerek çalışmalarına evde devam etmeleri istenmiştir.

- 3- Deney ve kontrol gruplarının bilgi felsefesi hazırbulunuşluk tespit etmek üzere dönem başında ön test olarak uygulanan başarı testi araştırma kapsamındaki ünitenin hedefler doğrultusunda öğrenme düzeylerini tespit edebilmek amacıyla sekiz hafta sonunda son-test olarak tekrar uygulanmıştır. Testlerden elde edilen sonuçlara göre gruplar arasındaki farklara bakılmıştır

Nitel Veri Toplama Süreci

- 1- Uygulama sürecinde dersin akışını bozmayacak şekilde dersle ilgili tespitlerin gözlem formuna not alınması ile gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada ise alınan notlar ders bitiminde detaylandırılmış ve gözlem formu tamamlanmıştır.
- 2- Uygulama başlangıcında ve uygulama bitişinde uygulanan başarı testindeki verilerin doküman analizi işlemi gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi sonucu konu bazında temalar ve kodlar oluşturulmuştur.

Nitel Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği

Nitel Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği

Geçerlik, araştırmacının araştırdığı olgu hakkındaki tespitlerini bir bütün olarak doğrudan aktarması ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2020). Bu araştırma doğrultusunda olayın gerçekleştiği doğal ortam içinde bilgi toplanmış, araştırmanın geçerliğinin sağlanması amacıyla bulguların kendi içerisindeki tutarlılığına, elde edilen bulguların kuramsal temeller ile uyumluluğuna, araştırmanın bulguları doğrultusunda yapılan tahminler ve genellemeler doğrultusunda elde edilen verilerin de tutarlılığına dikkat edilmiştir. Geçerlik seviyesinin artırılması adına araştırma ortamında geçirilen sürenin uzun tutulmasına ve çeşitlemeye dikkat edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2020).

Geçerlik, güvenilirliği belirleyen bir unsudur ve bu sebeple araştırmanın güvenilirliği doğrultusunda araştırmacı, araştırmanın süreçlerini ve araştırmada izlediği basamakları ayrıntılı ve açık bir biçimde rapor etmiş; gözlem ve dokümanlar yoluyla elde ettiği verileri tarafsız ve yalın bir biçimde okuyucuya sunmuş ve doğrudan alıntılarla verilerini desteklemiştir. Veri analizi iki araştırmacı tarafından yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2020).

Zenginleştirilmiş Felsefe Öğretim Programı

Öğretim Programının Hazırlanması

Araştırmanın amacı doğrultusunda, zenginleştirilen Bilgi Felsefesi ünitesinin işlenmesine yönelik ve önceki yıllarda Bilgi Felsefesi ünitesinin nasıl işlendiğine ilişkin kurumda çalışan felsefe öğretmenleriyle görüşülmüştür. MEB tarafından geliştirilen ve yürürlükte olan 10 ve 11. sınıf felsefe öğretim programı da eş zamanlı incelenmiştir. Bu inceleme doğrultusunda; 10. Sınıf Felsefe dersi Bilgi Felsefesi ünitesinin içeriğinde yer alan kavramların eksik olduğuna karar verilerek araştırmacı tarafından geliştirilen felsefe öğretim programı 2021-2022 10. sınıf Felsefe dersi Bilgi Felsefesi ünitesi içeriğine dâhil edilerek konular zenginleştirilmiştir. Bu program Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan ve İl Millî Eğitim Müdürlüğünden uygulama izinleri alınarak bilimsel etik standartlara uygun bir şekilde uygulanmıştır.

Öğretim programında, bilgi felsefesinin doğru bilginin mümkünlüğü üzerine felsefi düşünce geliştiren sofistlerin ve septiklerin mevcut öğretim programının içeriğinde yer almaması ve bu kavramların eklenmesiyle “Doğru bilgi mümkün müdür?” içeriğinin daha iyi anlaşılabilmesi; “Bilginin kaynağı nedir?” içeriğinin de Platon’un İdealar Dünyası, Descartes’in şüpheciliği ve düalizmi, Hegel’in de diyalektiği doğrultusunda birbirini takip eden bir konu bütünlüğü içinde verilmesi benimsenecek; bu kavramlar programa dahil edilerek bu doğrultuda ilgili hedef ve hedef davranışlar yazılmıştır.

Eğitim durumları, öğrencilerde istedik davranışların meydana getirilebilmesi için gerekli yaşantılardır (Ertürk, 2013). Felsefe eğitiminin amacı, düşünmeyi ve bilgiyi

yorumlamayı, eleştiri yapabilmeyi, problemlerin neden ve sonuçlarını, çözüm yollarını akıl yoluyla tespit edebilmeyi, bilgiyi yorumlayabilmeyi ve sorgulayabilmeyi becerebilen, üst düzey düşünebilen insanlar yetiştirmektir. Bu yüzden araştırma için hazırlanan programda, öğretme öğrenme süreçleri öğrencilerin bilişsel yöntemleri kullanarak bilgiyi eleştirmesini, sorgulamasını, tartışmasını, yorumlamasını ve akıl süzgecinden geçirerek üst bilişsel becerileri kazanmalarını sağlayan ilgi çekici etkinliklerden oluşmaktadır.

Geliştirilen programın etkinlikleri ile öğrencilerin, öğretme-öğrenme süreçlerine aktif katılım sağlaması; üst düzey düşünme becerilerini geliştirebilmesi, bilginin doğruluğunun-yanlışlığının ve göreceliğinin bilinmesi; doğru bilgiye ulaşmak için gerekli yöntemleri bilmesi; bilgiye eleştirel yaklaşması, tartışması ve ifade edeceği bir fikri temellendirebilmeyi öğrenmesi hedeflenmiştir. Bu temel hedef doğrultusunda zenginleştirilmiş felsefe programı için hazırlanan hedef ve hedef davranışları içeren belirte tablosu Ek 4'te ve Ek 5'te sunulmuştur.

Program için geliştirilen etkinlikler; yurt dışında ve yurt içinde bilgi felsefesine yönelik araştırmalarda kullanılan yöntemler, metinler, filmler, hikayeler, romanlar, sosyal medya platformları, araştırmacının geliştireceği yöntemlerden oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından oluşturulan etkinlikler, üst düzey beceriler olan; problem çözme, analitik düşünme, empati kurma, araştırma yapma, karar verme, eleştirel düşünme gibi zihinsel süreçlere uygundur. Öğrencinin sekiz haftalık öğretme-öğrenme süreçlerini değerlendirmek amacıyla; açık uçlu değerlendirmeler, başarı testi, ders içi düşünme ve tartışma temelli etkinlikleri, araştırmacı gözlem raporları kullanılmıştır. Bilgi felsefesine göre zenginleştirilmiş, öğrencilerin bilişsel becerilerine ve başarılarına etkisini tespit etmeye yönelik geliştirilen ve deney grubunda uygulanan öğretim programı Ek 3'te sunulmuştur

Öğretim Programının Uygulanma Süreci

Birinci Hafta: Birinci haftanın ilk dersinde deney grubuna ön test uygulanması ile başlanmıştır. Birinci haftanın ikinci dersinde ise katılımcılara araştırmacı, uygulama, sürecin nasıl ilerleyeceği ve konuların neler olduğu hakkında ön bilgiler verilmiştir. Verilen bilgiler

sonrasında öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan üç maddeden oluşan soru kâğıdı dağıtılmıştır. Bu kâğıdın (EK 6) verilmesinin amacı, öğrencilerin ilgi alanlarını tespit etmektir ve konularda destekleyici örneklerin belirlenmesinde aktif bir rol almaları hedeflenmiştir. Öğrencilerin ifade ettiği başlıklarda en çok tekrar eden kategoriler ile ilgili araştırmacı tarafından uygun görsel ve yazılı örnekler hazırlanacağı öğrencilere bildirilmiştir. Ön bilgilerin verilmesi ardından Platon konusuna genel bir giriş yapılmıştır.

İkinci Hafta: İkinci hafta dersinin ilk bölümünde, Platon konusunun işlenişine başlanılmıştır. Platon konusu ile öğrenciye “bilginin arkasındaki var olan başka bir gerçeklik” fikrinin kazandırılması hedeflenmiştir. Ders işleme süreci, sözel ifadelerin yanı sıra araştırmacı tarafından hazırlanmış olan görsellerin ve videoların sunulması olarak planlanmıştır.

Ders sürecinde araştırmacı tarafından hazırlanan materyaller sunulurken bir taraftan da öğrencilere konuyla bağlantılı sık sık sorular sorulmuş, öğrencilerden konuyla ilgili hayatından, çevresinden tespit ettiği örnekleri sunmaları ve yorumlamaları istenmiştir. Öğrenci tarafından verilen örnekler ve yorumlar hakkında farklı öğrencilerden de görüşler alınmıştır. Verilen örnekler kazandırılmak istenen becerinin oluşturulması doğrultusunda araştırmacı tarafından farklı perspektif doğrultusunda yorumlanmış ve farklı bir görüş ifade edilmiştir. Amaç, öğrencide kazandırılmak istenen yorumlama ve eleştirebilme becerisinin ön bilgisini oluşturmaktır. Ardından öğrencilerden benzer bir uygulama gerçekleştirmesi istenmiştir. Bu etkinlik ile de öğrencilerin aktif katılımının sağlanması, farklı görüşler karşısında yorumlama ve eleştirilme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Dersin ikinci bölümünde hazırlanan görseller ile konuyu işlenişine devam edilmiştir. Süreçte sunulan görseller ile öğrencilerden çeşitli görüşlerin alınması ve bu görüşlerin de öğrencilerin kendi aralarında yorumlamalarının sağlanmasıyla devam edilmiştir. Yorumlama yaklaşımında araştırmacı tarafından eksiklikler tespit edildiğinde gerekli fikri desteklemeler gerçekleştirilmiş, yorumlama kültürünün oluşturulması için çeşitli

yönlendirmeler yapılmış, verilen örneklere farklı bakış açıları sunularak da eleştiri becerilerinin geliştirilmesi ve tartışma kültürünün kazandırılması hedeflenmiştir.

Üçüncü Hafta: Üçüncü haftanın dersinin ilk bölümünde Sofistler ve Septikler konusuna giriş yapılmıştır. Sofistler konusu ile “Duyu organları ile elde edilen bilgilerin insanları yanılttığını” ve devamında “duyu organları ile elde edilen bilgilere ön yargılı ve şüpheyile yaklaşılması gerektiği” fikrinin öğretilmesi; Septikler ile de “Doğrunun bilginin göreceli olduğunun, tek bir doğruya asla ulaşamayacağının bu sebeple bilginin niteliğinin bilinemez olduğu” fikrinin öğretilmesi hedeflenmiştir. Ders işleme süreci, sözel ifadelerin yanı sıra araştırmacı tarafından hazırlanmış olan görsellerin ve videoların sunulması olarak planlanmıştır.

Ders sürecinde araştırmacı tarafından hazırlanan materyaller sunulurken bir taraftan da öğrencilere konuyla bağlantılı sık sık sorular sorulmuş, öğrencilerden konuyla ilgili hayatından, çevresinden tespit ettiği örnekleri sunmaları ve yorumlamaları istenmiştir. Öğrenci tarafından verilen örnekler ve yorumlar hakkında farklı öğrencilerden de görüşler alınmıştır. Verilen örnekler kazandırılmak istenen becerinin oluşturulması amacıyla araştırmacı tarafından farklı perspektif doğrultusunda yorumlanmış ve farklı bir görüş ifade edilmiştir. Amaç, öğrencide kazandırılmak istenen yorumlama ve eleştirebilme becerilerinin ön bilgisini oluşturmaktır. Ardından öğrencilerden benzer bir uygulama gerçekleştirmesi istenmiştir. Bu etkinlik ile de öğrencilerin aktif katılımının sağlanması, farklı görüşler karşısında yorumlama ve eleştirilme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Dersin ikinci bölümünde hazırlanan görseller ile konunun işlenişine devam edilmiştir. Süreçte sunulan görseller ile öğrencilerden çeşitli görüşlerin alınması ve bu görüşlerin de öğrencilerin kendi aralarında yorumlatılmasına devam edilmiştir. Yorumlama yaklaşımında araştırmacı tarafından eksiklikler tespit edildiğinde gerekli fikri desteklemeler gerçekleştirilmiş, yorumlama kültürünün oluşturulması için çeşitli yönlendirmeler yapılmış, verilen örneklere farklı bakış açılara sunularak da eleştiri becerilerinin geliştirilmesi ve tartışma kültürünün kazandırılması hedeflenmiştir.

Dördüncü ve beşinci hafta dersleri sınıfın karantinaya alınması sebebiyle Platon, Sofistler ve Septiklerle ilgili öğrencilere çalışma kağıtları verilmiştir

Altıncı Hafta: Altıncı hafta dersinin ilk bölümünde iki haftalık karantina sebebiyle ön bilgilerinin pekiştirilmesi amacıyla Platon, Sofist ve Septikler konularının genel bir tekrarı yapılmıştır

Dersin ikinci bölümünde Descartes konusunun işlenmesine başlanılmıştır. Bu sürece kadar temel olarak Platon ile “bilginin arkasındaki gerçeğe ulaşmak için araştırmanın gerekliliği”, Sofistler ile “Duyular ile elde edilen bilgiye ön yargı ve şüpheyle yaklaşılması gerekliliği” ve Septikler ile öğrenmiş olduğu “Doğru bilginin bilinemezliği doğrultusunda sonsuz şüphe yaklaşımının sürekliliği” öğrenilmiş olunması beklenmektedir. Descartes konusu ile ifade edilen üç temel görüşün harmanlanarak öğretilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef: “Sonsuz şüpheyi bilginin arkasındaki gerçekliğe, doğru bilgiye ulaşmak için bir araç olarak kullanıp bir metodoloji haline getirmektedir.” Bu konuda öğrencilerden doğru bilgiye ulaşmak amacıyla belli düzeyde bir yaklaşım geliştirmeleri, bu yaklaşımı gerekçeleriyle beraber açıklamaları beklenmektedir. Bu doğrultuda araştırmacı tarafından pilot bir uygulama gerçekleştirilmiş ve öğrencilerden uygun bir uygulama gerçekleştirilmesi ve yaşantıları ile bağdaştırması istenmiştir. Aynı zamanda öğrenciler tarafından ifade edilen yaklaşımların birbirileri arasında yorumlanması, desteklenmesi ve görüş bildirilmesi talep edilmiştir. İstenilen becerilerde araştırmacı tarafından eksiklikler tespit edildiğinde gerekli desteklemeler gerçekleştirilmiş, araştırma ile kazandırılmak istenen yorumlama kültürünün oluşturulması için de çeşitli yönlendirmeler yapılmıştır. Verilen örneklere farklı bakış açılara sunulması da eleştiri becerilerinin geliştirilmesi ve tartışma kültürünün kazandırılması hedeflenmiştir

Yedinci Hafta: Yedinci haftada bir başka öğretmenin derslerine katılamaması sebebiyle idare tarafından boş kalan derslere girmem teklif edilmiştir. Bu teklif doğrultusunda programın işleniş sürecinde geliştirmeler yapılmıştır işlenmesi hedeflenen Hegel konusu bir hafta ötelenmiştir.

Yedinci hafta dersinin ilk bölümünde hazırlanan film kesitleri ile Platon, Sofistler, Septikler ve Descartes konularının pekiştirilmesi amacıyla çeşitli filmlerden ve videolardan kesitler sunulmuştur. Süreçte pilot bir uygulama olması amacıyla videolar zaman zaman durdurulmuş ve araştırmacı tarafından konularla bağlantılı tespitler ve yorumlar yapılmıştır. Dersin ikinci bölümünde izletilen videolar tekrar sunulmuş ve pilot uygulamaya benzer bir sürecin gerçekleştirilmesi öğrenciler tarafından gerçekleştirilmesi beklenmiştir. Bu etkinlik ile hem önceki konuların pekiştirilmesi hem de tespit ve yorumlama becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Yedinci hafta dersinin üçüncü bölümünde Hegel konusunun işlenmesine başlanılmıştır. Bu konu ile “Bir görüş, tez” karşısında sunulan “karşıt bir görüşün, tezin” sonucunda ortaya çıkacak olan “yeni bilginin” oluşumun süreçlerinin öğretilmesi amaçlanmıştır. Bu derste aktif katılımlı bir süreç gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından öğrencilere verilen konu doğrultusunda konudaki hangi ögenin hangi basamağa geldiğinin tespitinin edilmesi istenmiştir. Öncesinde de araştırmacı ön bilgi olması amacıyla konu hakkında çıkarımlarda bulunmuştur. Uygulama esnasında gerekli olduğu durumlarda araştırmacı tarafından dönütler ve pekiştireçler verilmiştir. Etkinliğin tamamlanması sonucunda bütün sınıfı dahil edecek şekilde yeni örnekler talep edilip rastgele seçilen öğrenciler tarafından konunun pekiştirilmesi ve fikir alışverişinin sağlanması gerçekleştirilmiştir. Üçüncü bölümün ikinci dersinde hem son test öncesi konu tekrarı hem de mevcut bilgilerinin temellerinin sağlamlaştırılması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma kâğıdı hazırlanmıştır. Dersin sonlarına doğru öğrencilerin verdikleri cevaplar dinlenmiş, varsa eksikleri dönütler doğrultusunda giderilmeye çalışılmıştır.

Sekizinci Hafta: Sekizinci haftada araştırmanın son testi süreci gerçekleştirilmiş ve uygulama tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak tasarlanan bilgi felsefine yönelik zenginleştirilmiş felsefe öğretim programı ve araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan başarı testi ve gözlem formu kullanılmıştır.

Başarı Testi

Başarı testi geliştirilirken üç felsefe bölümü, üç ölçme ve değerlendirme ve iki eğitim programları ve öğretim olmak üzere toplamda ise alanında uzman sekiz kişiden uzman görüşü alınmıştır.

Öğrencilerin bilişsel kazanımlarının ölçülmesinde yetenek ve başarı testleri kullanılır (Karip, 2015). Araştırmada, öğrencilerin başarılarını, gelişimlerini ve yorumlama yeteneklerini tespit edebilmek adına ünite kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilmiş dört açık uçlu soruları içeren bir test hazırlanmıştır. Hazırlanan bu test Platon, Sofist ve Septikler, Descartes ve Hegel konularının her birine ayrı bir soruyu toplamda ise dört soruyu içeren testten oluşmaktadır. Öğrencilerden, Platon başlığında “bilginin arkasındaki başka bir gerçek olduğunu ve o gerçeğin araştırılması gerektiği”; Sofister başlığında “duyu organlarıyla elde edilen bilgilerin bizi yanıltabileceğinden dolayısıyla bilgiye şüphe ve ön yargı ile yaklaşılması gerektiği”; Septikler başlığında “doğrunun bilginin göreceli olduğunun, tek bir doğruya asla ulaşamayacağının bu sebeple bilginin niteliğinin bilinemez olduğu”; Descartes başlığında “sonsuz şüpheyi, bilginin arkasındaki gerçekliğe, doğru bilgiye ulaşmak için bir araç olarak kullanıp bir metodoloji haline getirilmeli”; Hegel başlığında ise “bir görüş, tez” karşısında sunulan “karşıt bir görüşün, tezin” sonucunda “yeni bilginin” ortaya çıktığını” cevaplarına yakın yanıtlar beklenmektedir. Bu yanıtlar beklenirken aynı zamanda öğrencilerden de konu başlığında süreçte ifade edilen belirli anahtar kelimelerin de tespitlerinin yapılması istenmiştir.

Araştırma ile öğrencilerin problem çözme, analitik düşünme, empati kurma, karar verme, eleştirel düşünme, yorumlama gibi zihinsel süreçlerin gelişimi hedeflenmiştir. Başarı

testinde araştırma sonucunda ifade edilen üst düzey becerilerinin gelişim süreçlerinin açık uçlu sorular tespit edilmesi hedeflenmiştir. Bu sorular, amaçları doğrultusunda üç felsefe bölümü, üç ölçme ve değerlendirme ve iki eğitim programları ve öğretim olmak üzere toplamda ise alanında uzman sekiz kişiden görüş alınarak hazırlanmış, düzenlenmiş ve geliştirilmiştir. (Ek.4)

Başarı testinin değerlendirilme aşamasında araştırmacı tarafından geliştirilen puanlama anahtarı kullanılmıştır. Puanlama anahtarı doğrultusunda ölçme ve değerlendirme alanında uzman üç kişiden uzman görüşü alınmıştır. Rubriğin (Ek.5) kullanım yöntemi öğeleri tespit etme ve yorumlama başlıklarının 0,1,2,3 Puanları ile değerlendirilmesini doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Başarı testinin uygulanma süreci öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla uygulama başlangıcında ilk derste ve uygulama sonrası düzeylerinin ölçülmesi amacıyla son test olarak uygulamanın sekizinci haftasındaki dersinde uygulamaya konulmuştur. Ön test süreci bir dersin yarısı süresinde tamamlanmış, testin başlangıcı öncesi öğrencilere testle ilgili ön bilgileri olması amacıyla sorularla ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Öğrencilerin ilerleyen süreçte hazırlanan teste herhangi bir soruya cevap veremedikleri, konuyla ilgili hazırbulunuşluk düzeylerinin olmadığı tespit edilmiştir. Son test süreci, 60 dakikalık blok ders süresinde gerçekleşmiştir. Ön bilgileri olması amacıyla sorularla ilgili tekrardan açıklama yapılmıştır. Soruları cevaplama sürecinde esnasında öğrencilerden sorularla ilgili anlaşılmayan yerlerle ilgili dönütler alınmıştır. Dönütlere, açıklayıcı fakat yönlendirici cevap verilmemesine özen gösterilmiştir

Araştırmanın nicel verilerin değerlendirilmesi için kullanılan puanlama anahtarı Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3

Puanlama Anahtarı

Başarı Düzeyi

Ölçütler	Kabul Edilemez	Temel Düzey	Kabul Edilebilir Düzey	Yetkin Düzey
	(0 Puan)	(1 Puan)	(2 Puan)	(3 Puan)
Ögeleri	Belirlenen	Belirlenen ögelerden	Belirlenen ögelerden 3	Belirlenen
Tespit Etme	ögeler tespit edilememiştir	1 veya 2 tanesi tespit edilmiş	veya 4 tanesi tespit edilmiş	ögelerin tamamı tespit edilmiş
Yorumlama yorumu yapılamamış yorumlanması ve ile temellendirilmesinde eksiklik/hata varyorumlanmasında ya da ile temellendirmesinde eksiklik/hata var veile temellendirmesi doğru yapılmış

Öğrenciler, sorulara herhangi bir şekilde cevap verememesi sonucu Kabul Edilemez Düzeyin puanını (0 Puan) almaktadır. Belirlenen ögelerden bir veya iki tanesi tespit edebilen öğrenciler Temel Düzeyin puanını (1 Puan) almakta ve belirlenen ögelerden üç veya dört tanesi tespit edebilen öğrenciler Kabul Edilebilir Düzeyin puanını (2 Puan), almaktadır ve her ölçütü sağlayan öğrenciler ise Yetkin Düzeyin puanını (3 Puan) almaktadır. Öğrencilerin başarı testinde herhangi bir soruya cevap verememesi halinde alacakları puan "0" olarak belirlenmiştir. Bir sorudan alınabilecek en yüksek puan "3" olarak belirlenmiştir. Bu sebeple, bir öğrenci araştırmadaki tüm soruları doğru cevapladığında "15 puan" olacaktır.

Gözlem Formu

Gözlem, nitel araştırmalarda genellikle tercih edilen bir veri toplama yöntemidir. Yıldırım ve Şimşek (2018), gözlemin en önemli özelliğinin araştırmacıya, veriye ilk elden ulaşma olanağı sağlaması olarak ifade etmiştir. Karasar (2012), canlı ve cansız tüm objelerin ve kişilerin bu tür veri toplama yöntemine kaynak olabileceğinden, bu yöntemde, gözlenenlerin "pasif" durumda olması gerektiğinden ya da öyle olmaları sağlanmaya çalışmasından söz etmiştir. O, gözlemcinin, gördüklerinin, duyduklarının, hissettiklerinin ve okuduklarının hakkında tuttuğu sistemli şekilde toplandığını belirtmiştir. Bu araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış gözlem formu hazırlanmıştır (EK6).

Gözlem formu ilk aşamada dersin akışını bozmayacak şekilde dersle ilgili tespitlerin gözlem formuna not alınması ile gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada ise alınan notlar ders bitiminde detaylandırılmış ve gözlem formu tamamlanmıştır.

Verilerin Analiz Yöntemi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi için ilk olarak öğrencilerin başarı testine verdikleri cevaplar Word dosyası halinde bilgisayara transfer edilmiştir. Transfer edilen nitel verilerin kodlandırılması, temalara ayrılması ve kümelendirilmesi için MAXQDA programı tercih edilmiştir. Creswell (2013), MAXQDA programını araştırmacıya nitel metinleri sistematik olarak değerlendirmesi ve yorumlaması için yardım eden, teoriler geliştirerek ve teorik sonuçlarını test etmeye yarayan bir bilgisayar yazılım programı olarak açıklamıştır. Araştırmada öğrencilere uygulanan başarı testi sonucu elde edilen verilere doküman analizi yöntemi uygulanmıştır. Gizlilik esası doğrultusunda öğrencilerin isimleri kodlanmış ve doküman analizi sonucu elde edilen veriler Word dosyasına aktarılmış ve hazırlanan dosyalar MAXQDA programına transfer edilmiştir. Doküman analizi doğrultusunda ortaya çıkan temalar ve kodların, puanlama anahtarında da belirlenen ölçütler doğrultusunda nicel analizi yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizi kapsamında, öğrencilerin başarı testlerine verdiği yanıtlar araştırmacı tarafından hazırlanan puanlama anahtarı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Puanlamalar aynı zamanda alanında uzman üç kişi tarafından da gerçekleştirilmiştir. Puanlayıcılar arası güvenilirliğin belirlenebilmesi için Fleiss Kappa, testi uygulanmıştır. Fleiss Kappa Testi, ikiden fazla puanlayıcının nitel değişkenlerin kategorilerine göre yaptıkları tercihler arası uyumun hesaplanması için kullanılmaktadır (Can, 2020). Puanlayıcıların rubrik aracılığıyla değerlendirmesiyle ortaya çıkan verilerin analizin yapılmasının sonucunda Fleiss Kappa değeri 0.719 olarak tespit edilmiştir.

Nitel verilerin analizinde doküman analizi ve gözlem formu kullanılmıştır. Elde edilen nitel verilerin analizi iki kişi tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin başarı testine verdikleri cevaplar da alıntılar halinde yer yer sunulmuştur.

Doküman Analizi

Nitel verilerin desteklenmesi başarı testlerinden elde edilen verilere doküman analizi yöntemi uygulanmıştır. Doküman analizi belgesel tarama olarak tanımlar ve Karasar (2012) var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama-doküman analizi- olarak tanımlamıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018) doküman analizini aşağıdaki gibi tanımlamıştır:

“Nitel araştırmalarda gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliğini arttırmak amacıyla, görüşme ve gözlem yöntemlerinin yanı sıra, çalışılan araştırma problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dahil edilebilir. Bu demektir ki, doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabildiği gibi, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarayabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Yıldırım ve Şimşek (2018) doküman analizini, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsadığını, hangi doküman önemli olacağını ve veri kaynağı- araştırmalarda ders kitapları, program yönergeleri, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, öğrenci ders ödevleri ve sınavları vb.- olarak kullanılabilceği araştırma problemi doğrultusunda belirleneceğini ifade etmiştir. Doküman analizi sonucu konu bazında temalar ve kodlar oluşturulmuş ve nicel verilerin analizine katkı sağlanmıştır.

Tablo 4

Ögeleri Tespit Etme Teması

Konu	Kod
------	-----

Platon	<ul style="list-style-type: none">• İdea• İdealar dünyası• Gerçekler/yansımalar dünyası• Gölge/yansıma• Bilginin arkasındaki gerçeklik• Mevcut bilginin kaynağı
Sofistler	<ul style="list-style-type: none">• Ön yargı• Şüphe/kuşku• Duyular yanıltıcıdır• Duyular ile edinilen bilginin arkasında başka bir gerçek olabilir• Duyularla edinilen bilgilere şüpheyle yaklaşmalıyız• Duyularla elde edilen bilgiliyi sorgulamalıyız
Septikler	<ul style="list-style-type: none">• Gerçek/hakikat• Bilinemezlik• Mutlak şüphe• Doğru değil ya da yanlış değil• Doğru bilgi mümkün değildir.
Descartes	<ul style="list-style-type: none">• Bilginin kaynağı• Sorgulama• Araştırma• Bilginin doğruluğundan şüphe etmeyene kadar şüphe etmek.• Açık-seçiklik• Duyularımıza güvenilmez.• Kesin bilgiye ulaşmada yöntem
Hegel	<ul style="list-style-type: none">• Yeni bilginin oluşumu• Tez• Karşıt görüş• Sentez• Bağımlılık ve içkinlik

Doküman analizi sonucu elde edilen kodlar ve temalar Tablo 4 ve Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5*Yorumlama Teması Tablosu*

Konu	Kodlar
Platon	
Sofistler	<ul style="list-style-type: none">• Bilgiler arasında bağ kurma
Septikler	<ul style="list-style-type: none">• Soru cevap arasında bağ kurma
Descartes	
Hegel	

Bölüm 4

Bulgular Yorumlar ve Tartışma

Araştırmanın alt problemlerine yönelik elde edilen bulgular ve tartışma bu bölümde yer almaktadır.

10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında zenginleştirilmiş felsefe öğretim programının işe koşulduğu deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve uygulama sonrası öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı, bağımsız gruplar arasında yapılan t testi ile analiz edilmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin düzey belirleme testi ön test ve son test puanlarına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Deney Grubu Ön Test- Son Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonucu

Gruplar	N	\bar{X}	SS	SD	t	p
Son Test	22	5.545	2.5770			
Ön Test	22	.000	.000	42	10.094	.000

Tablo 6’deki veriler incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu ($t=10.094$, $p<0.05$) görülmektedir. Bu bulguya göre deney grubunda yer alan öğrencilerin öğrenme düzeyleri anlamlı düzeyde yükselmiştir.

Nitel verilerin analizinde tespit edilen “Öğeleri Tespit Etme” (Tablo 4) ve “Yorumlama” (Tablo 5) tema başlıkları ve Tablo 4’teki gibi her bir konu başlığı altında ayrı kodlar olacak şekilde tespit edilmiştir.

Ögeleri tespit etme teması doğrultusunda her konuya özel kodlar tespit edilmiştir. Platon konusuna ilişkin öğrenci sınav kağıtlarına yönelik yapılan doküman analizi sonucu “ögeleri tespit etme” kod ve temalarına ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Platon Konusu Ögeleri Tespit Etme Teması Verileri

Platon	f	%
İdea	5	%10,9
İdealar dünyası	5	%10,9
Gerçekler/yansımalar dünyası	9	%19,6
Gölge/yansıma	4	%8,7
Bilginin arkasındaki gerçeklik	14	%30,4
Mevcut bilginin kaynağı	9	%19,6
Toplam	46	%100

Platon konusu ögeleri tespit etme teması (Tablo 7) altındaki kodlar ve kodları tespit edebilen öğrenci sayısı ve yüzdeleri ifade edilmiştir. Bu doğrultuda kodlar İdea (%10,9), idealar dünyası (%10,9), gerçekler/yansımalar dünyası (%19,6), gölge/yansıma (%8,7), bilginin arkasındaki gerçeklik (%30,4), mevcut bilginin kaynağı (%19,6) olarak belirlenmiştir.

Bu kodlar doğrultusunda C.K, “idea”, “gölge/yansıma” ve “mevcut bilginin kaynağı” kodlarının tespitini yapabilmış ve bu doğrultuda kabul edilebilir düzey olan iki puan almıştır. C.K.’in yanıtına ilişkin örnek aşağıda verilmiştir:

C.K: “Bu hikâyede idea kullanılmıştır. Çünkü insanları net bir şekilde anlatmıştır. Her insanın içinde de bir iyilik vardır ama aralarında bazılarında kötüdür ama kötü insanlar iyi insanları etkilemez.

Bu hikâyede gerçekler yansımaya örnek verebiliriz. İnsanların her şeyi yapabileceğini karakterden karaktere geçeceği mevcut bilginin kaynağıdır yani insanlar.”

Bir diğer öğrenci ise-E.Ç.- belirlenen “idea”, “bilginin arkasındaki gerçeklik”, “gerçekler/yansımalar dünyası” ve “bilginin arkasındaki gerçeklik” kodlarını ifade edebilmesi sebebiyle kabul edilebilir düzey olan iki puan almıştır. Buna ilişkin yanıtı aşağıdaki gibidir:

E.Ç.: “George orwell’in kitabından alınan bu bölümde “idea” yani bilginin arkasındaki gerçekliğe bakılarak bir yorum verilmiştir. “Gerçekler/yansımalar dünyası” maddesindeki gibi insan doğasının var olduğuna inanan bir kişi var fakat bu bilgiye daha farklı gözden ya da düşünceden bakan birçok kişi de olabileceği ve “bilginin arkasındaki gerçeklik” cümlesindeki gibi her şeye şüpheyile yaklaşmamızı “idea” kavramını kullanarak bakış açımızı değiştirmemizi söylüyor.”

E.M. ise belirlenen kodlardan sadece “gerçekler/yansımalar” dünyasını tespit edebilmesi sebebiyle temel düzey olan bir puan almıştır

E.M: Hiçbir şey görüldüğü gibi olmayabilir. (Gerçekler/yansımalar) dünyasıdır. Sen insan doğası diye bir şey olduğuna ve bunun bize başkaldıracağına inanıyorsun. Bu durumda karşı taraf inanmıyor. Bu yansımalar dünyasıdır.”

Tablo 8

Sofistler Konusu Öğeleri Tespit Etme Teması Verileri

Sofistler	f	%
Ön yargı	21	%30,9
Şüphe/kuşku	8	%11,8
Duyular yanıltıcıdır	16	%23,5
Duyular ile edinilen bilginin arkasında başka bir gerçek olabilir	12	%17,6
Duyularla edinilen bilgilere şüpheyile yaklaşmalıyız	6	%8,8
Duyularla elde edilen bilgiliyi sorgulamalıyız	5	%7,4

Toplam	68	%100
---------------	-----------	-------------

Sofistler konusu öğeleri tespit etme teması (Tablo 8) altındaki kodlar, kodları tespit edebilen öğrenci sayısı ve yüzdeleri ifade edilmiştir. Bu doğrultuda kodlar ön yargı (%30,9), şüphe/kuşku (%11,8), duyular yanıltıcıdır (%23,5), duyular ile edinilen bilginin arkasında başka bir gerçek olabilir (%17,6), duyularla edinilen bilgilere şüpheyile yaklaşmalıyız (%8,8) ve duyularla elde edilen bilgiliyi sorgulamalıyız (%7,4) olarak belirlenmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda M.Y., “duyular yanıltıcıdır”, “şüphe/kuşku” ve “ön yargı” kodlarını tespit etmesi sebebiyle kabul edilebilir düzey olan iki puan almıştır.

M.Y.: “İnsanların iyi ya da kötü görünümü olabilir ama içini belirleyemeyiz. Burada sofistler olarak şüphe, kuşku ve ön yargılı davranmamızın sebebi duyular ile elde edinilen bilgilere şüpheyile yaklaşp onun arkasındaki gerçekliği en sonunda bulmalıyız. Septiklerde bu resmi gerçek, hakikat olarak yorumlamamız gerekiyor. Baktığımız, izlediğimiz şeyin arkasında farklı bir gerçek ve hakikatin olması yani her bir gerçeğin arkasında başka bir bilgi vardır.”

C.K. ise, “ön yargı” ve “duyularla elde edilen bilgiliyi sorgulamalıyız” kodunu tespit etmesinden dolayı temel düzey olan bir puan almıştır.

C.K: “İlk resme bakınca kızın masum adamın ise kötü biri olduğu ama ikinci resimde kızın kötü olduğu adamın ise masum ve iyi biri olduğunu görüyorum. Yani burada ön yargı vardır. Hiçbir şeyin sandığımız ve düşündüğümüz gibi olmadığını anlıyoruz.”

Tablo 9

Septikler Konusu Öğeleri Tespit Etme Teması Verileri

Septikler	f	%
Gerçek/hakikat	5	%18,5
Bilinemezlik	12	%44,4
Mutlak şüphe	4	%14,8

Doğru değil ya da yanlış değil	4	%14,8
Doğru bilgi mümkün değildir	2	%7,4
Toplam	27	%100

Septikler konusu ögeleri tespit etme teması (Tablo 9) altındaki kodlar, kodları tespit edebilen ğrenci sayısı ve yüzdeleri ifade edilmiştir. Bu doğrultuda kodlar gerçek/hakikat (%18,5), bilinemezlik (%44,4), mutlak şüphe (%14,8), doğru değil ya da yanlış değil (%14,8), doğru bilgi mümkün değildir (%7,4) şeklinde tespit edilmiştir.

Sofistler başlığında da ifade edilen C.K, Septikler konusu açısından da değerlendirildiğinde ögeleri tespit etme teması altındaki gerçek/hakikat, bilinemezlik, mutlak şüphe, doğru değil ya da yanlış değil, doğru bilgi mümkün değildir kodlarından herhangi biri hakkında bir tespitte bulunamadığından dolayı kabul edilemez düzey olan sıfır puan almıştır.

C.D., Septikler konusu ögeleri tespit etme teması altındaki "Bilinemezlik" ve "Doğru bilgi mümkün değildir" gelerini tespit etmesinden dolayı temel düzeyde bir puan almıştır.

C.D.: "kız, erkeğin onu sevmediğini düşünüp n yargı kötü düşünce sağlamıştır, fakat erkek bambaşka bir şekilde düşünüm sergilemektedir.

Duyular yanıltıcıdır: Çünkü, resimde gördüğümüz üzere kız mutlu, erkek mutsuz gözükmektedir. Oysaki kızın elinde balata erkeğin elinde iek vardır.

Duyularla edinilen bilgiye şüpheyle yaklaşmalız: Çünkü, herhangi bir konuda bile şüpheyle yaklaşmazsak bambaşka bir düşünce ortaya çıkabilir. Mesela bir duyuma göre erkekte balta vardır. Kızda ise iek. Kendi bildiğimiz, doğru sandığımız bilgi bile yanıltıcıdır. Bu yüzden her konuya şüpheyle yaklaşmalız.

Bilinemezlik: kızın arkasındaki baltayı kimse göremez ve bu bir bilinemezliktir. Kız ne kadar mutlu gibi gözükse de asıl sorun kızda olabilir. Bu ise bilinemezliğe işarettir.

Doğru bilgi mümkün değildir: mesela, duyuma göre erkekte balta olabilir ve bu yanlıştır. Kızda çiçek gösterilir. Bu da yanlıştır. Hayatındaki yaşam koşulları hakkında doğru bilgi mümkün değildir.”

Tablo 10

Descartes Konusu Öğeleri Tespit Etme Teması Verileri

Descartes	f	%
Bilginin kaynağı	6	%13,6
Sorgulama	9	%20,5
Araştırma	13	%29,5
Bilginin doğruluğundan şüphe etmeyene kadar şüphe etmek.	9	%20,5
Açık-seçiklik	2	%4,5
Duyularımıza güvenilmez.	2	%4,5
Kesin bilgiye ulaşmada yöntem	3	%6,8
Toplam	44	%100

Descartes konusu öğeleri tespit etme teması (Tablo 10) altındaki kodlar, kodları tespit edebilen öğrenci sayısı ve yüzdeleri ifade edilmiştir. Bu doğrultuda kodlar bilginin kaynağı (%13,6), sorgulama (%20,5), araştırma (%29,5), bilginin doğruluğundan şüphe etmeyene kadar şüphe etmek (%20,5), açık-seçiklik (%4,5), duyularımıza güvenilmez (%4,5), kesin bilgiye ulaşmada yöntem (%6,8) olarak belirlenmiştir.

E.G., “araştırma”, “bilginin kaynağı” ve “şüphe etmek” kodlarının tespitini yapmıştır. Bu doğrultuda kabul edilebilir düzey olan iki puan almıştır.

E.G.: “Araştırma: içinde ne olduğunu araştırmadan bilemeyiz.

Bilginin kaynağı: önce yediğimiz ve içtiğimiz gıdayı ne olduğunu bilmeliyiz.

Şüphe etmek: dışarıdayken ya da herhangi bir yerde gıdayı yerken ne olduğundan şüphe etmeliyiz.”

E.Ç., Descartes konusu öğeleri tespit etme teması altındaki “araştırma”, “sorgulama”, “bilginin kaynağı”, “bilginin doğruluğundan şüphe etmek” ve “kesin bilgiye ulaşmada yöntem” kodlarını tespit etmiştir. Üç veya dört kod bilinmesi dahilinde öğrenciler kabul edilebilir düzey olan iki puan almaktadır. Dört veya daha fazla kodu tespit etmesi halinde yetkin düzey olan üç puan almaktadır. Bu doğrultuda E.Ç., beş tane kodu tespit etmesi sebebiyle üç puan almıştır

E.Ç: “Bu haberde de belirtildiği gibi ilk önce “bilginin kaynağını” sorgulamamız ve sonrasında “araştırma yapıp araştırdığımız en sonunda ulaştığımız bilgiye bile “şüphe etmek” yani “bilginin doğruluğundan şüphe etmeye kadar şüphe etmek” maddesinde de olduğu gibi bakış açımızı değiştirmemiz gerekiyor. Yukarıda da gösterildiği gibi süt oranı %15 ama bu bilginin doğruluğunu “sorgulama” yöntemiyle bakmamız gerekir. Sütün arkasında da verilen her bilginin doğru yazıldığını

Tablo 11

Hegel Konusu Öğeleri Tespit Etme Teması Verileri

Hegel	f	%
Yeni bilginin oluşumu	12	%20,0
Tez	15	%25,0
Karşıt görüş	14	%23,3
Sentez	12	%20,0
Bağımlılık ve içkinlik	7	%11,7
Toplam	60	%100

Hegel konusu öğeleri tespit etme teması (Tablo 11) altındaki kodlar, kodları tespit edebilen öğrenci sayısı ve yüzdeleri ifade edilmiştir. Bu doğrultuda kodlar yeni bilginin

oluşumu (%20), tez (%25), karşıt görüş (%23,3), sentez (%20) ve bağımlılık ve içkinlik (%11,7) olarak belirlenmiştir. Bu konu başlığındaki cevaplar doğrudan kodların isimlerini içermemektedir. Bu doğrultuda öğrencinin verdikleri araştırmacı tarafından analiz edilerek kodlarla eşleştirilmiştir.

Bu doğrultuda E.N.E., “yeni bilginin oluşumu”, “tez”, “karşıt görüş”, “sentez” ve “bağımlılık ve içkinlik” kodlarının tamamını eşleştirebilmesi sebebiyle yetin düzey olan üç puan almıştır.

E.N.E.: “İlaçlar olmasa birden fazla insan hayatını kaybedebilir. Bazı insanlar ilaçla yaşıyorlar. İnsanların bazıları ilaca bağımlılık yapıp yaşayabiliyorlar. İnsanları iyileştirmek için tıp bilimini çıkaranlar vardır. İnsanların %90’ını su kaplar. Su olmasa insanlar yaşayamaz. İnsanların bazıları da oksijen tüpleriyle bile yaşayabiliyorlar. İnsanlara iyi tedaviler bulunur sorunlar karşısında çözümler bulunur. Her hastalığa göre ilaçlar vardır. Ayrıca her insanın kullanabileceği türden ilaçlar vardır.”

K.K., Hegel öğeleri tespit etme teması altındaki herhangi bir kodu tespit edememesi sebebiyle kabul edilemez düzey olan sıfır puan almıştır.

K.K.: “Futbol hakem hataları var: diyalektik. Hidrojen oksijen su: yeni bilginin oluşumu”

Tablo 12

Deney Grubu Öğeleri Tespit Etme Teması Ön Test – Son Test Puanlarının Aritmetik Ortalamaları ve Başarı Yüzdeleri

Puanlar	Konular					Toplam
	Platon	Sofist	Septik	Descartes	Hegel	
Ön Test Puanı (\bar{X})	0	0	0	0	0	0
Son Test Puanı (\bar{X})	1,32	1,73	0,77	1,14	1,73	6,68
Başarı Yüzdesi	%44	%58	%26	%38	%58	%45

Tablo 12’deki deney grubu öğeleri tespit etme teması doğrultusunda ön test – son test puanları ve yüzdeleri verileri incelendiğinde kayda değer bir artış gerçekleştiği

görülmektedir. Ön testte deney grubu öğrencileri hiçbir soruya cevap veremezken son testteki verileri incelendiğinde, Platon konusunda %44, Sofistler konusunda %58, Septikler konusunda %26, Descartes %38, Hegel konusunda %58 başarı yüzdesi elde ettikleri genel olarak incelendiğinde ise bu başlık doğrultusunda %45 başarı gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Konuların yorumlama teması doğrultusundaki analizi, Tablo 13'te ifade edilen kodlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Tablo 13'te yer alan kodlar bütün konu başlıklarında ortak kabul edilmiştir.

Tablo 13

Yorumlama Teması Tablosu

Konu	Kodlar
Platon	
Sofistler	<ul style="list-style-type: none"> Bilgiler arasında bağ kurma
Septikler	<ul style="list-style-type: none"> Soru cevap arasında bağ kurma
Descartes	
Hegel	

Öğrencilerin yorumlama teması doğrultusundaki verdiği cevapların analizi “Bilgiler arasında bağ kurma” ve “Soru cevap arasında bağ kurma” kodları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Deney grubu yorumlama teması ön test – son test puanları ve yüzdelerine ait veriler Tablo 13'te belirtilmiştir.

Tablo 14

Deney Grubu Yorumlama Teması Ön Test – Son Test Puanları Aritmetik Ortalamaları ve Yüzdeleri

Puanlar	Konular					
	Platon	Sofist	Septik	Descartes	Hegel	Toplam

Ön Test Puanı (\bar{X})	0	0	0	0	0	0
Son Test Puanı (\bar{X})	0,59	1,14	0,68	0,64	1,36	4,41
Başarı Yüzdesi	%20	%38	%23	%21	%45	%29%

Not: $n=22$

Tablo 14'teki deney grubu yorumlama teması ön test – son test puanları ve yüzdeleri verileri incelendiğinde ön test doğrultusunda “öğeleri tespit etme” başlığındaki kadar olmasa da belirli düzeyde bir artış gerçekleştiği görülmektedir. Ön testte deney grubu öğrencileri hiçbir soruya cevap veremezken son testteki verileri incelendiğinde, Platon konusunda %20, Sofistler konusunda %38, Septikler konusunda %23, Descartes %21, Hegel konusunda %45 başarı yüzdesi elde ettikleri genel olarak incelendiğinde ise bu başlık doğrultusunda %29 başarı gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Deney grubunun ön test ve son test puanlarının ortalamalarını ve puanlarının yüzdelerini içeren veriler Tablo 15'te ifade edilmiştir.

Tablo 15

Deney Grubu Temalarının Ön Test – Son Test Nihai Puanları, Aritmetik Ortalamaları ve Yüzdeleri

Puanlar	Konular					
	Platon	Sofist	Septik	Descartes	Hegel	Toplam
Ön Test Puanı (\bar{X})	0	0	0	0	0	0
Son Test Puanı (\bar{X})	0,95	1,43	0,73	0,89	1,55	5,55
Başarı Yüzdesi	%32	%48	%24	%30	%52	%37

Tablo 15'teki deney grubu temalarının ön test – son test nihai puanları, aritmetik ortalamaları ve yüzdeleri incelendiğinde son test verilerinde ön test verilerine kıyasla belirli oranda artış gerçekleştiği görülmektedir. Ön testte deney grubu öğrencileri hiçbir soruya cevap veremezken son testteki verileri incelendiğinde, Platon konusundan %32, Sofistler konusundan %48, Septikler konusundan %24, Descartes konusundan %30, Hegel

konusundan %52 başarı elde ettikleri tespit edilmiştir. Nihai başarıya bakıldığında ise deney grubu %37 düzeyinde başarı elde etmiştir.

10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine ilişkin MEB tarafından hazırlanan öğretim programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında zenginleştirilmiş felsefe öğretim programının işe koşulmadığı, MEB tarafından hazırlanan öğretim programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve uygulama sonrası öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analizi tablo 16’da ifade edilmiştir.

Tablo 16

Kontrol Grubu Temaların Ön Test – Son Test Nihai Puanları, Aritmetik Ortalamaları ve Yüzdeleri

Puanlar	Konular					
	Platon	Sofist	Septik	Descartes	Hegel	Toplam
Ön Test Puanı (\bar{X})	0	0	0	0	0	0
Son Test Puanı (\bar{X})	0	0	0	0	0	0
Başarı Yüzdesi	%0	%0	%0	%0	%0	%0

Araştırmada deney grubundan bağımsız, MEB tarafından geliştirilen program doğrultusunda ilerleyen kontrol grubuna yapılan ön test ve son test uygulamalarına cevap veremedikleri tespit edilmiştir. Zenginleştirilmiş Felsefe dersi programında işlenen konuların süreçte devam eden MEB programında henüz işlenmemiş olması, aynı zamanda öğrencilerin konular düzeyinde hazır bulunuşluk düzeylerinin olmaması cevap

verememelerinin sebebidir. Bu doğrultu da puanlar arasında (Tablo 16) anlamlı bir farklılık söz konusu değildir.

10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında zenginleştirilmiş felsefe öğretim programının işe koşulduğu deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretimin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öncelikle deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı, bağımsız gruplar arasında yapılan t testi ile analiz edilmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin düzey belirleme testi ön test ve son test puanlarına ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testine Ait Son Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonucu

Gruplar	N	\bar{X}	SS	SD	t	p
Deney	22	5.545	2.5770			
Kontrol	22	.000	.000	42	10.094	.000

. Tablo 17’deki veriler incelendiğinde, deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu ($t=10.094$, $p<0.05$) görülmektedir.

10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programına ilişkin etkinliklerin uygulanma sürecine yönelik araştırmacı gözlemleri nelerdir?

Gözlem sonucu hazır bulunuşluk, aktif katılım, uyum, ders etkinlikleri, yorumlama, olumsuz durumlar ve sonuç temaları tespit edilmiştir.

Hazırbulunuşluk teması doğrultusunda öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin tespit edilmesi için araştırmacı tarafından sözel olarak ders içi ve ders dışı çeşitli konularda sorular sorulmuş ve öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin sadece felsefe dersi düzeyinde değil, diğer dersler ve genel kültür düzeyleri anlamında da hazırbulunuşluk düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir. Bu tema doğrultusunda öğrencilerden görüş alınırken öğrencilerin geleneksel eğitim yönteminde dersin işlenmesi ve geleneksel yöntemin alışkanlıklarını sürdürme niyetleri gözlemlenmiştir.

Aktif katılım teması doğrultusuna öğrencilerin, araştırmanın hedeflerinden biri olan aktif katılımlı ders süreçlerine ilk haftalarda uyum sağlayamadığı gözlemlenmiştir. Bunun sebebi öğrencilerin o ana kadar gerek felsefe dersi gerekse de diğer derslerde öğretmenin anlattığı, öğrencilerin dinlediği bir eğitim yönteminin gerçekleşmesinden dolayı düşünülmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun hem araştırmacıya hem de alışık olmadıkları ders metoduna uyum sağlamasıyla öğrencilerin bu derslere daha istekli ve motive şekilde katıldığı ve dersin işlenişine katkı sağladığı gözlemlenmiştir.

Ders etkinlikleri ve yorumlama temaları doğrultusunda işlenen konularla ilgili çeşitli gözlemler tespit edilmiştir. Platon başlığı ile ilk etapta öğrencilere konu hakkındaki soyut bilgiler aktarıldığında, öğrencilerin çoğunun konuyu kavrayamadığı fakat günlük hayattan ve hazırlanan görseller ve videolarla konu pekiştirildiğinde öğrencilerin konu hakkında daha açık bir şekilde konuşabildiği gözlemlenmiştir. Öğrencilerden ilk etapta basit düzeyde konuyla ilgili hayatından ilgili örnek istendiğinde örnek bulmakta zorlandığı ve ilgi alanları

doğrultusunda yönlendirme yapıldıktan sonra daha rahat örnekler ifade edebildiği ve açıklayabildiği gözlemlenmiştir. Sofistler ve Septikler konusunda temel bilgilerin işlenilmesi sürecinde Platon konusu kadar olmasa da soyut ifadeler anlama güçlüklerine sebep olduğu gözlenmiştir. Bu doğrultuda duyuların ve bilginin göreceliğini temel alan Sofist ve Septik düşünce doğrultusunda öğrencilerin duyuların ne olduğu tanımını yaptıktan ve bu doğrultuda yaşamından çeşitli örnekler vererek konunun daha anlaşılır hale geldiği gözlemlenmiştir. Ek olarak bu konuların Platon konusu doğrultusunda karşılaştırma yapılması ile üç konunun pekiştirilmesine katkı sağlandığı düşünülmektedir. Descartes konusu ile ilgili temel bilgiler işlendiğinde öğrenciler tarafından Sofistler ve Septikler konusu ile ilgili benzerliklerin ve farklılıkların tespit edilebildiği gözlemlenmiştir. Bu konu doğrultusunda da öğrencilerin ifade ettiği tespitlerin sonucu temel düzeyde sistematik bir çıkarımda ve önceki haftalara nazaran kapsamlı yorumlarda bulunabilecekleri gözlemlenmiştir. Hegel konusu doğrultusunda konu temel düzeyde işlendikten sonra aktif katılımı bir etkinlik gerçekleştirilmiştir. Etkinlik öncesi araştırmacı tarafından pilot bir çalışma ile canlandırma yapılmış ve konuyla ilgili bilgileri test etmek amacıyla sorular sorulduğunda öğrencilerin sorulara temel düzeyde cevap verebildiği gözlemlenmiştir. İlerleyen süreçte rastgele belirlenen öğrencilerden sınıf ortasında çağırılmış ve araştırmacının belirlediği konuya yönelik karşılıklı çıkarımlarda bulunması istenmiştir. Belirlenen konu öğrencilerin günlük alışkanlıklarından olduğu tespit edilmiş ve bu konu doğrultusunda sadece ortaya alınan iki öğrenciden değil sınıf düzeyine aktif bir katılım sağlandığı gözlemlenmiştir.

Etkinlikler süresince hazırlanan görsel ve katılımı etkinliklerin öğrenciler tarafından genel beğenildiği ve ilgilerinin çektiği gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin ise öğrencilerin günlük yaşamında kullandığı teknolojilerin, cümlelerin, ilgi çekici argümanların konularla harmanlanması olduğu tespit edilmiştir. Olumsuzluklar teması doğrultusunda Platon konusunda idea kavramının ne anlama geldiğinin kavranmasında problem yaşandığı gözlemlenmiştir. Sebebinin ise kavramın tamamen soyut bir olgudan bahsetmesi ve öğrencilerin hazır bulunuşluk doğrultusunda bu kavramın yaşantılarında bir karşılığının

olmaması olduğu düşünölmektedir. Diğer bir olumsuzluk, Septikler konusunun diğer konulara nazaran daha fazla soyut ögeler içermesinden dolayı öğrencilerde anlık odak ve ilgi kaybına sebep olduğu gözlemlenmiştir. Başka bir olumsuzluk ise konularla alakalı pekiştirme yapılması adına belirlenen genel tekrar videolarının süreleri ile alakalıdır. Sosyal medya videolarının ortalama süreleri 15 saniye, film kesitlerinin ortalama süresi ise 1.30 dakikadır. Bu süre içerisinde öğrencilerin film kesitlerin uzunluğu sebebiyle belirli düzeyde ilgilerinin ve odaklarının kaybolduğu gözlemlenmiştir. Bu olumsuzluğun giderilmesi için sunum aşamasında film kesitleri ile sosyal medya videoları harmanlanmıştır ve bu eylem sonucunda da öğrencilerin bu yöntemle ilgilerinin ve odaklarının daha az kaybolduğu gözlemlenmiştir.

Sonuç teması doğrultusunda etkinlikler sonucu öğrencilerin yaşantılarıyla konuların harmanlanması, konuyla kazandırılmak istenen özün günlük hayatına transferinin öğrencilerin söylemleri doğrultusunda kolaylaştığı ve etkinliğe verilen cevaplar doğrultusunda gerçekteştiği gözlemlenmiştir. Aktif katılımlı etkinliklerde konunun kavranma ve öğrencilerin etkin olma sürelerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilere zamanında dönütler ve pekiştireçlerin verilmesi ile öğrencinin dikkatinin derste kalmasının sağlandığı ve konular hakkında aktif katılım düzeyinin arttığı gözlemlenmiştir.

Tartışma

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçların yapılan benzer çalışmalarla benzerlik gösterip göstermediği, yapılmış diğer çalışmalarda bu çalışmadan farklı olarak nasıl sonuçlara ulaşıldığı tartışılmıştır.

10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmada deney grubunun ön test puanları incelendiğinde öğrencilerin soruların hiçbirini cevaplayamadıkları bu sebeple de ilgili konular doğrultusunda hazır bulunuşluk

düzeylerinin olmadığı tespit edilmiştir. Sürecin başlamasıyla sırasıyla Platon, Sofistler, Septikler, Descartes ve Hegel konularının işlenilmesine başlanmıştır. Platonun, Sofistlerin ve Septiklerin yaşadıkları dönem tarih olarak birbirlerine yakın ya da denktir. Descartes'in metodolojik yöntemi ifade edilen üç konuyu içinde barındırmakta, Hegel konusu ise işlenen bütün konuların sentezini yapabileceği bir konu olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla her birinin felsefi düşüncesi birbirinden parça barındırmaktadır. Araştırma sürecinin verimli geçebilmesi için konuların ifade edilen sıralama doğrultusunda işlenilmesi, birbirini desteklemesi ve karşılaştırma yapılabilmesi doğrultusunda gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Araştırma öncesinde de öğrencilerin felsefe dersi hakkında çeşitli ön yargıları ve ilgisizlikleri olduğu; felsefe hakkındaki hazır bulunuşlukları felsefi düşünme yöntemlerinden ziyade ezber yöntemle oluşturulmuş felsefi bilgilerden oluştuğu gözlemlenmiştir. Akkocaoğlu Çayır'ın (2015), gerçekleştirdiği araştırmada çocukların, felsefenin kendisinden, felsefi sorulardan ve filozoflardan hoşlanabileceklerini, felsefenin ilgilerini çekebileceğini; çocukların felsefeyi anlayamayacağı düşüncesinden vazgeçilmesi gerektiğini, felsefenin ve filozofların küçük yaşlarda çocukların hayatına girmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu görüş paralelinde öğrencilere işlenen konuların etkinliklerinin belirlenme aşamasında, öğrencilerin aktif katılımlarını sağlayan, yaşantılarından parçalar barındıran, araştırmayı, sorgulamayı ve yorumlamayı teşvik eden ve felsefi düşünüşün yeni tecrübelerin ediniminde merkezde olmasını sağlayacak çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda gerek son test puanları ve oranları doğrultusunda gerekse de öğrencilerin ders içerisindeki süreçlerinde etkinliklere katılım durumlarının arttığı, felsefe dersine ilgilerinin arttığı, felsefi temeller (eleştirme, sorgulama, yorumlama vb.) paralelinde düşüncelerini ifade edebildikleri gözlenmiş ve başarı düzeylerinin arttığı görülmüştür.

Araştırmada hem deney ve kontrol grubunun ön test verilerine hem de kontrol grubunun son test verileri incelendiğinde MEB programının öğrencilere gerekli hazır bulunuşluk düzeyini sağlamadığı tespit edilmiştir. Bu araştırma sürecinde Dombaycı'nın (2008), gerçekleştirdiği çalışmanın verilerini destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. O,

araştırmasında hedef ve davranışlarının gerçekleştirilebilirliği konusunda olumsuz görüşler belirtildiğini, öğretim programının güncel olmadığını, bilgi yükünün çok fazla olduğu ve sorgulama boyutunun yetersiz kaldığını, felsefe dersinin ve programının öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olmadığını, derslerin düz anlatım yöntemi ile işlendiğini, üniversiteye giriş sınavı içeriği ile programın içeriği arasından doğrudan ilişki olduğu ifade edilmiştir. Tasarlanan zenginleştirilmiş felsefe programında doğrultusunda düz anlatım yönteminin yanı sıra öğrencilerin aktif katılımını sağlayan etkinliklerin, görsel metaların, tartışma ortamının oluşturulmasıyla olumlu yönde sonuçlar gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir. Kars'ın (2018), araştırmasında ortaöğretim 11.sınıf Felsefe dersi "Siyaset Felsefesi" ünitesi hedefleri doğrultusunda geliştirilen yaratıcı drama atölyesinin; öğrencilerin felsefe dersine yönelik tutumlarını, akademik başarılarına etkisinin incelenmesini ve öğrencilerin başarılarının nedenlerinin belirlenmesi hedefleyen bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen siyaset felsefesi yaratıcı drama atölyesi doğrultusunda, öğrencilerin derse yönelik başarılarının arttığı belirtmiş ve yaratıcı drama atölyesinin öğrencilerin felsefe dersine yönelik duygu, düşünce ve davranışlarını da olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Zenginleştirilmiş öğretim programında da her öğrenciye temas etmeyi amaçlayan ve aktif katılımını hedefleyen öğretim metodu ile Kars'ın da araştırmasını destekleyen verilere ulaşılmış ve bu çalışmada öğrencilerin duygu, düşünce ve davranışları doğrultusunda olumlu yönde gelişmelerin gözlemlendiği tespit edilmiştir.

10. Sınıf Felsefe Dersi "Bilgi Felsefesi" ünitesine ilişkin MEB tarafından hazırlanan öğretim programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmada kontrol grubunun ön test-son test puanları incelendiğinde öğrencilerin test sonuçlarında herhangi bir değişiklik tespit edilmemiştir. MEB programında ilgili konuların henüz işlenmemesi, MEB programında öğrencilere eleştirme, düşünme ve yorumlama gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek etkinliklerin sayısının yeterli düzeyde olmaması, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin hem mevcut program hem

de zenginleştirilmiş felsefe öğretim programı doğrultusunda yeterli düzeyde olmaması, öğretmenin ders işleme metodu, bahsi geçen konuların soyut kavramlar içeren öge sayısının çok olması ve yaşantılarla bağlantı kurulamaması ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememesinin sebebi olarak düşünülmektedir.

10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programının uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmada deney grubu ve kontrol grubunun son test puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Uygulama öncesi ve kontrol grubunda öğrenciler tarafından hem felsefe dersinde hem de diğer derslerde geleneksel yönteme yönelik derslerin işlendiği ve etkinliklerin uygulandığı öğrenciler ve diğer öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Zenginleştirilmiş öğretim programında, öğrencilerin aktif katılımlarını sağlanmasını amaçlayan, yaşantılarından parçalar barındıran, araştırmayı, sorgulamayı ve yorumlamayı teşvik eden ve felsefi düşünüşün yeni tecrübelerin ediniminde merkezde olmasını sağlayacak çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin yaşantılarının bir parçası olan “web” kavramı doğrultusunda Ser’in (2016), yapmış olduğu çalışmada ortaöğretim 11. sınıflar için web destekli öğretim içeriği ile Felsefe dersinin öğretilmesi konusunda yapmış olduğu araştırmada, “Bilgi Felsefesi” ünitesi ile alakalı hazırladığı içeriği web destekli olarak işlediğini belirtmiştir. Gerçekleştirdiği araştırmada öğrenci için geliştirilen hedefler açısından değerlendirildiğinde, öğrencilere uygulanan sınavda ve etkinliklerde başarı gösterdikleri tespit edilmiş ve bu araştırmanın da amaçlarıyla örtüştüğü gözlemlenmiştir. Kontrol grubunda ifade edilen MEB programında ilgili konuların henüz işlenmemesi, MEB programında öğrencilere eleştirme, düşünme ve yorumlama gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek etkinliklerin sayısının yeterli düzeyde olmaması, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin hem mevcut program hem de zenginleştirilmiş felsefe öğretim programı doğrultusunda yeterli düzeyde olmaması, öğretmenin ders işleme metodu, bahsi geçen konuların soyut kavramlar içeren öge sayısının çok olması ve yaşantılarla bağlantı

kurulamaması olumsuzlukların sonucunda son test puanlarında başarı gösteremedikleri gözlemlenmiş ve deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasında belirli düzeyde farklılık tespit edilmiştir.

10. Sınıf Felsefe Dersi “Bilgi Felsefesi” ünitesine yönelik zenginleştirilmiş öğretim programına ilişkin etkinliklerin uygulanma sürecine yönelik araştırmacı gözlemleri nelerdir?

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin günlük etkinliklerinin büyük bir bölümünün sosyal medya aktiviteleri olduğu tespit edilmiş ve ders etkinliklerinin de çeşitli sosyal medya paylaşımları doğrultusunda şekillenmiştir. Bu araştırmada çeşitli mecralardan toplanan metalarla desteklenen eğitim yöntemiyle öğrencilerin ilgi düzeylerinin, kavrama ve yorumlama düzeylerinin, etkinliklere katılım düzeylerinin, farkındalık düzeylerinin olumlu yönde pekiştiği gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir. Yılmaz, Cihan ve Şahin'in (2005), çalışmasında bu araştırmada tespit edilen bulguları destekleyen veriler tespit edilmiştir. Onların gerçekleştirdiği çalışmada öğretmenlerin felsefe derslerinde en çok, soru-cevap, anlatım, tartışma, problem çözme yöntemini kullandıkları sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

Bölüm 5

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın bulgularından ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir

- 1- Araştırmanın çalışma grubu teknik meslek lisesinde okuyan 10. sınıf öğrencilerinden oluşmakta ve tercih ettiği meslek grubunun derslerine göre eğitim almaktadır. Araştırmada da belirlenen 10. sınıf deney ve kontrol grupları aldıkları eğitim doğrultusunda birbirine denk kabul edilmiş, bilgi felsefesi ünitesine yönelik bir öğretim gerçekleştirilmeden bu testin uygulanması sebebiyle ön test sonucunda hazırbulunuşluklarının birbirine yakın olduğu ve aralarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.
- 2- Deney grubu öğeleri tespit etme teması doğrultusunda ön test – son test puanları başarı yüzdesi incelendiğinde kayda değer bir artış gerçekleştiği görülmektedir. Ön testte deney grubu öğrencilerinin hiçbir soruya cevap veremedikleri görülürken son testteki verileri incelendiğinde, Platon konusunda %33, Sofistler konusunda %43, Septikler konusunda %19, Descartes %28, Hegel konusunda %43 başarı yüzdesi elde ettikleri görülmüştür. Sonuçların ortalaması alındığında öğeleri tespit etme teması doğrultusunda %33 başarı gösterdikleri gözlemlenmiştir.
- 3- Deney grubu yorumlama teması doğrultusunda ön test – son test puanlarının başarı yüzdeleri incelendiğinde, belirli bir düzeyde artış gerçekleştiği görülmektedir. Ön testte deney grubu öğrencileri, hiçbir soruya cevap veremezken deney grubu öğrencilerinin son testteki verileri incelendiğinde, Platon konusunda %15, Sofistler konusunda %28, Septikler konusunda %17, Descartes %16, Hegel konusunda %34 başarı yüzdesi elde ettikleri genel olarak incelendiğinde ise bu başlık doğrultusunda %22 başarı gösterdikleri gözlemlenmiştir.

- 4- Tabloda deney grubunun genel başarı yüzdeleri incelendiğinde, Platon konusunda %24, Sofistler konusunda %36, Septikler konusunda %18, Descartes %22, Hegel konusunda %39 başarı yüzdesi elde ettikleri genel olarak incelendiğinde ise bu başlık doğrultusunda %28 başarı gösterdikleri gözlemlenmiştir.
- 5- Araştırmada deney grubundan bağımsız, mevcut düzen doğrultusunda ilerleyen kontrol grubuna yapılan ön test ve son test uygulamalarına cevap veremedikleri tespit edilmiştir. Zenginleştirilmiş Felsefe dersi programında işlenen konuların süreçte devam eden MEB programında henüz işlenmemiş olması, aynı zamanda öğrencilerin konular düzeyinde hazır bulunuşluk düzeylerinin olmaması cevap verememelerinin sebebi olarak tahmin edilmektedir. Bu doğrultu da puanlar arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir.
- 6- Deney ve kontrol grubu öğrencilerin ön test sorularına cevap veremediği tespit edilmiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test puanlarına bakıldığında deney grubu öğrencilerinin "%28" düzeyinde başarı sağladığı ve kontrol grubu öğrencilerinin ise "%0" başarı gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinden elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur.
- 7- Gözlem sonucu süreçle alakalı hazır bulunuşluk, aktif katılım, uyum, ders etkinlikleri, yorumlama, olumsuz durumlar ve sonuç temaları tespit edilmiştir. Hazır bulunuşluk doğrultusunda öğrencilerin sadece felsefe dersi düzeyinde değil, diğer dersler ve genel kültür düzeyleri anlamında da hazır bulunuşluk düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir. Aktif katılımlı etkinliklerde konunun kavranma ve öğrencilerin etkin olma sürelerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin yaşantılarıyla konuların harmanlanması, konuyla kazandırılmak istenen özün öğrencinin günlük hayatına ve söylemlerine transferinin gerçekleştiği, öğrencilerin yorumlama kabiliyetinin bu doğrultuda arttığı öğrencilerin etkinliklere verdikleri cevaplar doğrultusunda gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Öğrencilere zamanında

dönütler ve pekiştireçlerin verilmesi ile öğrencinin dikkatinin derste kalmasının sağlandığı ve konular hakkında aktif katılım düzeyinin arttığı gözlemlenmiştir

Öneriler

Araştırmacılara yönelik öneriler

- 1- Yapılacak diğer araştırmaların, salgın dönemi vb. durumlar göz önünde bulundurularak çevrimiçi ders işleme yöntemlerinden de nasıl yararlanılacağına planlanması önerilebilir.
- 2- Yapılan bu araştırma lise 10. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencileri kapsamaktadır. Yapılacak araştırmaların diğer yaş gruplarına uygulanarak yorumlama, eleştirme, düşünme ve sorgulama becerilerinin gelişimleri incelenebilir.
- 3- Yapılan bu araştırma lise “Bilgi Felsefesi” ünitesi doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Yapılacak diğer araştırmaların farklı konuları temel alarak yorumlama, eleştirme, düşünme ve sorgulama becerilerinin gelişimleri incelenebilir.
- 4- Araştırma Kütahya ilindeki bir okulda gerçekleştirilmiştir. Yapılacak yeni araştırmaların Türkiye'nin farklı okullarında, farklı ilçelerinde ve farklı illerde de uygulanması önerilmektedir.
- 5- Yapılan bu araştırma bir devlete ait teknik eğitim veren okulda gerçekleştirilmiştir. Araştırmayı çeşitli amaçlar doğrultusunda eğitim veren devlet okullarında ya da özel okullarda da yapılması önerilmektedir.
- 6- Felsefe dersi ile diğer derslerin ilişkisini inceleyen, diğer derslerde felsefi düşünce temellerini soyutlamayan araştırmalar arttırılmalıdır.

- 7- Yapılacak çalışmalarda geliştirilen bilgi felsefesine yönelik öğretim programı felsefe dersinde uygulanabilir. Uygulama sonucu öğrencilerin başarısındaki değişim incelenebilir.
- 8- Ülkemizde nitel veya nicel olmak üzere bilgi felsefesi ünitesi ve diğer ünitelere yönelik felsefe programı ve bu alanda yapılan akademik çalışmaların sayısı arttırılmalıdır.
- 9- Araştırma soru sorma becerileri, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme ve özenli düşünme ile sınırlı tutulmuş ve karma yöntem araştırması ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan konu, farklı değişkenler -tartışma kültürü kazanımı, hitabet, analiz edebilme- baz alınarak farklı yöntemlerle de gerçekleştirilebilir.
- 10- Öğrencilerin daha özgür oldukları, daha çok sorgulayıp, daha çok düşündükleri ve olumlu sonuçlar aldıkları bir ders süreci geçirilmiştir. Bu sebeple gerek felsefe dersi gerekse de diğer branş öğretmenlerinin de akademik başarı kaygısından biraz uzaklaşarak, süreç odaklı farklı yöntemlere yer vermeleri önerilebilir.

Uygulayıcılara yönelik öneriler

- 1- Felsefe dersinin hazır bulunuşluk düzeyi sadece felsefe dersiyle bağlantılı değildir. Felsefe üzerine gerçekleştirilecek çalışmalarda diğer dersleri de kapsayan etkinliklerin, konuların yer alması ve disiplinler arası bir uygulama gerçekleştirilmesi hedeflenmelidir.
- 2- Araştırma sürecinde öğrencilerin aktif katılımını sağlayan ve ilgi alanlarını barındıran etkinliklerin çokluğu, günlük hayatın bir parçası olan öğelerin konularla ve etkinliklerin harmanlanması ve pekiştirici dönütlerin verilmesi öğrencinin derse katılımını, konunun edinimi, başarı düzeylerini artırdığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda saf bilginin yanı sıra bahsedilen öğeleri de içeren yenilikçi yöntemlerin uygulanması önerilmektedir.

- 3- Uygulamaya başlamadan önce öğrencilerin ilgilerinin ve konu dışındaki hazır bulunuşluk düzeylerinin tespit edilmesi araştırma sürecinde yol gösterici olmuştur. Bu sebeple uygulamaya başlamadan önce çeşitli konularda bilgi toplanması ve bu doğrultuda çalışmada geliştirmeler yapılması önerilmektedir.
- 4- Felsefe ve felsefe dersi hakkındaki var olabilecek ön yargıları kırmak adına hayatın her anında, mevcut bilgilerin her basamağında felsefenin olduğu öğrencilere ifade edilmeli ve örneklerle açıklanması önerilmelidir.

Kaynakça

- Akkocaoğlu Çayır, N. (2015). Çocuklar için felsefe eğitimi üzerine nitel bir araştırma. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aliy, A. (2005). Arthur Schopenhauer: Din felsefesi mi?! *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 49-62.
- Aristoteles. (1996). *Metafizik*. (A. Arslan, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Arslan, A. (2006). *İlkçağ felsefe tarihi 2 sofistlerden platon'a*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, A. (2008). *Helenistik dönem felsefesi: Epikuroşular Stoacılar Septikler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, A. (2010). *İlkçağ felsefe tarihi 5- plotinos, yeni platonculuk ve erken dönem hristiyan felsefesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, A. (2016). Eğitimin felsefi temelleri. A. Arslan içinde, *Eğitim Bilimine Giriş* (s. 44-63). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aydın, H. (2007). Gazzâlî'nin dinî-felsefi düşüncesinde Tanrı'nın neliği sorununa epistemolojik bir yaklaşım. *Kelam Araştırmaları*, 85-94.
- Babür, S. (1996). İtiraf. Augustinus içinde, *Aristoteles / Augustinus / Heidegger - Zaman Kavramı* (S. Babür, Çev., s. 42-56). Ankara: İmge Kitapevi.
- Baç, M. (2011). *Epistemoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Büyükdüvenci, S. (1986). Epistemoloji ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 129-138.
- Can, A. (2020). *Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cevizci, A. (1996). *Paradigma felsefe sözlüğü*. Ankara: Ekin Yayınları.
- Cevizci, A. (2009). *Felsefe tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.

- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (3 b.). (M. Bütün, & B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (3 b.). (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2021). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (M. Sözbilir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Çakıroğlu, M. (2017). Epistemoloji dipnotları. *Notlar Dergisi*, 95-101.
- Çebi, C. (2020). *Descartes'in bilgi ve varlık kuramı*.
- Çetintaş, İ. (2017). Aksiyolojik gelişim sürecinin dini pratikteki izdüşümü. *Journal of Islamic Research*, 161-167.
- Çüçen, A. K. (2003). Bilgi kuramına giriş. *Bilimname II*, 3-12.
- Dal, S. (2016). Eğitimin felsefi temelleri. F. Susar-Kırmızı, & N. Duban içinde, *Eğitim Bilimine Giriş* (s. 77-113). Ankara: Anı.
- Daniel, M.-F., Lafortune, L., Pallascio, R., Splitter, L., Slade, C., & Garza, T. (2005). Modeleing the development processs of dialogical critical thinking in pupils aged 10 to 12 years. *Communication Education*, 334-354.
- Demirci, F. (2007). İki siyasal eğitim modeli: Sokrates ve platon'un eğitim ve insan anlayışları (Sokratik ve Platonik Eğitim). *38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi)* (s. 105-127). Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: PEGEM AKADEMİ.
- Descartes. (1984). *Metot üzerine konuşma*. (K. S. Sel, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Descartes. (1986). *Aklın yönetimi için kurallar*. (M. Ökmen, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Dombaycı, M.A. (2017). Türkiye'de ortaöğretimde felsefe öğretiminin değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Erfani, N., & Rezaei, M. (2016). The effect of teaching philosophy on the critical thinking of female students. *International Journal of Pharmaceutical Research & Allied Sciences*, 484-491.
- Ergün, M. (2016). *Modern eğitim sistemlerinin doğuşu ve gelişimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ergün, M. (2019). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ertürk, S. (1978). *Diktacı tutum ve demokrasi*. Ankara: Yelkenetepe Yayınları.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: EDGE Akademi.
- EYUDER. (2018). *9. Uluslararası eğitim yönetimi forumu*. (M. Koçali, Dü.) Ankara: EYUDER.
- Ezberci Çevik, E. (2021). Üst düzey düşünme becerileri. E. Kabataş Memiş, & A. Kaçar içinde, *Eleştirel ve analitik düşünme* (s. 28-43). Ankara: Pegem Akademi.
- Farahani, M. F. (2014). The study on challenges of teaching philosophy for children. . *Procedia - Social and Behavioral Science*, 2141-2145.
- Fer, S. (2020). *Eğitimde program geliştirme: kuramsal temellere bakış* (3 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Gökberk, M. (2013). Hegel'in felsefesi - yaşayan yönleriyle. *Felsefe Arkivi*, 11-22.
- Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 223-236.
- Jasper, K. (1997). *Felsefe nedir*. (İ. Z. Eyüboğlu, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Kale, N. (2014). *Felsefiyat*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kant, I. (2008). *Arı usun eleştirisi*. (A. Yardımlı, Çev.) İstanbul: İde Yayınevi.
- Karakaya, Z. (2006). Çocuk felsefesi ve çocuk eğitimi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 23-37.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karasu, F.Z. (2018). İlkokul çocuklarıyla felsefe yapmak üzerine nitel bir çalışma: dördüncü sınıf örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

- Kars, F. (2018). Yaratıcı dramanın felsefe öğretiminde kullanımı üzerine bir araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırbaşoğlu-Kılıç, L., & Bayram, B. (2014). Postmodernizm ve eğitim. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 368-376.
- Lipman, M. (1980). Appendix b. Experimental research in philosophy for children. M. Lipman içinde, *Philosophy in the classroom*. Philadelphia: Temple University Press.
- Machiavelli, N. (2012). *Prens*. (K. Atakay, Çev.) İstanbul: Can Yayınları.
- Marashi, S. M. (2009). Teaching philosophy to children: A new experience in iran. *Analytic Teaching*, 12-15.
- MEB. (2016). *PISA 2015 ulusal raporu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Ölçme Değerlendirme Ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- MEB. (2018). *Ortaöğretim felsefe programı (10 Ve 11. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu.
- MEB. (2019). *PISA 2018 ön raporu*. Ankara: Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi.
- Okan, O. (2010). *Kurumlar sosyolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Oral, B., & Yazar, T. (2017). Eğitimde program geliştirmenin felsefi temelleri. B. Akpınar içinde, *Eğitimde Program Geliştirme Ve Değerlendirme* (s. 43-82). Ankara: Pegem Akademi.
- Öktem, Ü. (2000). Descartes'in epistemolojisinde Tanrı'nın yeri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 29-35.
- Özden, Y. (2013). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Parlar, H. (2012). Bilgi toplumu, değişim ve yeni eğitim paradigması. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 193-209.
- Platon. (2010). *Şölen*. (C. Çetinkaya, Çev.) İstanbul: Bordo Siyah Yayınları.

- Platon. (2015). *Devlet*. (S. Eyüboğlu, & M. A. Cimcoz, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2021). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ser, M.M. (2016). Web destekli felsefe öğretiminde lise öğrencilerinin kazanımları ve görüşleri: eylem araştırması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sönmez, V. (2017). *Eğitim felsefesi*. Anlara: Anı Yayıncılık.
- Suslakov, B. I., & Yakovleva, L. A. (2013). *Felsefe el kitabı*. (S. Mutlu, Çev.) İstanbul: Yordam.
- Şeker, H. (2017). *Eğitimde program geliştirme kavram yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, I. (Dü.). (1997). *Cogito, öyleyse descartes*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Taş, I. (2017). Çocuklar için felsefe eğitimi programı'nın 48-72 aylık çocukların zihin kuramı ve yaratıcılıklarına etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Taştan, C. (2017). Sistematik dönem: I: Platon. M. Altunoğlu, & F. Taştan (Dü) içinde, *İlkçağ felsefesi* (s. 107-133). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Timuçin, A. (1999). *Descartes felsefesine giriş*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tokatlı, A. (1983). *Çağdaş diyalektiğin kaynağı hegel*. İstanbul: Ağaoğlu Yayınevi.
- Toku, N. (2003). *John Locke ve siyaset felsefesi*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Topdemir, H. G. (2009). Felsefe nedir? Bilgi nedir? *Türk Kütüphaneciliği*, 119-133.
- Uçak, Ö. (2006). Felsefi farklılaşma sorulardan değil cevaplardan doğar: Sofistler ve Platon. *Felsefe Ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 69-76.
- Yavuz, M. (2018). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Anı.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yılmaz, Z., Cihan, M., & Şahin, Ç. (2005). Felsefe öğretmenlerinin öğretim yöntemlerini kullanma düzeylerinin öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesi.

T.C. Atatürk Üniversitesi Kazımkarabekir Eğitim Fakültesi Dergisi(11), 199-213.

Yüksel, S. (2002). Örtük program. *Eğitim Ve Bilim*, 31-37.

Zeller, E. (2008). *Grek felsefe tarihi*. (A. Aydoğan, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.

Ekler Dizini

EK-A: Öğretim Programında Yer Alan Ders Planları

PLATON KONUSU DERS PLANI	
Ders Adı:	Felsefe
Ders Süresi:	40 + 40 Dakika
Sınıf:	10. Sınıf
Konu:	Platon'un Mağara Alegorisi
Hedefler ve Hedef Davranışlar:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Platon'un Mağara Alegorisinin öğelerini kavrayabilme <ol style="list-style-type: none"> a. Mağara Alegorisini tanımlama b. Mağara Alegorisini kendi ifadeleriyle açıklama c. Mağara Alegorisi doğrultusunda bilginin özelliklerini kendi ifadeleriyle yorumlama d. Mağara Alegorisi doğrultusunda yaşamından örnek verme 2. Platon'un Mağara Alegorisini analiz edebilme <ol style="list-style-type: none"> a. Mağara Alegorisinin öğelerini belirleme b. Mağara Alegorisinin öğeleri arasında ilişki bulma c. Mağara Alegorisi doğrultusunda bilginin geçerliğini sorgulama d. Mağara Alegorisi doğrultusunda bilginin özellikleri hakkında çıkarımda bulunma e. Mağara Alegorisi ile yaşam arasında bağlantı kurma 3. Platon'un Mağara Alegorisi doğrultusunda kompozisyon yazabilme <ol style="list-style-type: none"> a. Mağara Alegorisi doğrultusunda özgün bir kompozisyon yazma b. Mağara Alegorisini temel alarak gündelik hayattaki bir olayı ya da olguyu kompozisyonda açıklama 4. Platon'un Mağara Alegorisini değerlendirebilme <ol style="list-style-type: none"> a. Gündelik hayattaki bir olay/olaylar zincirini Mağara Alegorisi ile açıklama b. Mağara Alegorisi ile yaşanmış/yaşanacak bir olayın doğruluğu hakkında karar verme c. Mağara Alegorisini temel alarak çevresindeki olay ve olguların neliği ve gerçekliği hakkında yargıda bulunma 	
Konunun Tercih Nedeni:	
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenci Mağara Alegorisi konusu ile mevcut bilgilerinin arkasında başka ve keşfetmediği bir gerçeklik, bir kaynak olduğunun farkına varması; mevcut bilgilerin bir ana kaynağın yansıması olduğunun ve güvenilir ve doğru olduğuna inandığı bilgi için 	

ana kaynağa ulaşması gerektiğinin bilincinde olmasını sağlayacağı düşüncesi doğrultusunda bu konu tercih edilmiştir.
Materyaller ve Gereklilikler:
<ul style="list-style-type: none"> Ses ve görüntü dokümanlarını yansıtabilen/aktarabilen nesnelere (telefon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, ses sistemi, projektör vb.)
Dersin İşlenişi:
<ol style="list-style-type: none"> Araştırmacı tarafından ilk 40 dakikalık bölümde Platon'un Mağara Alegorisi sunuş yoluyla günlük hayattan örnekler ile desteklenerek işlenir. Dersin ikinci 40 dakikalık bölümünde Mağara Alegorisi ile bağlantılı çeşitli görseller ve videolar ile konunun işlenilmesine devam edilir. Öğrencinin o an elinin altında bulunan nesnelere ile bilginin kaynağına ulaşmanın çıkarımlarının yapılması araştırmacı tarafından gerçekleştirilir. Araştırmacı tarafından belirlenen nesne doğrultusundan sınıftan benzer çıkarımların ve yorumların yapılması beklenir. Gerekli görülmesi durumunda araştırmacı tarafından öğrencilere dönüt(ler) verilir. Öğrencilerin etkinlik sürecindeki gözlemleri ve bilginin özellikleri hakkındaki düşünceleri Mağara Alegorisi ile ilişkilendirilerek sınıfta sözlü olarak aktarılır. Ders bitiminde öğrencilerden gündelik hayatından bir örnek bulması, Mağara Alegorisi ile ilişkilendirmesi ve bir sonraki derse ön hazırlık yapması istenir.
Değerlendirme
<ul style="list-style-type: none"> Başarı Testi Araştırmacı Gözlemleri

SOFİSTLER KONUSU DERS PLANI	
Ders Adı:	Felsefe
Ders Süresi:	40 + 40 Dakika
Sınıf:	10. Sınıf
Konu:	Sofistler
Hedef ve Hedef Davranışlar	
<ol style="list-style-type: none"> Sofistlerin felsefi temelini kavrayabilme <ol style="list-style-type: none"> Sofistlerin felsefi temelini tanımlama Sofistlerin felsefi temelini kendi ifadeleriyle açıklama 	

- c. Sofistlerin felsefi temeli doğrultusunda bilginin özelliklerini kendi ifadeleriyle yorumlama
- d. Sofistlerin felsefi temelleri doğrultusunda yaşamından örnek verme
2. Sofistlerin felsefi temelini analiz edebilme
 - a. Sofistlerin felsefi temelini öğelerini belirleme
 - b. Sofistlerin öğeleri ile Platon'un alegorisin öğeleri arasında ilişki bulma
 - c. Sofistlerin felsefi temeli doğrultusunda bilginin geçerliğini sorgulama
3. Sofistlerin felsefi temeli doğrultusunda kompozisyon yazabilme
 - a. Sofistlerin felsefi temeli doğrultusunda özgün bir kompozisyon yazma
 - b. Sofistlerin felsefi temelini doğrultusunda gündelik hayattaki bir olayı ya da olguyu kompozisyonda açıklama
4. Sofistlerin felsefi temelini değerlendirebilme
 - a. Sofistlerin felsefi temeli doğrultusunda bilgiyi irdeleme
 - b. Gündelik hayatta var olan bir olguyu Sofistlerin felsefi temeli doğrultusunda eleştirme
 - c. Sofistlerin felsefi temelleri ile Mağara Alegorisini karşılaştırma
 - d. Sofistlerin felsefi temelleri ile bilginin neliği ve gerçekliği hakkında yargıda bulunma

Konunun Tercih Nedeni:

- Öğrenci Sofistler konusu ile mevcut bilgileri ve elde edeceği yeni bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği konusunda şüphe etmesi gerektiğini; bilginin duyular ile temas ettiği anda bilginin öznel hal aldığını dolayısıyla güvenilirliğini ve geçerliğini kaybettiğini; duyular aracılığı ile elde edilen bilgilerin doğruluğunun göreceli olduğunu ve mutlak bilginin mümkün olmadığını farkına varması gerekliliği konunun tercih nedenidir.

Materyaller ve Gereklilikler:

- Ses ve görüntü dokümanlarını yansıtabilen/aktarabilen nesnelere (telefon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, ses sistemi, projektör vb.)

Dersin İşlenişi:

1. Dersin ilk 40 dakikasında Sofistler konusu araştırmacı tarafından sunuş yoluyla işlenir. Günlük hayattan verilecek çeşitli örnekler ile konu desteklenir.
2. Konunun işlenme sürecinde ğrencilerin Platon'un Mağara Alegorisinin geleri benzerliklerin tespit edilmesi beklenir. Eğer bağlantı kurulamaz ise araştırmacının yönlendirmeleri doğrultusunda benzerliklerin tespit edilme sürecine yardımcı olunur.
3. Dersin ikinci 40 dakikasında konu ile ilgili etkinlikler ile konu desteklenir.
4. Araştırmacı tarafından belirlenmiş ses ve görüntü dokümanları öğrencilere sunulur. Gerekirse ğrencilere gözlem ve tespitleri hakkında not aldırılır.
5. Öğrencilere gözlemleri ve tespitleri sözlü olarak açıklanması istenir.
6. Gözlemlerini ve tespitlerini Sofistlerin ve Septiklerin felsefi temelleri doğrultusunda sözlü yorumlanması istenir.
7. Öğrenciler tarafından bir görüş ortaya atılır. Bu görüş öğrenciler tarafından Sofistlerin felsefi temelleri doğrultusunda yorumlanır. Gerekirse araştırmacı tarafından öğrencilere dönüt(ler) verilir.
8. Ders bitiminde öğrencilerden gündelik hayatından iki konu için ayrı ayrı bir örnek bulması, Sofistlerin ve Septiklerin felsefi temelleri ile ilişkilendirmesi ve bir sonraki derse ön hazırlık yapması istenir.

Değerlendirme

- Başarı Testi
- Araştırmacı Gözlemleri

SEPTİKLER KONUSU DERS PLANI

Ders Adı:	Felsefe
Ders Süresi:	40 + 40 Dakika
Sınıf:	10. Sınıf
Konu:	Septikler
Hedefler ve Hedef Davranışlar	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Septiklerin felsefi temelini kavrayabilme <ol style="list-style-type: none"> a. Septiklerin felsefi temelini tanımlama b. Septiklerin felsefi temelini kendi ifadeleriyle açıklama c. Septiklerin felsefi temeli doğrultusunda bilginin özelliklerini kendi ifadeleriyle yorumlama d. Septiklerin felsefi temeli doğrultusunda yaşamından örnek verme 2. Septiklerin felsefi temelini analiz edebilme 	

<ul style="list-style-type: none"> a. Septiklerin felsefi temelini belirleme b. Septikler ve sofistlerin ögeleri arasında ilişki bulma c. Septiklerin felsefi temeli doğrultusunda bilginin geçerliğini sorgulama d. Septiklerin felsefi temeli ile Sofistlerin felsefi temeli arasındaki benzerlik ve farklılıklarını belirleme <p>3. Septiklerin felsefi temeli doğrultusunda kompozisyon yazabilme</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Septiklerin felsefi temeli doğrultusunda özgün bir kompozisyon yazma b. Septiklerin felsefi temelini doğrultusunda gündelik hayattaki bir olayı ya da olguyu kompozisyonda açıklama <p>4. Septiklerin felsefi temelini değerlendirebilme</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Septiklerin felsefi temeli doğrultusunda bilgiyi irdeleme b. Gündelik hayattaki var olan bir olguyu Septiklerin felsefi temeli doğrultusunda eleştirme c. Septiklerin felsefi temeli ile Mağara Alegorisini karşılaştırma d. Septiklerin felsefi temeli ile bilginin neliği ve gerçekliği hakkında yargıda bulunma
<p>Konunun Tercih Nedeni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öğrenci Septikler konusu ile mevcut bilgileri ve elde edeceği yeni bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği konusunda şüphe etmesi gerektiğini; bilginin duyular ile temas ettiği anda bilginin öznel hal aldığını dolayısıyla güvenilirliğini ve geçerliğini kaybettiğini; duyular aracılığı ile elde edilen bilgilerin doğruluğunun göreceli olduğunu ve mutlak bilginin mümkün olmadığını farkına varması gerekliliği konunun tercih nedenidir.
<p>Materyaller ve Gereklilikler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ses ve görüntü dokümanlarını yansıtabilen/aktarabilen nesnelere (telefon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, ses sistemi, projektör vb.)
<p>Dersin İşlenişi:</p>

1. Dersin ilk 40 dakikasinda Septikler konusu araştırmacı tarafından sunuş yoluyla işlenir. Günlük hayattan verilecek çeşitli örnekler ile konu desteklenir.
2. Konunun işlenme sürecinde ğrencilerin Platon'un Mağara Alegorisinin geleri benzerliklerin tespit edilmesi beklenir. Eğer bağlantı kurulamaz ise araştırmacının yönlendirmeleri doğrultusunda benzerliklerin tespit edilme sürecine yardımcı olunur.
3. Dersin ikinci 40 dakikasinda konu ile ilgili etkinlikler ile konu desteklenir.
4. Araştırmacı tarafından belirlenmiş ses ve görüntü dokümanları öğrencilere sunulur. Gerekirse ğrencilere gözlem ve tespitleri hakkında not aldırılır.
5. Öğrencilere gözlemleri ve tespitleri sözlü olarak açıklanması istenir.
6. Gözlemlerini ve tespitlerini Septiklerin felsefi temelleri doğrultusunda sözlü yorumlanması istenir.
7. Öğrenciler tarafından bir görüş ortaya atılır. Bu görüş öğrenciler tarafından Septiklerin felsefi temelleri doğrultusunda yorumlanır. Gerekirse araştırmacı tarafından öğrencilere dönüt(ler) verilir.
8. Ders bitiminde öğrencilerden gündelik hayatından iki konu için ayrı ayrı bir örnek bulması, Sofistlerin ve Septiklerin felsefi temelleri ile ilişkilendirmesi ve bir sonraki derse ön hazırlık yapması istenir.

Değerlendirme

- Başarı Testi
- Araştırmacı Gözlemleri

DESCARTES KONUSU DERS PLANI

Ders Adı:	Felsefe
Ders Süresi:	40 + 40 Dakika
Sınıf:	10. Sınıf
Konu:	Kartezyen şüphe

Hedefler ve Hedef Davranışlar

1. Descartes'in Kartezyen şüphesini kavrayabilme
 - a. Descartes'in Kartezyen şüphesini tanımlama
 - b. Descartes'in Kartezyen şüphesini kendi ifadeleriyle açıklama
 - c. Descartes'in Kartezyen şüphesi doğrultusunda bilgiye yaklaşımın nasıl olması gerektiğini kendi ifadeleriyle yorumlama
 - d. Descartes'in Kartezyen şüphesini yaşamından bir olay/olaylar ile rneklendirme
2. Descartes'in Kartezyen şüphesini analiz edebilme

<p>a. Descartes'in Kartezyen Şüphesinin öğelerini belirleme</p> <p>b. Descartes'in Kartezyen Şüphesi ile Septiklerin felsefi temelinin öğeleri arasında ilişki bulma</p> <p>c. Descartes'in Kartezyen Şüphesi doğrultusunda bilginin açık-seçikliğini sorgulama</p> <p>3. Descartes'in Kartezyen Şüphesi doğrultusunda kompozisyon yazabilme</p> <p>a. Descartes'in Kartezyen Şüphesi hakkında özgün bir kompozisyon yazma</p> <p>b. Descartes'in Kartezyen Şüphesini temel alarak gündelik hayattaki bir olayı ya da olguyu kompozisyonda açıklama</p> <p>4. Descartes'in Kartezyen Şüphesini değerlendirebilme</p> <p>a. Descartes'in Kartezyen Şüphesi doğrultusunda bilginin kaynağı hakkında yargıda bulunma</p> <p>b. Descartes'in Kartezyen Şüphesi doğrultusunda bilginin doğruluğunu tartışma</p> <p>c. Gündelik hayattan belirlenecek bir olayı Descartes'in Kartezyen Şüphesi ile doğrulama</p> <p>d. Descartes'in Kartezyen Şüphesini temel alarak bir olay ya da olgunun açık-seçikliğini irdeleme</p> <p>e. Descartes'in Kartezyen Şüphesi ile Sofistlerin ve Septiklerin felsefi temellerini karşılaştırma</p> <p>f. Descartes'in Kartezyen Şüphesi ile bilginin neliği ve gerçekliği hakkında yargıda bulunma</p>
<p>Konunun Tercih Nedeni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öğrenci, Sofistler ve Septiklerden gelen her şeyden şüphe etme ve doğru bilgiyi reddetme düşüncesini Descartes'in Kartezyen Şüphe konusu ile sistematik bir biçimde bir bilgiyi bütün şüphelerden arındırmayı yani açık-seçik bir hale getirmeyi; bilginin doğruluğunu açık-seçik hale getirmek için de şüpheyi bir araç olarak kullanmayı; şüphe doğrusunda da bilginin kaynağının ne olduğunu yorumlamayı öğrenmesini sağlama fikri konunun tercih nedenini oluşturmaktadır.
<p>Materyaller ve Gereklilikler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ses ve görüntü dokümanlarını yansıtabilen/aktarabilen nesnelere (telefon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, ses sistemi, projektör vb.) • Öğrencilerin günlük hayattaki etkinlikleri (oyun, spor, müzik vb.) hakkında çeşitli bilgiler. Bu bilgiler doğrultusunda tespit edilmiş ses ve görüntü dokümanları
<p>Dersin İşlenişi:</p>

1. Dersin ilk 40 dakikasinda Kartezyen Şüphe konusu araştırmacı tarafından sunuş yoluyla işlenir. Günlük hayattan verilecek çeşitli örnekler ile konu desteklenir.
2. Konunun işlenme sürecinde öğrencilerden Platon'un Mağara Alegorisinin öğeleri ve Sofistler ve Septiklerin felsefi temelleri ile benzerliklerin tespit edilmesi beklenir. Eğer bağlantı kurulamaz ise araştırmacının yönlendirmeleri doğrutusunda benzerliklerin tespit edilme sürecine yardımcı olunur.
3. Dersin ikinci 40 dakikasinda konu ile ilgili etkinlikler ile konu desteklenir.
4. Araştırmacı tarafından öğrencilerin hobileri doğrusunda belirlenmiş çeşitli örneklerden bir havuz oluşturulur. Bu havuzdaki örneklerden bir tanesi seçilir. Seçilen argüman, konu ile harmanlanıp araştırmacı tarafından örnek olması için Kartezyen Şüphe doğrutusunda adım adım işlenir.
5. Havuzdan seçilecek yeni bir örnek ile öğrencilerle birlikte Kartezyen Şüphenin metodolojisi adım adım uygulanır. Gerekli görülürse araştırmacının yönlendirmeleri ve soruları doğrutusunda uygulama desteklenir.
6. Öğrenciler havuzdan seçilecek son bir örnek ile etkinlik tekrar uygulanır.
7. Uygulamanın sonucunda öğrencilerden konuyu sözlü olarak ifade etmesi istenir. Bu süreçte eğer öğrenciler tarafından hata/hatalar gerçekteşirse araştırmacının vereceği dönüt(ler) ile öğrenciye hatasının farkına varması ve düzeltmesi gereken noktaların bulması beklenir. Gerekli görülürse araştırmacı tarafından aynı süreç bir kez daha tekrarlanır.
8. Ders bitiminde öğrencilerden yaşamdan bir örneği Kartezyen Şüphe ile ilişkilendirmesi ve bir sonraki derse ön hazırlık yapması istenir.

Değerlendirme

- Başarı Testi
- Araştırmacı Gözlemleri

HEGEL KONUSU DERS PLANI

Ders Adı:	Felsefe
Ders Süresi:	40 + 40 Dakika
Sınıf:	10. Sınıf
Konu:	Hegel Diyalektik
Hedefler ve Hedef Davranışlar	
1. Hegel'in diyalektik felsefesini kavrayabilme <ol style="list-style-type: none"> a. Diyalektiği tanımlama 	

- b. Diyalektiği kendi ifadeleriyle açıklama
- c. Diyalektik doğrultusunda bilginin özelliklerini kendi ifadeleriyle yorumlama
- d. Yaşamından diyalektik doğrultusunda örnek verme

2. Hegel'in diyalektiğini analiz edebilme

- a. Hegel'in Diyalektiğinin öğelerini belirleme
- b. Hegel'in Diyalektiğinin öğeleri arasında ilişki bulma
- c. Hegel'in Diyalektiğinin öğeleri ile Mağara Alegorisinin öğeleri arasındaki ilişki bulma
- d. Hegel'in Diyalektiğinin öğeleri ile Descartes'in Kartezyen Şüphesinin öğeleri arasında ilişki bulma
- e. Diyalektik doğrultusunda bilginin kaynağını belirleme
- f. Diyalektik doğrultusunda bilginin doğruluğu hakkında çıkarımda bulunma
- g. Diyalektik doğrultusunda yeni bilginin oluşumundaki dayanakları bulma

3. Hegel'in diyalektiği doğrultusunda kompozisyon yazabilme

- a. Diyalektik hakkında özgün bir kompozisyon yazma
- b. Diyalektiği temel alarak gündelik hayattaki bir olayı ya da olguyu kompozisyonda açıklama

4. Hegel'in diyalektiğini değerlendirebilme

- a. Bir veya birden fazla var olan olay ya da olguların arasındaki ilişkiyi/ilişkileri Diyalektik çerçevesinde irdeleme
- b. Çevresinde var olan olay ve olguları Diyalektik ile açıklama
- c. Gündelik hayatındaki olay ve olgular hakkında Diyalektik doğrultusunda yargıda bulunma
- d. Diyalektik doğrultusunda bilginin neliği ve gerçekliği hakkında yargıda bulunma

Konunun Tercih Nedeni:

- Öğrenci, Hegel'in diyalektiği ile bilginin son halinin oluş sürecindeki adımları; bilginin bünyesinde hem varlığı hem de hiçliği barındırdığı bu sayede varlığın yeni bir oluş halini oluşturduğu; bilginin varlığının mümkün olması için bir çıkarımların gerekliliğini; bilginin oluşumundaki temel düşünce prensiplerini öğrenmesini sağlama hedefi bu konunun temel nedenini oluşturmaktadır.

Materyaller ve Gereklilikler:

- Ses ve görüntü dokümanlarını yansıtabilen/aktarabilen nesnelere (telefon, bilgisayar, dizüstü bilgisayar, ses sistemi, projektör vb.)
- Öğrencilerin günlük hayattaki etkinlikleri (oyun, spor, müzik vb.) hakkında çeşitli bilgiler. Bu bilgiler doğrultusunda tespit edilmiş ses ve görüntü dokümanları

Dersin İşlenişi:

1. Dersin ilk 40 dakikasinda Hegel'in Diyalektik konusu araştırmacı tarafından sunuş yoluyla işlenir. Günlük hayattan verilecek çeşitli örnekler ile konu desteklenir.
2. Dersin ikinci 40 dakikasinda konu ile ilgili etkinlikler ile konu desteklenir.
3. İkinci yarısında araştırmacı tarafından Diyalektik, Hegel'in "efendi-köle" metaforu üzerinden çözümlenerek somutlaştırılır. Metafor aracılığı ile diyalektik detaylandırılır.
4. zmlenmede araştırmacı tarafından tahta ikiye bölünür. Bir tarafına "Efendi" bir tarafına "Kle" yazılır. Öğrencilerden efendi ve kle kavramlarının ve bu kavramlara yüklenen anlamları ve sorumlulukları araştırmacıya ifade etmesi istenir.
5. Araştırmacı tarafından ifade edilen kavramlar tahtaya yazılır. Eğer eksiklik söz konusu ise araştırmacı tarafından eksikliklerin özellikleri açıklanarak listeye eklenir.
6. Araştırmacı, belirlenen ögeler doğrultusunda metaforu öğrencilere açıklar ve uygulama esnasında öğrencilerden de katılım beklenir.
7. Araştırmacı tarafından öğrencilere yaşamdan "efendi-köle" metaforuna uygun farklı bir örnek önceden belirlenir. Bu örnekte de bir önceki sürecin uygulama basamakları tekrarlanır ve araştırmacı tarafından uygulanır.
8. Öğrencilerden "efendi-köle" metaforuna benzer bir örnek vermesi beklenir. Beklenen katılım gerçekleşmez ise araştırmacı tarafından belirlenecek bir örnek öğrencilere aktarılır. Verilen rneği diyalektik doğrultusunda önceki uygulamalardaki basamakları uygulayarak açıklamasını beklenir. Gerekli görülürse araştırmacı tarafından anında dönüt verilir.
9. Ders bitiminde öğrencilerden yaşamdan belirleyeceği bir olayı ya da olguyu Diyalektik ile ilişkilendirmesi ve yazılı olarak bir sonraki derse ön hazırlık yapması istenir.

Değerlendirme

- Başarı Testi
- Araştırmacı Gözlemleri

EK-C: Başarı Testi**Platon:****1. Soru:**

“Biz, hayatı her düzeyde denetliyoruz, Winston. Sen “insan doğası” diye bir şey olduğuna ve bunun bize başkaldıracağına inanıyorsun. Ama insan doğasını biz yaratıyoruz. İnsanlar uysaldır. Belki de proleterlerin başkaldırarak bizi devirecekleri varsayımına geri döndün. Bunu sil! Onlar güçsüz hayvan gibidirler. İnsanlık partidir. Onun dışındakiler önemsizdirler.”
(Orwell,2012: 305).

- **George Orwell’in 1984 kitabından alınan bu bölümü, Platon’un mağara alegorisi ile açıklayan bir metin yazınız.**

Sofistler ve Septikler:

Yukarıdaki resimdeki karakterleri Sofistlerin ve Septiklerin felsefi temelleri doğrultusunda yorumlayınız.

Descartes:

“Çocuklara yönelik satışa sunulan bir ürün **sütlerle aynı reyonda** satılıyor. Üzerindeki **çizgi film karakteriyle** doğrudan çocukların ilgisini çekmek üzere tasarlanmış. Yani ürün ilk olarak çocukların yüzüne gülüyor, onları kendine çekiyor. **Dikkat etmeyenler bu ürünü süt sanabilirler.** Sanabilirler diyoruz çünkü ürün bir süt değil; **sütlü içecektir.** Öyle ki; üründe süttten çok su bulunuyor. Üründeki **süt oranı** ise sadece %15! Peki ya gerisi?”

Ürün 100 ml’de 10 gr. Şeker içeriyor. Bu şeker miktarı üründeki %15 oranındaki süttteki laktoz da dahil. Basit bir hesaplama üründeki laktoz oranının ortalama 1,8 olduğunu buluyoruz. Bu da ürünün 100

ml’de tam 8,2 gr. **İlave şeker** içerdiğini gösteriyor. Başka bir deyişle; 250 ml.’lik tek bir bardakta 20,5 gr. İlave şeker bulunuyor. Daha net olalım; çocuğunuzun **“yüzüne gülen”** bu ürünün tek bardağında tam 10 tane küp şeker var!

Hiç kimsenin çocuğuna tek bardakta 10 tane küp şeker içirmeyeceğini biliyoruz. Bu ürünleri üretenlerin ise, tüm bunları bilerek, etikette bu beyanları açıkça yapmadıklarını görüyoruz. **Ortada yüzümüze gülen**, fakat çocuğumuzu ve bizleri **derinden etkileyen**, orta ve uzun vadede **diyabet ve obezite** ile karşı karşıya getirecek **gerçekler var.**

Ortada şeker ile uyuşturulmak istenen, **şekere bağımlı kılınmaya çalışılan**, damak tadıyla ve genleriyle oynanan bir toplum var. Ortaya konan bu ürün gösteriyor ki; biz başta anne babalar ve tabii ki gençler olarak bu toplumun çocuklarına, yaşlılarına, kadınlarına, erkeklerine sahip çıkmalıyız.”

Süt gibi ama değil; Süt oranı %15!

Sütten çok su içeren ürün 250 ml’lik tek su bardağında 18 gr. İlave şeker yani tam 9 tane küp şeker içeriyor!

- **Yukarıdaki metini belirlenmiş olan koyu puntolu öğeleri kullanarak Descartes’in Kartezyen şüphesini açıklayınız.**

Hegel:

<u>GRUP 1</u>	<u>GRUP 2</u>	<u>GRUP 3</u>	<u>GRUP 4</u>
Futbol Hakem Hataları VAR	Elektrik Elektrik Kesintisi Jeneratör	Hidrojen Oksijen Su	Hastalık İlaçlar Alternatif Tıp

Yukarıda dört farklı grup içerisinde çeşitli kelimeler verilmiştir. Sececeğiniz iki grubun kelimelerini kullanarak Hegel'in Diyalektiğini temel alan iki çıkarım yapınız.

EK-Ç: Değerlendirme Rubriği

Platon:

Platon Puanlama Anahtarı					
Ölçütler	Başarı Düzeyi				Başarı Puanı
	Kabul Edilemez (0 Puan)	Temel Düzey (1 Puan)	Kabul Edilebilir Düzey (2 Puan)	Yetkin Düzey (3 Puan)	
Ögeleri Tespit Etme	Belirlenen ögeler tespit edilememiştir.	Belirlenen ögelerden 1 veya 2 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen ögelerden 3 veya 4 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen ögelerin tamamı tespit edilmiş	
Yorumlama (x2)	Pasajın yorumu yapılamamış	Pasajın yorumlanması ve pasajın alegori ile temellendirilmesinde eksiklik/hata var	Pasajın yorumlanmasında ya da pasajın alegori ile temellendirmesinde eksiklik/hata var	Pasajın yorumlanması ve alegori ile temellendirmesi doğru yapılmış	

Ögeler/Kodlar:

- İdea
- İdealar dünyası
- Gerçekler/Yansımalar dünyası
- Gölge/Yansıma
- Bilginin arkasındaki gerçeklik
- Mevcut bilginin kaynağı

Yorumlama temasının kodları:

- Bilgiler arasında bağ kurma
- Soru cevap arasında bağ kurma

Sofistler

Sofistler Puanlama Anahtarı					
Öçütler	Başarı Düzeyi				Başarı Puanı
	Kabul Edilemez (0 Puan)	Temel Düzey (1 Puan)	Kabul Edilebilir Düzey (2 Puan)	Yetkin Düzey (3 Puan)	
Ögeleri Tespit Etme	Belirlenen ögeler tespit edilememiştir.	Belirlenen ögelerden 1 veya 2 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen ögelerden 3 veya 4 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen ögelerin tamamı tespit edilmiş	
Yorumlama (x2)	Pasajın yorumu yapılamamış	Fotoğrafın yorumlanmasında ve fotoğrafın Sofistlerin felsefi temeli ile ilişkilendirilmesinde eksiklik/hata var	Fotoğrafın yorumlanmasında ya da fotoğrafın Sofistlerin felsefi temeli ile ilişkilendirilmesinde eksiklik/hata var	Fotoğrafın yorumlanması ve fotoğrafın Sofistlerin felsefi temeli ile ilişkilendirilmesi doğru yapılmış	

Anahtar Kavramalar/Ögeler/Cümleler:

- Ön yargı
- Şüphe/Kuşku
- Duyular yanıltıcıdır.
- Duyular ile edinilen bilginin arkasında başka bir gerçek olabilir.
- Duyularla edinilen bilgilere şüpheyile yaklaşmalıyız.
- Duyularla elde edilen bilgiliyi sorgulamalıyız.

Yorumlama temasının kodları:

- Bilgiler arasında bağ kurma
- Soru cevap arasında bağ kurma

Septikler

Septikler Puanlama Anahtarı					
Ölçütler	Başarı Düzeyi				Başarı Puanı
	Kabul Edilemez (0 Puan)	Temel Düzey (1 Puan)	Kabul Edilebilir Düzey (2 Puan)	Yetkin Düzey (3 Puan)	
Ögeleri Tespit Etme	Belirlenen ögeler tespit edilememiştir.	Belirlenen ögelerden 1 veya 2 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen ögelerden 3 veya 4 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen ögelerin tamamı tespit edilmiş	
Yorumlama (x2)	Pasajın yorumu yapılamamış	Fotoğrafın yorumlanmasında ve fotoğrafın Septiklerin felsefi temeli ile ilişkilendirilmesinde eksiklik/hata var	Fotoğrafın yorumlanmasında ya da fotoğrafın Septiklerin felsefi temeli ile ilişkilendirilmesinde eksiklik/hata var	Fotoğrafın yorumlanması ve fotoğrafın Septiklerin felsefi temeli ile ilişkilendirilmesi doğru yapılmış	

Anahtar Kavramlar/Ögeler/Cümleler:

- Gerçek/Hakikat
- Bilinemezlik
- Mutlak Şüphe
- Doğru değil ya da yanlış değil
- Doğru bilgi mümkün değildir.

Yorumlama temasının kodları:

- Bilgiler arasında bağ kurma
- Soru cevap arasında bağ kurma

Descartes

Descartes Puanlama Anahtarı					
Ölçütler	Başarı Düzeyi				Başarı Puanı
	Kabul Edilemez (0 Puan)	Temel Düzey (1 Puan)	Kabul Edilebilir Düzey (2 Puan)	Yetkin Düzey (3 Puan)	
Öğeleri Tespit Etme	Belirlenen öğeler tespit edilememiştir.	Belirlenen öğelerden 1 veya 2 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen öğelerden 3 veya 4 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen öğelerin tamamı tespit edilmiş	
Yorumlama (x2)	Pasajın yorumu yapılamamış	Pasajın yorumlanması ve Pasajın Kartezyen şüphecilik ile temellendirilmesinde eksiklik/hata var	Pasajın yorumlanmasında ya da Pasajın Kartezyen şüphecilik ile temellendirmesinde eksiklik/hata var	Pasajın yorumlanması ve Pasajın Kartezyen şüphecilik ile temellendirilmesi doğru yapılmış	

Anahtar Kavramlar/Ögeler/Cümleler:

- Bilginin kaynağı
- Sorgulama
- Araştırma
- Bilginin doğruluğundan şüphe etmeyene kadar şüphe etmek.
- Açık-Seçiklik
- Duyularımıza güvenilmez.
- Kesin bilgiye ulaşmada yöntem

Yorumlama temasının kodları:

- Bilgiler arasında bağ kurma
- Soru cevap arasında bağ kurma

Hegel

Hegel Puanlama Anahtarı					
Ölçütler	Başarı Düzeyi				Başarı Puanı
	Kabul Edilemez (0 Puan)	Temel Düzey (1 Puan)	Kabul Edilebilir Düzey (2 Puan)	Yetkin Düzey (3 Puan)	
Ögeleri Tespit Etme	Belirlenen ögeler tespit edilememiştir.	Belirlenen ögelerden 1 veya 2 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen ögelerden 3 veya 4 tanesi tespit edilmiş	Belirlenen ögelerin tamamı tespit edilmiş	
Yorumlama (x2)	Verilerin yorumu yapılamamış	Verilerin yorumlanması ve verilerin Hegel Diyalektik ile temellendirilmesinde 5'ten fazla eksiklik/hata var	Verilerin yorumlanmasında ya da verilerin Hegel Diyalektik ile temellendirilmesinde 3-5 arasında eksiklik/hata var	Verilerin yorumlanması ve verilerin Hegel Diyalektik ile temellendirmesi doğru yapılmış	

Anahtar Kavramlar/Ögeler/Cümleler:

- Yeni bilginin oluşumu
- Tez
- Karşıt görüş
- Sentez
- Bağımlılık ve içkinlik

Yorumlama temasının kodları:

- Bilgiler arasında bağ kurma
- Soru cevap arasında bağ kurma

EK-D: Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formu

Hazırlanan yarı yapılandırılmış gözlem formu, zenginleştirilmiş felsefe öğretim programının uygulanma sürecinde aşağıda ifade edilen sorular doğrultusunda araştırmacının tespitlerinin not halinde aktarılmasını ve araştırmaya katkı sağlaması amacıyla hazırlanmıştır.

Tarih	
Hafta Sayısı	
Konu/Konular	
Süre	
Sorular:	<p>1- Öğrencilerin aktif katılımı hakkındaki görüşler:</p> <p>2- Öğrencilerin konuyu kavrama durumu hakkındaki görüşler:</p> <p>3- Öğrencilerin konu doğrultusundaki hazır bulunuşluk düzeyleri hakkındaki görüşler:</p> <p>4- Öğrencilerin genel durumu hakkındaki görüşler:</p> <p>5- Süreç esnasındaki olumsuzluklar:</p> <p>6- Diğer görüşler:</p>

EK-E: Öğrenci Konu Başlığı Önerileri

KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ
1-) Tik tok videoları	1-) Tik Tok videoları	1-) Tik Tok	1-) Instagram
2-) Instagram	2-) Instagram	2-) Filmler	2-) Tik tok
3-) Voleybol	3-) Zamanında v-	3-) Instagram	3-) K-Pop
KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ
1-) Face video	1-) Instagram	1-) Tik tok	1-) Parem alimler
2-) Instagram	2-) Twitter	2-) Instagram	2-) Parem partleri
3-) Tik tok	3-) Instagram	3-) Piknik	3-) Parem partleri
KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ
1-) Voleybol	1-) Instagram	1-) Tik tok	1-) Tik tok
2-) Bilim kuralları	2-) Twitter	2-) Kitap	2-) Instagram
3-) Günlük hayat	3-) Masa tenisi	3-) Instagram	3-) Voleybol
KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ
1-) Tik tok	1-) Tik tok	1-) Tik Tok	1-) Kızılderili
2-) Instagram	2-) Bilim	2-) Piknik	2-) BTS
3-) Voleybol	3-) Voleybol	3-) Voleybol	3-) Yüzme
KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ
1-) Tik tok	1-) Instagram	1-) Tik tok	1-) Polis Instagram videoları
2-) Voleybol	2-) Twitter	2-) Kitap	2-) Polis Tik tok videoları
3-) Filmler	3-) Bilim	3-) Voleybol	3-) Polis haberleri
KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ
1-) Tik tok	1-) Tik tok	1-) Tik tok	1-) Instagram videoları
2-) Instagram	2-) Instagram	2-) Instagram	2-) Tik Tok videoları
3-) Futbol	3-) Voleybol	3-) Kitap	3-) Voleybol
KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ	KATEGORİ
1-) Tik tok	1-) Tik tok	1-) Tik tok	1-)
2-) Twitter	2-) Instagram	2-) Instagram	2-)
3-) Instagram	3-) Futbol	3-) Film	3-)

EK-F: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-300
Konu : Oğün ÖZDEN (Etik Komisyon İzni)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 18.12.2019 tarihli ve 51944218-300/00000912007 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden Oğün ÖZDEN'in Doç. Dr. Eda GÜRLEN danışmanlığında yürüttüğü "Bilgi Felsefesine Göre Zenginleştirilmiş Öğretim Programının Öğrencilerin Bilişsel Becerilerine ve Başarılarına Etkisi" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 21 Ocak 2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 3e2b0f0b-22de-4fe9-bd82-e76cca79c887 kodu ile erişebilirsiniz. Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Sevda TOPA1

EK-G: MEB Araştırma İzni

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-53490996-44-30109263
Konu : Uygulama İzni

25/08/2021

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/02 nolu Genelgesi.
b) Valilik Makamından alınan 14.02.2020 tarihli ve 53490996-44-E.3358367 sayılı onay.
c) Ogün ÖZDEN' in 24.08.2021 tarihli dilekçesi.

Bakanlığımızın ilgi (a) Genelgesi doğrultusunda, Ankara Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünün ilgi (b) yazısında, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Ogün ÖZDEN' in Doç.Dr.Eda GÜRLEN' in danışmanlığında yürüttüğü "*Bilgi Felsefesine Göre Zenginleştirilmiş Öğretim Programının Öğrencilerin Bilişsel Becerilerine ve Başarılarına Etkisi*" adlı tez çalışması kapsamındaki uygulama iznini İlimiz merkez ilçesinde bulunan Özel Final Akademi Anadolu Lisesinde uygulamak istemesiyle ilgili ilgi (b) onay alınmıştır. İlgi (c) dilekçede Özel Final Akademi Anadolu Lisesinde gerçekleşmesi hedeflenen uygulama çalışmasının Covid-19 sebebiyle gerçekleştirilemediği, adı geçen okulun yerine İlimiz merkez Hayme Ana Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde gerçekleştirilmesi istenmektedir.

İl Millî Eğitim Şube Müdürü Mustafa TOPUZ' un başkanlığında toplanan değerlendirme komisyonu yapmış olduğu inceleme sonucunda söz konusu tez çalışması kapsamındaki uygulama çalışmasının okullarda uygulanabilir olduğuna karar vermiş olup, eğitim- öğretime aksatmadan, konunun dışına çıkmamaları, bütün sorumluluğun ilgililere ve okul müdürlüğüne ait olmak üzere yukarıda belirtilen anket çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmek üzere yapılmasını;

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Hasan BAŞYİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Dr.H.İbrahim ERTEKİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres : İl Millî Eğitim Müdürlüğü/KÜTAHYA

Telefon No : 0 (274) 280 43 94
E-Posta : arge43@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Beige Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için : Filtiz ÖRNEK VHKİ

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi : kutahya@meb.gov.tr Faks : 2742804398

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksoepi.meb.gov.tr> adresinden 9990-735b-3450-8c84-7d9f koda ile teyit edilebilir.

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 53490996-44-E.3477195
Konu : Anket İznî

17.02.2020

ANKARA HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) 11/02/2020 tarihli ve 300 sayılı yazınız.
b) 14/02/2020 tarihli ve 3358367 sayılı onay.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Ogün ÖZDEN'in Doç.Dr.Eda GÜRLEN'in danışmanlığında yürüttüğü "*Bilgi Felsefesine Göre Zenginleştirilmiş Öğretim Programının Öğrencilerin Bilişsel Becerilerine ve Başarılarına Etkisi*" adlı tez çalışması kapsamındaki uygulama çalışması için Valilik Makamından alınan ilgi (b) onay ekte gönderilmiştir.

İlgilinin anket çalışması tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüz Ar-Ge birimine gönderilmesini arz ederim.

Hasan BAŞYİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: İlgi (b) onay (1 sayfa)

"BELGENİN ASLI
ELEKTRONİK İMZALIDIR."
18.02.2020

M. Kemal EĞMİR
V.H.K.I.

İl Millî Eğitim Müdürlüğü/KÜTAHYA
Elektronik Ağ:kutahya.meb.gov.tr
e-posta:stratejigelistirmc43@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Filiz ÖRNEK- VHKİ
Tel: (0274) 2804394
Faks: (0274) 2804398

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evrak.meb.gov.tr> adresinden 7790-feb9-3583-bd3f-b065 koda ile teyit edilebilir.

EK-Ğ: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- * Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

Beyan ederim.

12/05/2022

Ogün ÖZDEN

EK-H: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

12/05/2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimler Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı: 10. Sınıf Felsefe Dersinde Zenginleştirilmiş Öğretim Programının Öğrencilerin Üst Düzey Düşünme Becerilerine Etkisi

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
11/05/2022	122	137871	21/04/2022	%15	1834077453

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Ogün ÖZDEN

Öğrenci No.: N18133599

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

İmza

Programı: Eğitim Programları ve Öğretim

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Prof. Dr. Eda GÜRLEREN)

EK-I: Thesis/Dissertation Originality Report

12/05/2022

HACETTEPE UNIVERSITY

Graduate School of Educational Sciences

To The Department of Educational Sciences

Thesis Title: The Effect of The Enriched Educational Program in the 10th Grade Philosophy Lesson on The Students' Higher-Order Thinking Skills

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
11/05/2022	122	137871	21/04/2022	%15	1834077453

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Ogün ÖZDEN

Student No.: N18133599

Department: Institute of Educational Sciences

Program: Curriculum and Instruction

Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
(Prof. Dr. Eda GÜRLen)

EK-İ: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

12/05/2022

Ogün ÖZDEN

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezinerişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3 şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir
*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

